

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์

จังหวัดสุพรรณบุรี

THE SANGHA ADMINISTRATION OF THE ABBOTS

IN SUPHANBURI PROVINCE

พระราชปริยัติโมลี (ไพฑูลย์ วิบุโล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดสุพรรณบุรี

พระราชปริยัติโมลี (ไพฑูลย์ วิบุโล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**The Sangha Administration of the Abbots
In Suphanburi Province**

Phra Rajapariyattimolee (Paiboon Vipulo)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....

ประธานกรรมการ

(พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร.)

.....

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี)

.....

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

.....

กรรมการ

(พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ผศ.)

.....

กรรมการ

(ผศ.ดร.รัชชพันธ์ อิศรเดช)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

ประธานกรรมการ

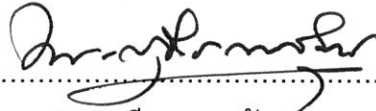
พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ผศ.

กรรมการ

ผศ.ดร.รัชชพันธ์ อิศรเดช

กรรมการ

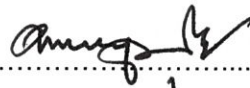
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมานันต์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

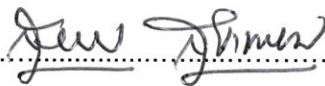
(พระครูปริมาณรักษ์, รศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

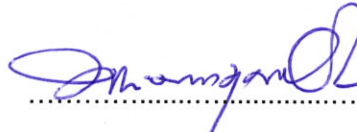
(อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี)

กรรมการ

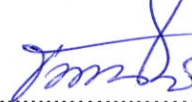
(ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

กรรมการ

(พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ผศ.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.รัชชพันธ์ อิศรเดช)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

ประธานกรรมการ

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ผศ

กรรมการ

ผศ.ดร.รัชชพันธ์ อิศรเดช

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี
ผู้วิจัย	: พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบูล)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	: ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ., M.A., Ph.D.(Pol. Sc.) : พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ., ป.ธ.๗., พธ.บ., ศศ.ม. รป.ม. (การจัดการความขัดแย้ง) : ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช, พธ.บ., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อการศึกษาการบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริการกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยการหาค่าสัดส่วนของจำนวนประชากรจำนวน ๕๔๙ รูป ต่อจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ๒๓๒ รูป การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ตามวิธีของ Fisher's LSD

ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรีมีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๑๖ รูป มีพรรษา ๒๑ - ๓๐ พรรษา จำนวน ๑๐๕ รูป มีการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ศึกษาเปรียญธรรม ๓ - ๔ ประโยค จำนวน ๒๐๕ รูป การศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษานักธรรมชั้นเอก ๒๑๖ รูป มีการศึกษาสายสามัญระดับอนุปริญาตมากที่สุด จำนวน ๘๙ รูปและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส มากที่สุด ๒๑ - ๓๐ พรรษา จำนวน ๑๐๘ รูป

๒. ผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง รองลงมาได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการสาธารณูปการ

๓. ผลการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม วุฒิการศึกษาสายสามัญ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ แตกต่างกันได้ดังนี้ ที่มีอายุแตกต่างกัน การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เว้นแต่ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแตกต่างกัน ที่มีพรรษาและวุฒิการศึกษาสายสามัญแตกต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันในทุกด้าน และวุฒิการศึกษาสายปริยัติธรรม และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแตกต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เว้นแต่ด้านการสาธารณสงเคราะห์แตกต่างกัน

๔. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี **ด้านการปกครอง** แต่ละวัดควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบเดียวกัน เมื่อมีการกระทำผิดต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยปราศจากอคติ เจ้าอาวาสต้องเอาใจใส่ดูแลพระภิกษุสามเณรอย่างใกล้ชิดมากกว่านี้ การบริหารงานของเจ้าอาวาสควรมีการกระจายอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ทั้งฝ่ายวัดและบ้านเมือง และแต่ละวัดควรมีการคัดสรรบุคคลที่จะมาบวชอย่างเคร่งครัด **ด้านการศาสนศึกษา** ควรจัดหาทุนการศึกษาให้เพียงพอกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียน รัฐบาลควรมีงบประมาณให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนหนังสือ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับปริญญาตรี พระภิกษุสามเณรควรมีการศึกษาทั้งทางปริยัติและปฏิบัติอย่างจริงจัง ควรจัดตั้งกองทุนสำหรับพระภิกษุสามเณรที่เรียนดียากจน ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานแก่พระภิกษุสามเณร เช่น ไปเยี่ยมวัดที่มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อเป็นแรงจูงใจ **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** รัฐบาลควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชน รัฐบาลควรสนับสนุนการปรับปรุงวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้อะไรของชุมชน ควรทำให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรนิมนต์พระสงฆ์ไปสอนศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน รัฐบาลควรส่งเสริมงบประมาณในการส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันหยุดราชการหรือวันนักขัตฤกษ์ เพื่อเป็นการปฏิบัติธรรมของครอบครัว พระสงฆ์ต้องเคร่งครัดในพระธรรมวินัยเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชน พระสงฆ์ต้องจัดการอบรมคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ ทางหน่วยงานต้องมีการบริการพระสงฆ์เวลาออกไปเผยแผ่

พระพุทธศาสนา **ด้านการสาธารณูปการ** พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สงบ การก่อสร้างไม่ควรสร้างเกินความจำเป็นของวัด วัดควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การก่อสร้างใด ๆ ควรเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน ควรก่อสร้างกำแพงวัดเพื่อแบ่งเขตวัดออกจากอุปจาระบ้าน **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้แนะทิศทางที่ถูกที่ควรในการพัฒนาชุมชน เจ้าอาวาสควรให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้าน เด็กและเยาวชน รัฐหรือวัดควรจัดสวัสดิการการรักษาพยาบาลแก่พระภิกษุสามเณร ควรจัดเป็นศูนย์รวมในการสร้างสามัคคีธรรมในชุมชน พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนทั้งในทางจิตวิญญาณและจิตอาสาอย่างแท้จริง

Thesis Title : The Sangha Administration of the Abbots
in Suphanburi Province

Researcher : Phrarajpariyattimolee (Phaiboon Vipulo)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof., Dr.Surapon Suyaprom, B.A., M.A., Ph.D.(Pol. Sc.)

: Phramaha Boonlert Indapañño, Asst. Prof., Pali VII, B. A., M.P.A.

: Asst. Prof., Dr.Thatchanan Isaradet, B.A., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

Date of Graduation : March 31, 2012

ABSTRACT

The objectives of this research are : 1) to study the Sangha administration of the abbots in Suphanburi Province; 2) to compare the level of opinions of monks toward the Sangha administration of the abbots in Suphanburi Province, classified by personal factors; and 3) to analyze the problem, obstacles and guidelines for Sangha administration of the abbots in Suphanburi Province. The research is a descriptive one with sampling the Sangha administration in Suphanburi Province, totaling to 232 in number, drawn by multistage sampling technique. The tools used for collecting data was questionnaires focusing on the roles of the Sangha in administration in Suphanburi Province. Program for social science research was employed for data analysis by using statistical techniques such as frequencies, average, standard deviation, for describing data from variables or personal characteristics. The analysis was also done through t-test for analysis the hypotheses in order test the average difference between the two groups and F-Test (one way ANOVA) for testing the difference between the averages from three or more groups. The significant difference was noted at 0.05 level.

The results of the research show that :

1. Most of the abbots in Suphanburi Province are of ages between 41 - 50 years old to the number of 116 of which 105 having years of ordination between 21 - 30. The

ones with Pali qualifications of Pali III-IV are 205 in number, while the ones with Nakdhamma EK of Dhamma studies are 216 in number. The ones with educational qualifications at diploma are 99 in number, and the ones engaged as the abbots between 21 - 30 years are 108 in number.

2. As the result of the research, it is found that, as overall, it is in a medium level. When considered in each aspect, the highest level in administration the next higher level is that of ecclesiastical education, then the lowest is that of constructions and reparation.

3. Results from the comparison, they are found that the abbots with different age, years of ordination, ecclesiastical qualification, secular educational qualification, and duration of the abbotship, are different in the Sangha administration, ecclesiastical education, public supporting education, Buddhist propagation, constructions and reparation, and social welfares as following : the ones with different in age, as overall, the Sangha management is not different, except the public supporting education, Buddhist propagation, as overall. The ones with the years of ordination and secular educational qualification in difference, the overall Sangha administration is not different in any aspect, At the same time, the ones with ecclesiastical qualification and duration of the abbotship in difference, the overall Sangha administration is not different, except the different in social welfares.

4. The recommendations toward the Sangha administration of the abbots in Suphanburi Province are that : **On Administration** – each temple should have clear rules and regulation on governance of monks and novices. In case of any violation of the rules, there must be just without partiality. The abbot must look for the subordinates closely. There must be decentralized administration through the second and the next. There must be screened a person coming to ordination. **On ecclesiastical education** :- educational funds should be provided sufficiently to the number of monks and novices in need. The government have to be responsible for the tuition fee for them from secondary schools to bachelor degree levels. Monks and novices be trained both in theories and practice extensively. Funds for needy monks and novices of diligence be set up. Visiting tours be organized to the temple in which the monks of well conduct and practice reside to encourage those monks and novices could follow the life way. **On public supporting education** :- The government should take part in the encouragement to monks help in

preaching morality to the youth, and at the same time should also improve temples as public learning centres as well as that of Dhamma practice. The schools administrators should pay invitation to monks to teach monks to children. The government should allocate budget to Buddhist Sunday Schools. **On propagation of Buddhism** :- the monks be well-trained and developed themselves in secular and ecclesiastical knowledge. The National Buddhist Office should encourage people going to the temples in weekends and holy days as days of family Dhamma practice. The monks must be strict in the discipline as models of the public. Ethics and moral subjects be taught by monks frequently. Parent bodies should send capable monks to deliver sermons in rotary. **On constructions and reparation** :- The monks should lead the public in building up temple as pleasurable places. Any construction should be not over and think of environmental conservation. Demarcation be made to separate both the area of the temple and the border from people residences by walls and gates. **On social welfares** :- The temple should be the centers leading people in community development. The abbots should take more roles in social welfares, especially to the children and the poor. Health care services are also be provided free for monks and novices from the temples and government sectors. At the same time the temples must be the centers for unity and conciliation of the community so that the monks could be the leaders of community both in spirit and volunteer mind.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามเพื่อเป็นการแสดงความขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

พระเดชพระคุณ พระสุธีธรรมานุวัตร คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้ความเห็นชอบ ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ขอบพระคุณ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.,ดร. ประธานกรรมการสอบป้องกัน วิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี กรรมการที่ได้กรุณาตรวจสอบแก้ไขให้ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์นี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ผศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาบุญเลิศ อินุทปญโญ, ผศ. ผศ.ดร.รัชชพันธ์ อิศรเดช กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ โดย ทั้ง ๓ ท่านเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษา ให้ขวัญและกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณพระปลัดสามารถ ฐมฺมธโร, พระมหาโยตะ ปยุตฺโต, ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณิต และอาจารย์ประพัฒน์พงษ์ วัชระโสภาก ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการ ตรวจสอบสอบถามพร้อมให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระเทพสุวรรณโมลี (สะอิ่ง สิรินนฺโท) เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้ให้การเอื้อเฟื้ออนุญาตสถานที่ในการเก็บข้อมูลการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อม ถวายบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย และมอบเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา อุปัชฌาย์อาจารย์ และ ญาติโยมทุกท่านที่ถวายปัจจัยสี่ ตลอดท่านผู้มีอุปการะคุณทุกๆท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำ วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล)
พุทธศาสนกรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๕ สมมติฐานของงานวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๒๙
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวเจ้าอาวาส	๓๘
๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี	๔๘
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๑
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๙

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๓ วิธีการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๐
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๐
๓.๓ เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	๗๑
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๒
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๔
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๕

บทที่ ๔ ผลการศึกษา

๔.๑ การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๖
๔.๒ การวิเคราะห์การบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี	๗๙
๔.๓ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี	๘๖
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	๙๓
๔.๕ องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย	๙๗

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผล	๑๐๓
๕.๒ การอภิปรายผล	๑๐๘
๕.๓. ข้อเสนอแนะ	๑๑๕

บรรณานุกรม

๑๑๗

ภาคผนวก

๑๒๖

ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๒๗
ภาคผนวก ข ผลการหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)	๑๓๓
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม	๑๔๐
ภาคผนวก ง ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า Alpha)	๑๕๐
ภาคผนวก จ หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถาม	๑๕๔

ประวัติผู้วิจัย

๑๕๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	รายการ	หน้า
๔.๑	แสดงจำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๗
๔.๒	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาพรวม	๙๗
๔.๓	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการปกครอง	๙๐
๔.๔	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านศาสนศึกษา	๙๑
๔.๕	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านศาสนาสงเคราะห์	๙๒
๔.๖	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการเผยแผ่	๙๓
๔.๗	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านสาธารณูปการ	๙๔
๔.๘	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านสาธารณสงเคราะห์	๙๕
๔.๙	การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตาม อายุ	๙๗
๔.๑๐	การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตาม พรรษา	๙๘
๔.๑๑	การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตาม บาลี	๙๙
๔.๑๒	การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตาม นักธรรม	๙๐
๔.๑๓	การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตาม การศึกษาสามัญ	๙๑
๔.๑๔	การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตาม ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง	๙๒
๔.๑๕	การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตาม การศึกษาสามัญ	๙๓
๔.๑๖	แสดงปัญหาอุปสรรคด้านศาสนศึกษาและข้อเสนอแนะด้านศาสนศึกษา	๙๔
๔.๑๗	แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๙๕
๔.๑๘	แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านสาธารณูปการ	๙๕
๔.๑๙	แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านสาธารณสงเคราะห์	๙๖

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ ๒.๑	กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๙
แผนภูมิที่ ๔.๑	องค์ความรู้จากการวิจัย	๙๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎีกวรรค (ภาษาไทย)

อง.ทุก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.นวก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลัก ในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า. เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๑. หมายความว่า ระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๐ หน้าที่ ๕๑ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอดีตยกตัวอย่าง คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระพุทธเจ้า ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติเผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ไต่บัพัญญุตินี้ไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสั่งสอนไปปฏิบัติในชีวิตเพื่อให้ก่อเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอนนั้นถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย จะเป็นการสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชน และเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชน หันมาเข้าวัดปฏิบัติธรรม เพิ่มพูนคุณภาพชีวิตในการพัฒนาจิตใจเพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในยุคพุทธกาลแสดงให้เห็นว่าพระพุทธองค์ได้ทรงปฏิบัติภารกิจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยพระองค์เองซึ่งปรากฏในรายละเอียดว่า “ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคอันบริษัทหมู่ใหญ่แหวดล้อมแล้ว ประทับนั่งแสดงธรรมแก่บริษัทพร้อมทั้งพระราชาครั้งนั้น พระเทวทัตลุกจากอาสนะห่มผ้าเฉลียงบ่า นั่งกระหย่งประคองอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า บัดนี้ พระผู้มีพระภาคทรงพระชราแล้ว เป็นผู้เฒ่าแก่หง่อมแล้ว ล่วงกาลผ่านวัยไปแล้ว บัดนี้ ขอพระองค์จงทรงชวนชวายน้อยประกอบที่ภูจฐรรมสุขวิหารอยู่เถิด ขอจงมอบภิกษุสงฆ์แก่ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าจักปกครองภิกษุสงฆ์

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า ออย่าเลย เทวทัต เธออย่าพอใจที่จะปกครองภิกษุสงฆ์เลย
แม้ครั้งที่สอง.....

แม้ครั้งที่สาม พระเทวทัตก็ได้กราบทูลพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า บัดนี้ พระผู้มีพระภาคทรงพระชราแล้ว เป็นผู้เฒ่าแก่หง่อมแล้ว ล่วงกาลผ่านวัยไปแล้ว บัดนี้ ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงชวนชวายน้อย ประกอบที่ภูจฐรรมสุขวิหารอยู่เถิด ขอจงมอบภิกษุสงฆ์แก่ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าจักปกครองภิกษุสงฆ์

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูกรเทวทัต แม้แต่สารีบุตรและโมคคัลลานะ เรายังไม่มอบภิกษุสงฆ์ให้ ไฉนจะพึงมอบให้เธอผู้ เช่นชากศพ ผู้บริโภคนัจฉัย เช่นก้อนเขฬะเล่า

ที่นั่น พระเทวทัตคิดว่าพระผู้มีพระภาคทรงรุกรานเรากลางบริษัทพร้อมด้วยพระราชา ด้วยวาหะว่าบริโภคนัจฉัยดุจก้อนเขฬะ ทรงยกย่องแต่พระสารีบุตร และพระโมคคัลลานะ ดังนี้ จึงโกรธ น้อยใจ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วกลับไป

นี้แหละ พระเทวทัตได้ผูกอาฆาตในพระผู้มีพระภาค เป็นครั้งแรก ฯ”^๑

ปัจจุบันการบริหารงานคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบการบริหารที่ดีนั้น พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆรับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ คือด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ต่างๆ ตลอดจนการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจรรยาพระสังฆาธิการ^๒

วัดเป็นศาสนสถาน ที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิตและฆราวาสที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม เป็นสถานศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการเผยแผ่ศาสนธรรมของชาวพุทธ วัดจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามที่จะก่อให้เกิดความสะอาด ความสว่าง ความสงบและความร่มเย็น ให้กับสิ่งมีชีวิตและชุมชน วัดกับสังคมจึงมีความผูกพันและสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นยาวนานจนเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ ที่ต่างก็ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตลอดมา วัดจึงเป็นที่พึ่งทางใจของคนไทย เป็นศูนย์กลางชุมชนคนไทย ตลอดทั้งวัดยังเป็นแหล่งวิชาการ และศูนย์กลางการพัฒนาทั้งปวง พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางความคิด และทางจิตใจของสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย^๓

เจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการ ซึ่งมีหน้าที่บริหารวัด ดำเนินงานให้พระสงฆ์ที่อยู่ในวัดตลอดจนอาคารสถานที่ภายในบริเวณวัดเป็นไปเพื่อความเจริญของพระพุทธศาสนาและความผาสุกของประชาชน โดยอย่างน้อยจักต้องให้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา^๔ โลกยุคโลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการปรับตัวเป็นสิ่งสำคัญมากของโลกปัจจุบัน เมื่อรูปแบบต่างๆ เปลี่ยนไป องค์กรต่างๆ ก็ต้องปรับเปลี่ยนให้ดี หากไม่ยอมให้มีการปรับเปลี่ยนก็จะมีปัญหา มาก พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในโอกาสตลัทธิสุทธอภิมหาพระสังฆาธิการ จะมีเพิ่มเรื่องการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการเป็นที่พึ่งของประชาชน ภาระหน้าที่ต่อสังคม ต่อชุมชน และความรู้รอบตัวเรื่อง

^๑ว.ม. (ไทย) ๗/๓๓๖-๑๘๐.

^๒กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์.** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา), ๒๕๔๒.

^๓พระธรรมญาณมุนี, (ทองย้อย กิตติทินโน), **วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย,** (เอกสารบรรยาย), หน้า ๔๐.

^๔พระพุทธวรญาณ, (ทองย้อย กิตติทินโน), **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ,** พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๘.

สถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญต้องมีความรู้พื้นฐานด้านไอทีเบื้องต้นด้วย^๕ เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไป มีเหตุการณ์และกิจกรรมใหม่ๆ อันมีลักษณะต่างๆ หลากหลายเกิดขึ้นมากขึ้นทั้งภายในและภายนอกวงการพระพุทธศาสนา ซึ่งต้องมีผลกระทบต่อความเจริญมั่นคงของพระศาสนาและประโยชน์ของประชาชน ที่เนื่องมาจากความเจริญมั่นคงของพระศาสนาด้วย^๖ พระสงฆ์ต้องเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ถ้าพระสงฆ์ไม่รู้เท่าทันสังคม ย่อมไม่สามารถทำประโยชน์ที่แท้จริงแก่สังคมสมตามพุทธเจตนา และอาจตกเป็นเหยื่อของสังคม พระพุทธศาสนาก็หมดศักดิ์ศรีหมดศักยภาพ และถึงการเสื่อมอย่างรวดเร็ว^๗ สถานการณ์พระพุทธศาสนาในเมืองไทยปัจจุบัน จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ต้องไม่ทำให้วิถีชีวิตตามหลักพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนาต้องสูญเสียไป พระสงฆ์ในสายตาประชาชนทั่วไป อยู่ในอาการที่อาจกล่าวได้ว่าเสื่อมถอย ถึงกับใช้คำว่า “วิกฤตศรัทธา กาฬกาฬสังคม หรืออื่นๆ” เหล่านี้เป็นสิ่งที่บอกเหตุว่าเป็นปัญหาในการบริหารปกครองคณะสงฆ์ ที่พระสังฆาธิการทุกระดับประสบอยู่ เช่น พระภิกษุสามเณรในปกครองทำผิดพระธรรมวินัยมากยิ่งขึ้น ทั้งกรณีความสัมพันธ์ระหว่างพระกับสตรี พระกับประชาชนในแต่ละชุมชน การวางตนที่ไม่เหมาะสมของพระ ขาดสันโดษ ขาดการสำรวม ทำให้ภาพพจน์ของพระศาสนาหมัวหมองไปด้วย วัดหลายแห่งเน้นพัฒนาด้านอาคารสถานที่ มากกว่าพัฒนาเพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการศึกษาอบรมพระภิกษุสามเณร หรือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละชุมชน ไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมของพระศาสนาได้^๘ อีกประการหนึ่ง คือการบริหารกิจการพระศาสนาเป็นเรื่องของพระสังฆาธิการแต่ละระดับเท่านั้น ไม่มีการกระจายงานทำให้ไม่มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุกด้าน ทำให้เกิดความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่าย สมาชิกในพระศาสนาและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของพระศาสนา การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาพระศาสนาและชุมชนจึงไม่เต็มที่ ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนก็ไม่สมบูรณ์ตามหลักการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพระสงฆ์จำนวนไม่น้อยบวชแล้วมิได้ศึกษา มิได้เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ประชาชนก็ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ไม่ถูกต้อง สังคมและพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหา เกิดความไม่จริงจังในการนับถือศาสนา ทั้งหมดนี้เป็นปัญหาโดยรวมที่เกิดจากการบริหารงานคณะสงฆ์

^๕ สุทธิวงศ์ ตันยาพิศาลสุทธิ, “มส.สร้างหลักสูตรเจ้าอาวาสใหม่” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, (๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^๖ มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : ชุตินิคมการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๑.

^๗ ประเวศ วะสี, พระสงฆ์กับการเรียนรู้เท่าทันสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๓๙), หน้า ๗๒.

^๘ ไพโรธ เลิศพิริยกุลม, สภาพปัญหาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาราชภัฏ, ๒๕๓๙), หน้า ๕.

การบริหารงานคณะสงฆ์นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบการบริหารจัดการดีพระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้อง มีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับ การแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีมาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์^๙ การปกครองสงฆ์ จึงถือว่าเป็นหัวใจหลัก ในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์คือด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชา สมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับอิทธิพล การวินิจฉัย การลงนิคหกรรมการวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่างๆตลอดถึงการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ควบคุมดูแลให้เป็นไปตามข้อวัตรปฏิบัติของพระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์

จากปัญหาที่กล่าวแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งมีวัดทั้งสิ้น ๕๔๙ วัด^{๑๐} โดยทำการศึกษาให้ครอบคลุมทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ อันจะช่วยให้ได้ภาพรวมของบทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารงานคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลในด้านการจูงใจ และการยอมรับทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งผลจากการวิจัยจะช่วยให้ทราบถึงบทบาทที่ส่งผลและเอื้อต่อการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการปรับปรุงแก้ไข และเป็นแนวทางยุทธศาสตร์ขององค์กรสงฆ์เพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

^๙กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

^{๑๐}คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี, อนุสรณ์กฐิน ๕๑, (สุพรรณบุรี : โรงพิมพ์สุพรรณบรรณ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๕

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษา “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ต้องการศึกษา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ตามภารกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งได้กำหนดกิจการของคณะสงฆ์หรือของพระสังฆาธิการที่ต้องปฏิบัติเป็นฐานะหน้าที่ ๖ ด้าน^{๑๑} ๑) การปกครอง ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่ ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายปริญญาตรีธรรมแผนกบาลี วุฒิกการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกธรรม วุฒิกการศึกษาสายสามัญ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พระภิกษุที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจำนวน ๕๔๙ รูป

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย วัดในจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน ๑๐ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง ๙๘ วัด อำเภอบางปลาม้า ๗๕ วัด อำเภอสองพี่น้อง ๖๐ วัด อำเภออู่ทอง ๗๕ วัด อำเภอศรีประจันต์ ๔๐ วัด อำเภอเดิมบางนางบวช ๔๙ วัด อำเภอหนองหญ้าไซ ๓๒ วัด อำเภอด่านช้าง ๕๐ วัด อำเภอดอนเจดีย์ ๓๖ วัด อำเภอสามชุก ๓๔ วัด รวมทั้งสิ้น ๕๔๙ วัด

^{๑๑}สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒), (อัดสำเนา).

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึง กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ รวมเป็นระยะเวลา ๗ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันอย่างไรร

๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

๑.๕.๑ พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสายปริยัติธรรมแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๔ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๕ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสายสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๖ พระสังฆาธิการที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหาร หมายถึง การทำงานของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติงานในการวางแผน ควบคุมดูแลและการรายงานเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง งานทั้ง ๖ ด้านที่พระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติหรือจะต้องกระทำอันถือเป็นหน้าที่ทางการปกครองคณะสงฆ์ ประกอบด้วย การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของพระภิกษุ ในด้านการปกครอง ศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นภารกิจของการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนา เน้นงานในหน้าที่ขององค์กรปกครองคณะสงฆ์โดยแท้

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัดให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส สังกัดมหานิกาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ๑๐๕ ตำบลปกครองคณะสงฆ์ จำนวน ๕๔๗ วัด

การปกครอง หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้พระภิกษุสามเณรในวัด หรือที่อยู่ภายใต้การปกครองของตน ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่คณะและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนยังสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียงด้วย

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจเป็นโรงเรียนการกุศลในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน หรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

การเผยแผ่ หมายถึง การเผยแผ่พระพุทธ เช่นการจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา การจัดเกี่ยวกับการอบรมสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน การบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่าง ๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางศาสนาและการให้ธรรมะหรือการสนทนาธรรมแก่คนในชุมชนและสังคม รวมทั้งการจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนที่ยากจน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนในวัด และการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อจัดหนังสือธรรมะไว้เผยแผ่ให้ประชาชนได้ศึกษา

การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้าง และการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชนและการพัฒนาสังคมและชุมชน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเจ้าอาวาส
- ๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

จากการประมวลแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหาร จากตำราทางวิชาการของนักวิชาการ จึงได้ประมวลประเด็นที่เกี่ยวกับบริหาร ประกอบด้วยความหมาย ทฤษฎี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

จากประมวลความหมายของการบริหารมีแนวคิดที่นำเสนอเกี่ยวกับความหมายไว้หลากหลายประเด็นดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting Things Done Through Other People) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ^๑

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

^๑พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีในการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

๒. O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการ กระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่การพัฒนา บุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการ ดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการ ปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะ ทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมชาติสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถ เป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้อง ทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระ ของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลใน องค์กร^๒

จันทราณี สงวนนาม^๓ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็น สาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ คือมีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎี ที่ฟังเชื่อถือได้ อัน เกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานโดยลักษณะเช่นนี้ การ บริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) ซึ่งเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคม วิทยา และรัฐศาสตร์ แต่ถ้าวิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่ง เป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมแล้ว การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts)

^๒พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^๓จันทราณี สงวนนาม, **เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง**, (ม.ป.ท., ๒๕๓๖), หน้า ๔.

ซุบ กาญจนประกร^๕ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการบริหาร และวิธีการปฏิบัติ ตลอดจนหมายถึงการทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยบุคคลอื่นๆ

ติน ปรัชญพฤทธิ์^๕ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึงเกี่ยวข้องกับให้นำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

ธงชัย สันติวงษ์^๖ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึงภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัตถุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด

ธนจรัส พูนสิทธิ์^๗ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์^๘ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์กรซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย

บรรจบ เนียมมณี^๙ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำงานร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆอย่างร่วมกัน โดยประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้ ๑) บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ๒) ต้องมี

^๕ซุบ กาญจนประกร, **หลักรัฐประศาสนศาสตร์**, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๐), หน้า ๑๐ - ๑๒.

^๕ ติน ปรัชญพฤทธิ์, **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

^๖ ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^๗ ธนจรัส พูนสิทธิ์, **การจัดการองค์การและการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^๘ ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^๙ บรรจบ เนียมมณี, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๓), หน้า ๒๕๑.

การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ๓) ต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำร่วมกัน
เด่นชัด ๔) วัตถุประสงค์นั้นๆต้องตรงกันในหมู่บุคคลผู้ร่วมกระทำการ

บุญทัน ดอกไธสง^{๑๐} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการจัดการระบบ
และการแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวทางบวก (Positive Approach) เพื่อให้สังคมได้รับผลประโยชน์ที่
เป็นธรรม การจัดการระบบต้องอาศัยโครงสร้างทางการเมืองและทางการศึกษาเข้ามาเป็นตัวแปร

ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร^{๑๑} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้
บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การโดยมีหลักการดังนี้ ๑) ต้องมีองค์การ (Organization) และ
องค์การนั้นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) อันแน่ชัด ๒) ต้องมีคนทำงานร่วมกัน คน
เป็นส่วนสำคัญในการบริหารหรือการทำงาน ๓) ต้องมีทรัพยากรในการบริหาร ซึ่งนอกจากคน
(Man) แล้วจะต้องมีทรัพยากรอื่นๆที่สำคัญ ได้แก่เงิน (Money) วัสดุ (Material) ในการทำงาน
๔) ต้องมีการ จัดการในการบริหารหรือการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปโดยราบรื่นและบรรลุ
วัตถุประสงค์

แซมแมน (Chapman)^{๑๒} ได้กล่าวไว้ว่า Management หมายถึง การขับเคลื่อนงาน
ภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว
(Guiding) และการกระตุ้น (Motivate) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวม
ไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (Communicating) การวางแผน (Planning) และการ
จัดการ (Management)

ปีเตอร์ เอฟ ดร็คเกอร์ (Peter F. Drucker)^{๑๓} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร คือ ศิลปะ
ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็น
ผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าววั้นั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่
เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร
อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและ
ตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

^{๑๐}บุญทัน ดอกไธสง, การจัดการองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗, หน้า ๑๑.

^{๑๑}ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร, สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๖๖.

^{๑๒}E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (Second Edition, California : Science Research Associates Lnc., 1995), p.3.

^{๑๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

พยอม วงศ์สารศรี^{๑๔} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของ สมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวัง ด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะ สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ภาวิตา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ โทวณะบุตร กล่าวว่าการ บริหาร หมายถึง การจัดการ หรือการควบคุมกิจการต่างๆของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของ มูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดินรกร้างว่างเปล่า การ บริหารการก่อสร้าง การบริหารกิจการอุตสาหกรรม และอื่นๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันว่า รัฐ ประศาสนศาสตร์ (Public Administration)^{๑๕}

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ^{๑๖} ได้แบ่งการบริหาร ตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง หน่วยงานไว้ ๖ ส่วน ดังนี้

๑) การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเรียกว่า การบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือการบริหารภาครัฐ มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือ การให้บริการ สาธารณะ (Public Services) ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวก การรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ เป็นต้น การบริหารส่วนนี้เป็นการบริหารของ หน่วยงานของภาครัฐ (Public Or Governmental Organization) ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทั้งใน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง กรม หรือเทียบเท่า การบริหารงานของจังหวัดและอำเภอ การบริหารงานของหน่วย การบริหารท้องถิ่น หน่วยงานบริหารเมืองหลวง รวมตลอดทั้งการบริหารงานของหน่วยงานของ รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

๒) การบริหารงานของหน่วยงานภาคธุรกิจ ซึ่งเรียกว่า การบริหารธุรกิจ (Business Administration) หรือการบริหารภาคเอกชนหรือการบริหารของหน่วยงานของเอกชนซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งเพื่อการแสวงหากำไร หรือการแสวงหากำไรสูงสุด (Maximum Profits) ในการทำธุรกิจ การค้าขาย การผลิตอุตสาหกรรม หรือให้บริการ เห็นตัวอย่างได้อย่างชัดเจนจาก การบริหารงานของ บริษัท ห้างร้าน และห้างหุ้นส่วนทั้งหลาย

^{๑๔} พยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๑๕} ภาวิตา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ โทวณะบุตร, หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๑๖} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร, ๒๕๔๕), หน้า ๓๖ - ๓๘.

๓) การบริหารของหน่วยงานที่ไม่สังกัดภาครัฐ (Non-Governmental Organization) ซึ่งเรียกกย่อว่า หน่วยงาน เอ็นจีโอ (NGO.) เป็นการบริหารงานของหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Profit Administration) มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือการไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Profit) เช่นการบริหารของมูลนิธิและสมาคม

๔) การบริหารงานของหน่วยงานระหว่างประเทศ (International Organization) มีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การบริหารงานของสหประชาชาติ (United Nations Organization) องค์การการค้าระหว่างประเทศ (World Trade Organization) และกลุ่มประเทศอาเซียน (Asean)

๕) การบริหารงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ การบริหารงานขององค์กรส่วนนี้เกิดขึ้นหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มืองค์กรตามรัฐธรรมนูญขึ้น เช่น การบริหารงานของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น องค์กรดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐเช่นกัน แต่มีลักษณะพิเศษ เช่น เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว และมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องคุ้มครองและรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๖) การบริหารงานของหน่วยงานภาคประชาชน มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและถูกเอารัดเอาเปรียบตลอดมา เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มผู้ให้บริการ

วีระ อัมพันสุข^{๑๗} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารต้องใช้ความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการบริหารงานต้องอาศัยบุคคล (Man) เงินทุน (Money) อุปกรณ์ต่างๆ (Material) และการจัดการ (Management) และควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ

วัชร บวรณสิงห์ กล่าวว่าการบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ^{๑๘}

๑. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

^{๑๗}วีระ อัมพันสุข, พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เอราวัน การพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๑ - ๑๐.

^{๑๘}วัชร บวรณสิงห์, การบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

๒. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓. ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กันหรือร่วมทำปฏิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ กล่าวว่า การบริหาร การบริหารจัดการเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ^{๑๙}

สมคิด บางโม^{๒๐} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง ศิลปะ ในการใช้ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

สมาน รังสิโยภุชญา^{๒๑} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์^{๒๒} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

สิรภพ เหล่าลาภะ^{๒๓} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารมีความหมายอยู่ ๒ นัย คือ ๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปญฺหปริหริตสมฺมุโถ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ ส่งเสริม และบำรุง

^{๑๙}ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๒๐}สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๒๑}สมาน รังสิโยภุชญา, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

^{๒๒}สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พัทธ์ชัย อักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๒๓}สิรภพ เหล่าลาภะ, พุทธศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๐.

สุธี สุทธิสมบูรณ์^{๒๔} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง คือ การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงานหรืออีกนัยหนึ่ง การบริหาร คือ การทำงาน คือ การทำงานสำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น

เฮอริลิก (Hellriegel)^{๒๕} ได้กล่าวไว้ว่า Management หมายถึง ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม หรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุดผู้บริหารจะบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหาร เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม จึงพูดได้ว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ คือ ผู้ที่สามารถประยุกต์เอาศาสตร์การบริหาร ไปใช้ได้อย่างมีศิลปะนั่นเอง

๒.๑.๒ ความหมายของการบริหารในทางพระพุทธศาสนา

จากการประมวลแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหาร จากตำราทางวิชาการของนักวิชาการ จึงได้ประมวลประเด็นที่เกี่ยวกับความหมายของบริหาร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พุทธทาสภิกขุ^{๒๖} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเป็นการดำเนินไปได้แห่งกิจการที่กระทำด้วยปัญญา กระทำด้วยความหวังและต้องทำเพื่อสังคมหรือน้อยที่สุดทำเพื่อตัวเอง ต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหายุ่งยากด้วยสติปัญญา

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๒๗} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น และนักบริหารมีหน้าที่วางแผน จัดองค์กร แต่งตั้งบุคคลอำนวยการ และควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทางเดียวกันเพื่อสู่เป้าหมายที่วางไว้ ส่วนความหมายของการบริหารในทางธรรม คือ วิธีการบริหารต่างๆที่ใช้กันทั่วไปพอสรุปได้ ๓ ลักษณะ แต่ที่ดีที่สุดคือ แบบถือธรรมหรือหลักการเป็นสำคัญโดยยึดเอาความสำเร็จเป็นพื้นฐานทำให้งานสำเร็จ ไม่เอาความขัดแย้งส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง และยินดีรับคำ

^{๒๔} สุธี สุทธิสมบูรณ์, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สวัสดิการสำนักงาน, ๒๕๒๗), หน้า ๑๒๗.

^{๒๕} Don Hellriegel, **Management**, Third Edition, (Addison - Wesley Publishing Company .Lmc., 1982), p.6.

^{๒๖} พุทธทาสภิกขุ, การบริหารธุรกิจแบบพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : เกล็ดไทย, มปป.), หน้า ๙-๑๒.

^{๒๗} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒ - ๓.

แนะนำจากทุกฝ่าย เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความสามารถ จะได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน วิธีนี้เรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” คือ ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ

พระมหาเสริมชัย ชยมงคล^{๒๘} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเป็นกายบริหาร การบริหารวัด และการปกครอง กายบริหาร คือ การดูแลรักษาตนเอง การบริหารวัด คือ การปกครอง ดูแลรักษาพระสงฆ์ สามเณรและบุคคลอื่นๆที่อาศัยในวัด ส่วนการปกครองคณะสงฆ์เริ่มจากระดับวัด ถึงองค์กรระดับสูงขึ้นไปในสังคมสังคมชนลทั่วประเทศ

ปิยโสภณ^{๒๙} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ต้องใช้ปรัชญาการบริหารเป็นหลัก ต้องจัดคนให้เข้าทำงาน วางระบบงานให้แยกกันอย่างชัดเจน ต้องเน้นการศึกษานำการปกครอง

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (ส. ศิวรักษ์)^{๓๐} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานในเชิงพุทธศาสนา ไว้ว่า การบริหารงานทั้งหมด คือ การบริหารตนเอง เป็นการปฏิบัติเพื่อพัฒนาตน และพัฒนางาน การพัฒนาตนต้องรู้เท่าทัน ความโลภ ความโกรธ และความหลง สำคัญต้องมีสติ

สรุปได้ว่า การบริหารต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการที่จะร่วมมือกันทำกิจการขององค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยใช้กระบวนการดำเนินงานซึ่งสืบเนื่องและใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จ การบริหารแบบใหม่ไม่ได้ยกเลิกการใช้ทฤษฎีหรือหลักการในยุคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์หรือยุคการบริหารแบบมนุษยสัมพันธ์แต่กลับนำเอาหลักการและทฤษฎีเหล่านั้นมาทำการทดลองและวิจัยเพิ่มเติม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดความรู้และความคิดที่ชัดเจนขึ้น ส่วนนักวิชาการทางพระพุทธศาสนามีความเห็นในเรื่องการบริหารเหมือนกับนักวิชาการทั่วไป ต่างกันที่ว่าทางพระพุทธศาสนาจะเน้นการนำธรรมะมาใช้ร่วมและส่งเสริมในการบริหาร

^{๒๘} พระมหาเสริมชัย ชยมงคล, การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอช เอ พี เพรสจำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๓.

^{๒๙} ปิยโสภณ (นามแฝง), ก้าวใหม่แห่งคณะสงฆ์ การศึกษาเผยแผ่นำการปกครองก่อสร้าง, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เจียฮั่ว, ๒๕๔๖), หน้า ๑ - ๑๐.

^{๓๐} สุลักษณ์ ศิวรักษ์, การบริหารงานแบบพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส่องสยาม จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๘.

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหาร ไว้หลายท่าน ดังนี้

เด้น ชะเนตียัง^{๑๑} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ กล่าวคือ การบริหารจัดการเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎี (Theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหาร แต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องศิลปะ ดังนั้น นักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลป์

ทองหล่อ เดชไทย^{๑๒} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าวว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

สมยศ นาวิการ^{๑๓} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์กรแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์กร เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์กรจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหา ผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (Case Study) จำนวนมาก และวิเคราะห์ว่าวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ

^{๑๑}เด้น ชะเนตียัง, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๓๓), หน้า ๕๒.

^{๑๒}ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^{๑๓}สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

สุพิน เกชาคุปต์^{๓๔} ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่าง ๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรใดที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของพนักงานที่มีต่อความสำเร็จขององค์กร ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจ และรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง

เสนาะ ดิยาวี^{๓๕} ได้กล่าวไว้ว่า หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ ๑) การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จ สารสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้ ๒) การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์กร เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำเกินไปก็ไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น ๓) การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ๔) การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากร

^{๓๔}สุพิน เกชาคุปต์, การจัดการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๘๒ - ๘๓.

^{๓๕}เสนาะ ดิยาวี, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑ - ๒.

ให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นการบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์กรจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ๕) การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหารอันประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

จากประมวลทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารมีแนวคิดที่น่าเสนอไว้หลากหลายประเด็นดังนี้

คูлик แอล แอน เออวิกค์ เจ (L. Gulick And J. Urwick)^{๓๖} ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการบริหารนั้นต้องประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ หรือที่เรียกกันย่อๆ ว่า “POSDCoRB Model” ซึ่งอธิบายตามความหมายได้ดังนี้ ๑) การวางแผน (P=Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไร ๒) การจัดการองค์การ (O=Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การจัดสายงาน ตำแหน่งต่างๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน ๓) การจัดหาบุคคล (S=Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน ๔) การอำนวย (D=Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ๕) การประสานงาน (Co=Coordinating) หมายถึง การประสานงานกิจการด้านต่างๆ ของหน่วยงาน ให้เกิดความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ๖) การรายงาน (R=Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าเพียงใด ๗) การงบประมาณ (B=Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ บัญชีการใช้จ่ายเงิน การควบคุมและการตรวจสอบด้านการเงิน

^{๓๖} L. Gulick and J. Urwick , **Papers on the Science of Administration**, (New York : Institute of Public Administration, 1973), pp.18 - 19.

ติน ปรัชญพฤทธิ^{๓๘} ได้กล่าวไว้ว่า ภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ ๗ ประการ คือ

๑) การวางแผน หมายถึง การกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติการ

๒) การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมด้วยกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

๓) การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหาร บุคคลดังกล่าว รวมทั้งแต่การแสวงหาคนทำงานมาบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป ๔) การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ ๕) การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ๖) การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงาน ทุกกระยะ สะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย ๗) การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงบประมาณการเงิน วางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม

ปรีชา ช่างขวัญยืน^{๓๙} ได้กล่าวไว้ว่า พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์และจุดมุ่งหมายของมนุษย์จากแนวเดิม ซึ่งเป็นความคิดตามหลักศาสนาพราหมณ์และลัทธิอื่นๆ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า การยึดมั่นในตัวตน (อัตตา) ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นในสังคัม ทำให้คนเราคิดถึงตัวเองมากกว่าสังคัม ส่วนการละตัวตน จะทำให้คนเรามีความสำนึกต่อสังคัมได้มากขึ้น การละตัวตนจะต้องอาศัยการจัดระบบสังคัมเสียใหม่ แต่การเสนอให้เปลี่ยนแปลงสังคัมย่อมติดขัดที่ผู้ปกครองซึ่งรักษาอำนาจของตนเนื่องจากตนมีฐานะที่ดีอยู่แล้ว ดังนั้นจึงได้

^{๓๘}ติน ปรัชญพฤทธิ, **หลักการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔ - ๒๖.

^{๓๙}ปรีชา ช่างขวัญยืน, **ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๔๒ - ๔๓.

เสนอหลักการบริหารทางพระพุทธศาสนา ที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการบริหารที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังนี้

๑) ในการบัญญัติพระวินัย มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมดหาใช่สงฆ์หรือผู้แทนสงฆ์เป็น ผู้บัญญัติอย่างที่รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑”^{๓๙}

๒) ในด้านการบริหารพระวินัยในสมัย เมื่อยังมีพระสาวกไม่มากนัก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ ช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้ โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน การกำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับมอบให้สงฆ์เป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง ส่วนการบริหาร คณะสงฆ์ในรูปองค์กร เช่น มหาเถรสมาคมนั้นไม่บัญญัติในพระวินัย แต่ก็ไม่ได้ขัดพระวินัย เป็นต้น

๓) ด้านอธิกรณ์ของสงฆ์ สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางอาณาจักร มีกฎหรือระเบียบที่สังคมวางไว้เป็น บรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันไม่ให้มีการกระทำหรือความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักรและพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์ และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก ความผิดที่ร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิต เช่น ความผิดทางเพศ สำหรับฝ่ายอาณาจักรอาจไม่ถือว่าเป็นผิด เป็นต้น

^{๓๙} อิง.ทูก.(ไทย) ๒๐/๔๓๖/๑๑๐.

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล^{๔๐} ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้าโดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objective) การพัฒนากลยุทธ์ (Develop Strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

๒) การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งานต่างๆ สามารถดำเนินไปได้โดยมีการประสานงานกันอย่างดี

๓) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

๔) การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจแยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕) การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจนตัดสินใจในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

๖) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงาน เพื่อดำเนินการเป็นไปด้วยดี และราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้น และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

๗) การร่วมมือประสานงาน (Co-ordinating) หมายถึง การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงาน คือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ "จิตใจ"

๘) การสื่อข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจ เพื่อให้ช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๙) การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจงให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงานจะหมายถึงวิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชา/ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

^{๔๐} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔ - ๖๒.

๑๐) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน

วิลเลียม อูชิ (William Ouchi)^{๔๑} ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้

- ๑) การจ้างงานระยะยาว
- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
- ๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
- ๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว

วิโรจน์ สารรัตนะ^{๔๒} ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

- ๑) การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดหมายและการตัดสินใจ เลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุจุดหมายนั้น
- ๒) การจัดองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่างๆ อย่างชัดเจน
- ๓) การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
- ๔) การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารนั้น ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผล และการงบประมาณ ที่ผู้บริหารทุกๆ องค์กรจะต้องมีเพื่อให้การทำงานนั้นเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการทำงาน

^{๔๑}William Ouchi, **Organization And Management**, (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971), p.283.

^{๔๒}วิโรจน์ สารรัตนะ, การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

๒.๑.๕ หลักธรรมสำหรับการบริหาร

การบริหารจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งนั้นก็ขึ้นอยู่กับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารองค์การเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากที่สุด ดังนั้น มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับการบริหารองค์การไว้ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๔๓} ได้กล่าวถึง คุณธรรมที่นักบริหารพึงมี คือ อปรีหานิยธรรม ๗ ของกษัตริย์วัชชี หรือ วัชชีอปรีหานิยธรรม ๗ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่ง ความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง

- ๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
- ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทากิจที่พึงทำ
ข้อนี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่า พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย
- ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้
(ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมันตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม

๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

๕) บรรดากุลสตรีกุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือฉุดคร่าขึ้นใจ

๖) เคารพสักการะบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

๗) จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้าง หมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มาพึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก

อปรีหานิยธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือแยกให้แตกสามัคคี

^{๔๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐๑-๒๐๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๔๔} ได้กล่าวไว้ว่า นักบริหารแบบ
 ธรรมาธิปไตยควรยึดหลักธรรมในการบริหารที่เรียกว่า พละ^{๔๕} ประการ คือ

- ๑) ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด
- ๒) วิริยพละ กำลังแห่งความเพียร
- ๓) อนวัชชพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต

๔) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ พละหรือกำลังแห่งคุณธรรม
 ทั้ง ๔ ประการนี้ ช่วยทำให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะ
 สามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากร อำนวยการ และควบคุมได้ดีต้องมีความฉลาด
 ขยัน สุจริต และมนุษยสัมพันธ์ ยิ่งเขามีคุณธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้เพิ่มมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำงานได้มี
 ประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ตรงกันข้ามถ้าใครคนใดขาดคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ แม้เพียง
 บางข้อเขาก็เป็นนักบริหารที่ดีไม่ได้

นิตย สัมมาพันธ์^{๔๖} ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร คือ นักบริหารทุก
 ประเภทตั้งแต่ระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับองค์การ หน่วยงาน ครอบครัว
 ตลอดจนถึงตนเอง ควรจะมีวินัยและควรก่อให้เกิดวินัยในหมู่คณะที่ตนรับผิดชอบในฐานะ ผู้นำ
 ด้วย ในทางพระพุทธศาสนาวินัยสำหรับฆราวาสก็คือ ศีล ๕ ซึ่งการที่จะรักษาศีลให้ได้ผลดี ควร
 จะต้องมีเบญจธรรมประกอบด้วย ผู้บริหารที่ดีควรจะต้องมีวินัยดังกล่าว เพื่อที่จะนำหมู่คณะไปสู่
 การพัฒนาในระยะยาว ในการปฏิบัตินักบริหารนอกจากจะต้องรักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์แล้วจะต้อง
 มีธรรมอื่นๆ ประกอบอีก เช่น ความยุติธรรม ซึ่งหมายถึงความเที่ยงตรง ไม่ผิดหรือบิดเบือนไป
 จากความจริง นักบริหารจะต้องประพฤติปฏิบัติให้ตรงตามนิยมของสังคมอยู่เสมอ โดยไม่มีอคติ
 เข้ามาประกอบการตัดสินใจเป็นอันขาด ซึ่งอคติ นั้นได้แก่ความลำเอียงมี ๔ ประการ คือ^{๔๗}

- ๑) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก
- ๒) โมหาคติ ลำเอียงเพราะชัง
- ๓) โทสาคติ ลำเอียงเพราะเขลา
- ๔) ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว

^{๔๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔๔ - ๔๕.

^{๔๕} อ. นวก. (ไทย) ๒๓/๕/๗๙๒.

^{๔๖} นิตย สัมมาพันธ์, การบริหารเชิงพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๔๔-๕๓.

^{๔๗} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๖๖/๑๕๙.

และนอกจากนี้นักบริหารจะต้องมีธรรมประจำใจอีกประการหนึ่ง คือ ขันติ ความอดทน นักบริหารจะต้องมีความอดทนต่อสภาวะการณ์ต่าง ๆ ๓ ประการ คือ

- ๑) อดทนต่อความลำบาก
- ๒) อดทนต่อความตรากตรำ
- ๓) อดทนต่อความเจ็บใจ

ธรรมข้อนี้ทำให้เกิดความงามทางจรรยา ทำให้ไม่มีพฤติกรรมอันทุจริตทั้งหลายทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพราะสามารถอดทนต่อ โลภะ โทสะ โมหะ ได้เป็นอย่างดี

มัทธนา อินทสมิต^{๔๔} ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร เป็นหลักสำคัญในการประพฤติปฏิบัติตนของผู้บริหาร นอกจากจะใช้กับผู้บังคับบัญชาแล้ว ยังต้องมีการติดต่อประสานงานกับบุคคลหลายฝ่าย เช่น ชุมชน สังคม หรือผู้บังคับบัญชาในองค์กรอื่น เป็นต้น จึงสามารถรวบรวมเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้บริหารพืงนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของหน่วยงาน ดังนี้

๑) คุณธรรมในการดำรงตน เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารมีคุณสมบัติเป็นสัปบุรุษ มีคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นมนุษย์ หมวดธรรมที่จำเป็น เช่น สุจริต ๓ พรหมวิหาร ๔ สัปบุรุษธรรม ๗ นาถกรณธรรม ๑๐ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมความเป็นคนดี คุณธรรมเหล่านี้นับเป็นคุณธรรมที่ควรค่าแห่งการดำรงตนของผู้บริหารเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้บริหารมีคุณธรรมแห่งการดำรงตนแล้ว ย่อมจะส่งเสริมให้ตัวผู้บริหารเองเป็นที่เคารพ ศรัทธา น่านับถือ ในความเป็นคนคนดีของผู้บริหารต่อเพื่อนร่วมงาน และคนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง

๒) คุณธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นคุณธรรมเพื่อความดีงามแห่งสังคม และช่วยส่งเสริมชีวิตที่ดีร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับเพื่อนร่วมงาน ถือว่าเป็นการครองใจคน ผู้บริหารจึงควรมีคุณธรรมเหล่านี้ คือ ธรรมคัมครองโลก ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ ฆราวาสธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ มิตรแท้ ๔ ทิศ ๖ คุณเหล่านี้นับเป็นคุณธรรมที่ผู้บริหารควรใช้ในการปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียว รักใคร่ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ปัญหา พัฒนาการทำงานของหน่วยงานให้เจริญก้าวหน้า

๓) คุณธรรมในการปฏิบัติงาน จะเป็นคุณธรรมที่มีประโยชน์ต่อการทำงานการปกครองโดยช่วยจัดและคัมครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ผู้บริหารควรมีคุณธรรมตามหมวดธรรมต่อไปนี้ คือ อธิปไตย ๓ สังคหวัตถุ ๔ อคติ ๔ พรหมวิหาร ๔ พละ ๔ อปริหายธรรม ๗ ราชธรรม ๑๐ คุณธรรมเหล่านี้ จะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างดียิ่ง

^{๔๔}มัทธนา อินทสมิต, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร : พุทธธรรมเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา, (เลย : สถาบันราชภัฏเลย, ม.ป.ป.), หน้า ๒๖.

คุณธรรมของผู้บริหารทั้ง ๓ ประการ คือ คุณธรรมในการครองตน คุณธรรมในการครองคน และคุณธรรมในการครองงาน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานในองค์การ เพราะองค์การจะดีเยี่ยมไม่ได้ ถ้าหากว่าผู้บริหารแย่ และองค์การจะแย่ไม่ได้ ถ้าผู้บริหารเยี่ยม นั่นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ หรือผู้บริหารที่ดีจะต้องบริหารองค์การได้ดีตามไปด้วย

สิริภพ เหล่าลาภะ^{๔๔} ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนาได้กำหนดหลักคุณธรรมของการบริหารไว้ในปธานสูตร เรียกว่า สัมมปธานคือ ความเพียรที่ถูกต้องที่ควรตั้งไว้ในเบื้องหน้าในกิจการทั้งปวง ๔ หลักใหญ่ คือ

- ๑) สังวรปธาน หลักการป้องกัน คือ การสำรวม ระมัดระวัง ปิดกั้น ขวางกั้น กีดกัน ปิดป้อง ห้ามไม่ให้ความชั่ว ความเสื่อมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น
- ๒) ปหานปธาน หลักการปราบปราม คือ การลด ละ เลิก กำจัด ฆ่าให้ตาย ประหาร ทำให้หมดไป หลีกไปให้พ้น ซึ่งปัญหา ความชั่ว ความเสื่อมที่ล่วงละเมิดเกิดขึ้นแล้ว
- ๓) ภาวนापธาน หลักการพัฒนา คือ การทำให้มี ทำให้เกิด ความดีใดที่ยังไม่มี ทำให้มี ความดีใดที่ยังไม่เป็น ทำให้เป็น ความดีใดที่ยังไม่เกิด ทำให้เกิด
- ๔) อนุรักษนาปธาน หลักการอนุรักษ์ คือ การตามดูแลรักษา การทำนุบำรุง การส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งความดี สิ่งที่ดีที่เกิดขึ้น ที่มี ที่เป็นแล้ว ให้เจริญรุ่งเรือง เติบโตก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า หลักธรรมของผู้บริหารที่จะทำให้การบริหารองค์การนั้นๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี ควรมีอยู่ด้วยกันให้ครบทั้ง ๓ ด้าน คือ หลักธรรมในการดำรงตน เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เช่น สุจริต ๓ พรหมวิหาร ๔ สัมปปริสธรรม ๗ นาถกรณธรรม ๑๐ เป็นต้น หลักธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นคุณธรรมเพื่อความดีงามแห่งสังคม และช่วยส่งเสริมชีวิตที่ดีร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับเพื่อนร่วมงาน เช่น ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ ฆราวาสธรรม ๔ สังคหัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ มิตรแท้ ๔ ทิศ ๖ เป็นต้น และหลักธรรมในการปฏิบัติงาน จะเป็นคุณธรรมที่มีประโยชน์ต่อการทำงาน การปกครองโดยช่วยจัดและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน เช่น อธิปไตย ๓ สังคหัตถุ ๔ อคติ ๔ พรหมวิหาร ๔ พละ ๔ อปริหานิยธรรม ๗ ราชธรรม ๑๐ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องมีความอดทนทั้งสมาทานต่าง ๆ คือ อดทนต่อความลำบาก อดทนต่อความตรากตรำ และอดทนต่อความเจ็บใจ หากผู้บริหารคนใดสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวได้ ถือว่าเป็นผู้บริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพคนหนึ่ง

^{๔๔}สิริภพ เหล่าลาภะ, พุทธศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก), หน้า ๓๖.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นภาระหน้าที่โดยตรงของพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญต่อพระศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นที่ ความเรียบร้อยดีงามของประเทศชาติเกิดได้จากความสำเร็จของการบริหารจัดการของแต่ละชุมชน ฉะนั้น ความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ก็เกิดได้จากความสำเร็จของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในแต่ละระดับ ฉะนั้น โดยที่ขอบข่ายของการบริหารนี้ หมายถึง งานทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ ดังนั้น ในหัวข้อ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์นี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ แนวคิดของภาระงานทั้ง ๖ ด้าน และแนวคิดเกี่ยวกับ ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรง คือ พระสังฆาธิการ ภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนามี ๖ ประการดังนี้

๒.๒.๑ การปกครอง

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวว่า การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่^{๕๐}

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล) ได้กล่าวว่า การบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอดจนทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด ให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับระเบียบ คำสั่งและการประกาศของมหาเถรสมาคม^{๕๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่จะเกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อเพื่อให้แต่ละบุคคลบรรลุตามจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษา จึงถือเป็นคติได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นนั้นเป็นเรื่องของการศึกษาและเพื่อการศึกษา

^{๕๐}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘๗.

^{๕๑}พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๐.

ทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปรปักษ์ ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้อำนาจใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว นั้นเอง^{๕๒}

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้า ว่า การสั่งแต่ละครั้งของพระพุทธเจ้าเป็นที่ยอมรับได้ง่าย เพราะไม่ทรงใช้วิธีเผด็จการ แต่ทรงใช้วิธีการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนก แรงจูงใจในการทำ ความดี ซึ่งเรียกว่า อธิปไตย ๓ ประการ ดังนี้ ๑) อัตตาธิปไตย การทำความดีเพราะยึดผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง ๒) โลกาธิปไตย การทำความดีเพราะต้องการให้ชาวโลกยกย่อง นั่นคือ ยึดทัศนะหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง ๓) ธรรมาธิปไตย การทำความดีเพื่อความดี ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ นั่นคือ ยึดธรรมคือหน้าที่สำคัญ แม้พระพุทธเจ้าทรงประกาศว่า พระองค์ทรงเป็นธรรมราชา แต่ก็ไม่ทรงใช้อำนาจเบ็ดเสร็จโดยลำพังพระองค์เองตามแบบราชาธิปไตย ในสมัยนั้นพระพุทธเจ้าทรงกระจายอำนาจในการบริหารให้กับคณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจในการบริหารของพระพุทธเจ้าผู้หมดกิเลสแล้วย่อมไม่ใช่เพื่อความยิ่งใหญ่ส่วนพระองค์^{๕๓}

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน)กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงาน ลึกซึ่งกว้างขวางยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไร งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างไร ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๕๔}

ทั้งนี้บทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองนั้น ยังได้มีการตั้งความคาดหวัง ถึงการแสดงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการไว้ว่า

(๑) รัฐและมหาเถรสมาคม ควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์ เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรมและสามารถนำหลักศาสนธรรมปรับใช้ในชีวิตได้

(๒) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการ ควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

^{๕๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๔๕-๔๖.

^{๕๓} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, หน้า ๑๗-๑๘.

^{๕๔} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน), **ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัทธิธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๖๖ - ๖๗.

เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของ คณะสงฆ์รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมี สัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต

(๓) วัด ควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยดึง เอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา สังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

(๔) มหาเถรสมาคม ควรพิจารณาการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของ ศาสนิกชน

(๕) พระสงฆ์ ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิด ขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

(๖) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับ ควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาท ให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาท หน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนดำเนินงานประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์การ พัฒนาศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์^{๕๕}

๒.๒.๒ การศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของ บรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ในอำนาจหน้าที่ของมหา เถรสมาคมมีความต่อนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตรี) และ ในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี”

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวถึงการจัดการศาสนศึกษา ดังกล่าวไว้ว่า คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อหาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ คือ

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา

^{๕๕}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย, พ.ศ. ๒๕๔๓, (อัสสัมชัญ).

๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม^{๕๖}

พระมหาสมทรง สิริหริโร และคณะ ที่ได้กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้ คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้าน การศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้าง อุบาสก อุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือ การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่างๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติดังกล่าวนี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็น ความสำคัญของวัดและพระสงฆ์^{๕๗}

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวจะดีหรือไม่ ประการใด ขึ้นกับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสน ศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อ พระศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้น แผนกที่ประสบปัญหา มาก คือ การจัดการ ศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียน และมีอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วย จัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชา ความรู้และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนก ธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ

(๑) พระสงฆ์ ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะ ปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์

(๒) พระสงฆ์ ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความ เปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรม แก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

(๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ ควรปรับปรุงยุคให้เหมาะกับยุคสมัย แต่คงไว้ซึ่ง หลักศาสนธรรม

สรุปได้ว่า ด้านการศาสนศึกษา เป็นงานสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน พระพุทธรศาสนาแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ใน ๒ แผนก คือ แผนกบาลี และแผนกธรรม ซึ่งเป็น

^{๕๖} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำ บรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๑.

^{๕๗} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สินทวิวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓.

การให้การศึกษาแก่ศาสนบุคคลที่จะช่วยสืบทอดหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาต่อไป โดยจากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าเป็นภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น โดยเฉพาะเจ้าอาวาสซึ่งเป็นเจ้าสำนักเรียนโดยตำแหน่ง รวมถึงครูอาจารย์และผู้บริหารการศาสนศึกษาที่จะต้องช่วยกันบริหารจัดการให้การ ศาสนศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดี เพราะศาสนศึกษานี้ สำคัญเป็นอันดับต้น หมายถึง หากไร้ปริยัติ ก็ปราศจากปฏิบัติ และย่อมไม่มีปฏิเวธ ซึ่งหากเป็น ดังที่กล่าวแล้วไซ้ไร ก็คงไร้พระพุทธศาสนา

๒.๒.๓ การศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุน จุนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่น นอกการศาสนศึกษาหรือ สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็น กิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้น ว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน ตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตาม หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณร ส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้ การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาส ให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของ พระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็ก ก่อนวัยเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติตั้งแต่วัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณร ศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชา พระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ อีกส่วนหนึ่ง โรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้

พระมหาสมทรง สิริหุโธโร ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ว่า ทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วย พระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต ทั้งมีหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้ การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้เช่นนั้น
๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตน
๓. ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
๔. ไม่เห็นแก่ความง่ายดี ความธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของประชาชน

๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาได้ดี ต้องเป็นผู้รู้ศาสนาและปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่ศาสนามีคำ ที่ใช้อยู่ ๒ คำ คือ คำว่า “เผยแพร่ง” และ “เผยแผ่” คำว่า เผยแพร่ง เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ ส่วนคำว่า เผยแผ่ หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจจะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ไม่ใช่ที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ้มอล่วยและแสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน”^{๖๑}

ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่า การเผยแผ่ของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ ในปัจจุบัน มีทั้งแบบ ประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงาน ขึ้นดำเนินการ คือ

๑. การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และประเพณีไทย ได้แก่การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป

^{๖๑} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑.

๒. การเผยแพร่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยาย ธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือ โดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกลงแผ่นเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแพร่ที่อื่น ในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่ หรือลงในหนังสือพิมพ์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตออกเผยแพร่

๓. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแพร่หรือสถานศึกษา เป็นประจำ หรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๒.๒.๕ การสาธารณูปการ

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) กล่าวถึง การสาธารณูปการ ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ กล่าวว่า เป็น“ค่านาม” หมายถึง “การก่อสร้าง และการบูรณะปฏิสังขรณ์” สำหรับ สาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า“การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก

การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔. การศาสนสมบัติของวัด^{๖๒}

ตามความหมายที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้สรุปว่า มีลักษณะของการกระทำการ สาธารณูปการใน ๓ ประการ คือ

๑. การกระทำ ด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

๒. การกระทำ ด้วยเอกสารรายงาน

๓. การกระทำ โดยการจัดประโยชน์

การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วน ทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมการสาธารณูปการ และส่งเสริมการ สาธารณูปการ

^{๖๒} อ่างแล้ว.

การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติ ต้องสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำ ในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังต่อไปนี้

๑. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
๒. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอควรแก่สภาพท้องถิ่นและให้ก่อสร้างตามแบบแปลน
๓. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ
๔. ควบคุมการเงินและบัญชี รับ – จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี
๕. ควบคุมดูแลการเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง
จะเห็นได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานประดับท้องถิ่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการและเห็นผลงานของพระสังฆาธิการได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกกลมใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการ เป็นเหตุหากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการได้ดีแล้วการขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคสมานสามัคคีระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงามการควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น

๒.๒.๖ การสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์แก่หน่วยงาน หรือแก่บุคคล หรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานทีซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวถึง การสาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่ วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้

๑. จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
๒. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล ^{๒๓}

^{๒๓} อ่างแล้ว.

มหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักการและวิธีการปฏิบัติและควบคุมส่งเสริม วัชต์แจ้งคือ กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการ จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งในระเบียบดังกล่าว กำหนด วัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์ และการ สาธารณสงเคราะห์ โดยระเบียบดังกล่าว กำหนดหน่วยงาน ให้ตั้ง ณ วัดใดวัดหนึ่ง ตำบล ละหนึ่งหน่วย ให้จัดการเป็นรูปคณะกรรมการ โดยให้เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบลเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง เจ้าอาวาสอื่นในเขตตำบลนั้น เป็นรองประธาน กรรมการฝ่ายบรรพชิต กำหนดในตำบลนั้นเป็นรองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง อนึ่ง การสาธารณสงเคราะห์นี้ ให้เจ้าคณะ พระสังฆาธิการ พิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น

๑. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์ การป้องกัน ยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์

๒. การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอก คูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

๓. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสพอุทกภัย หรือช่วย คนชราหรือคนพิการ การสาธารณสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อ พระธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้อง และเป็น การ สาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสม และ ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ ๕-๙ คน เป็น กรรมการ สำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริม มีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง

จากหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ดังนี้

๑. เป็นไปเพื่อความเรียบร้อยแห่งพระภิกษุสามเณร
๒. เป็นไปเพื่อการนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใส
๓. เป็นไปเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้อันเป็นกำลังของพระศาสนาในอนาคต
๔. เป็นไปเพื่อความผูกพันระหว่างคณะสงฆ์กับประชาชนทั่วไป
๕. เป็นไปเพื่อสร้างแบบอย่างอันดีแก่ประชาชนทั่วไป
๖. เป็นไปเพื่อการประสานระหว่างคณะสงฆ์กับองค์กรของรัฐ อันจะให้ความ ร่วมมือกันเป็นไปด้วยดี

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเจ้าอาวาส

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเจ้าอาวาส จากเอกสารและบทความทางวิชาการต่างๆ ดังนั้น จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเจ้าอาวาสไว้ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายของเจ้าอาวาส

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมได้อาศัยอำนาจดังกล่าวออกกฎหมายมหาเถรสมาคมเพื่อจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดียิ่งขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีกฎหมายมหาเถรสมาคม รวมทั้งสิ้น ๒๔ ฉบับ ในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑)ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) หมวด ๑ ข้อ ๔ ได้ให้ความหมายพระสังฆาธิการไว้ว่า พระสังฆาธิการ

คำว่า “พระสังฆาธิการ” มาจากคำ ว่า “สังฆ” และ “อธิการ” เป็น พระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ได้ว่า พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือพระภิกษุผู้ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่งจึงหมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์^{๖๔}

พระสังฆาธิการ หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นี้ กำหนดตามอำนาจปกครองตามลำดับชั้น คือ

- ๑) เจ้าคณะใหญ่
- ๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
- ๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
- ๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
- ๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
- ๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส จึงเป็นพระสังฆาธิการในลำดับที่ ๖ ซึ่งการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการของเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ จะมีอำนาจเต็มตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคม ครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด

สรุปได้ว่า เจ้าอาวาส หมายถึง พระสังฆาธิการผู้มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลวัดในแต่ละวัด ซึ่งมีลักษณะความเป็นผู้นำทางการปกครองและในการพัฒนาพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่อยู่ใต้วัด ในหมู่บ้าน และในชุมชน

^{๖๔}สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

๒.๓.๒ หน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาส

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้นนับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕^{๖๕}

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ ดังนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้^{๖๖}

- (๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- (๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เจ้าอาวาสดังกล่าวมานี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวมลักษณะอย่างกว้างๆ มิได้ชี้ชัดถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีปฏิบัตินั้นได้กำหนดหรือจะกำหนดไว้ในกิจการประเภทนั้นๆ แต่พอกำหนดได้โดยลักษณะงานเป็น ๔ คือ^{๖๗}

ก. หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

- ๑) บำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี
- ๒) จัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- ๓) จัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

การบำรุงรักษาวัด คือการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่งการกำหนดแบบแปลนแผนผัง ซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องทำด้วยแรงงานและแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรมศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่างๆ จักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปด้วยดี ด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาสข้อนี้

การจัดกิจการของวัด คือ การจัดกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดกิจการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคล กิจการของวัดโดยซึ่งหมายถึงกิจการ ๕ ประเภท คือ

^{๖๕} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๖.

^{๖๖} พระวิสุทธิภักทธาดา (ประสิทธิ์ พุทฺธมฺรสี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗) หน้า ๘๔.

^{๖๗} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (ฝ่ายฝึกอบรม กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๖๖-๖๘.

การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งวิธีปฏิบัตินั้นมหาเถรสมาคมได้กำหนดขึ้น หรือที่จะกำหนดขึ้นในกาลต่อไปหรือที่ต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีอันดีงาม ส่วนกิจการที่ต้องจัดการแทนวัดในฐานะผู้แทน เช่น การรับทรัพย์สิน การอรรถคดี กิจการเหล่านี้ เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปได้ด้วยดี คือเป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบแบบแผนหรือจารีตว่าด้วยเรื่องนั้น

การจัดการศาสนสมบัติ หมายถึง การดูแลและรักษา การใช้จ่าย การจัดหาทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการบัญชีทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าอาวาสให้เป็นไปด้วยดี คือ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข. หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด

๑) ปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด

๒) สอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด

ปกครอง หมายถึง การคุ้มครองปกป้องรักษาให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุก ให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยตามสมควร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าวด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ

สอดส่อง หมายถึง การตรวจตราและเอาใจใส่ดูแลการประพฤติปฏิบัติของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามรวมถึงควบคุมและบังคับบัญชาบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าวให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม และรวมถึงการว่ากล่าวและนำชี้แจง เกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งวัดและพระศาสนาอันเป็นส่วนรวม^{๖๔}

ปกป้องคุ้มครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือ การคอยปกป้องผองภัยอันตรายทั้งหลายภายนอก ไม่ให้เข้ามาเบียดเบียนทำร้ายพระภิกษุสามเณรหรือคฤหัสถ์ ที่อยู่ภายในวัดของตนให้มีความปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลายเปรียบเสมือนแม่ไก่กางปีกปกป้องลูกของตนให้มีความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวงนั่นเอง^{๖๕}

ค. หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม

๑) ในการจัดการศาสนศึกษา

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘-๖๙.

^{๖๕} พระมหาบุญมี ปุณฺณคุโธ, “ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๖๖.

๒) ในการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย

การจัดการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาด้วย) หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีที่โดยปฏิบัติสืบมาโดยตรง ได้แก่ การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกบาลีและแผนกธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียงซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าว

การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ.๒๕๒๘ และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่นๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ ฝึกซ้อมเรื่องสังฆกรรมและพิธีกรรมทางพระศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถศีลและปฏิบัติศาสนพิธีอื่นๆ^{๗๐}

ค. หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งในส่วนวัดและนอกวัด และเป็นหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมซึ่งพอแยกได้โดยลักษณะ คือ^{๗๑}

๑) การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัดบำเพ็ญกุศล ทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

๒) การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเอง ทั้งที่เป็นการประจำและเป็นการจร

๓) การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด แต่ขอรับคำปรึกษาและความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัด

๔) การสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาพักรับหรือศาลาบำเพ็ญกุศลและที่เก็บศพ เป็นต้น

หน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้ มีคำที่ต้องพิเคราะห์คือ คำว่า “ตามสมควร” คือต้องให้การบำเพ็ญกุศลที่เกิดจากการอำนวยความสะดวกนั้น เป็นไปตามระเบียบแบบแผนไม่มีสิ่งที่เป็นพิษภัย เช่น อบายมุขแฝงอยู่ เป็นต้น

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗.

^{๗๑} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, หน้า ๗๐-๗๑.

จากหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามที่ระบุไว้ ๔ ประการ ข้างต้นนี้ ทำให้เจ้าอาวาสต้องมีอำนาจเพื่อใช้ในการควบคุมดูแลและบริหารสังการ

ตามความในมาตราที่ ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ อันเป็นกฎหมายสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ให้อำนาจเจ้าอาวาสไว้ว่า ๓ ประการ คือ มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้^{๗๒}

(๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
 (๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
 (๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิด คำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

อนึ่ง ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

สรุปได้ว่า หน้าที่ของเจ้าอาวาส ได้แก่ บำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัด และปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่พร้อมต้องเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์นั้นด้วย ทั้งยังต้องคอยอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลตามที่สมควร ดังกล่าวนี ทำให้เจ้าอาวาสต้องมีอำนาจเพื่อใช้ในการควบคุมดูแลและบริหารสังการ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นไปได้อย่างเรียบร้อยดังตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคมศาสนศึกษา ดังกล่าวว่า คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัดอุประสงฆ์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัดอุประสงฆ์ ๙ ประการ คือ

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม^{๗๓}

^{๗๒} กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๙), หน้า ๙.

พระปลัดเกียรติกศักดิ์ สิททวิวรรกุล ได้กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้ คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้าน การศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้าง อุบาสก อุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือ การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติดังกล่าวนี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็น ความสำคัญของวัดและพระสงฆ์^{๗๔}

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวจะดีหรือไม่ ประการใด ขึ้นกับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสน ศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อ พระ ศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้น แผนกที่ประสบปัญหามากที่สุด คือ การจัดการศึกษา แผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียน และมีอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัด การศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชา ความรู้และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนก ธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ

(๑) พระสงฆ์ ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะ ปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์

(๒) พระสงฆ์ ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อ ความ เปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรม แก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

(๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ ควรปรับปรุงยุคให้เหมาะกับยุคสมัย แต่คงไว้ซึ่ง หลักศาสนธรรม

^{๗๓} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๑.

^{๗๔} พระปลัดเกียรติกศักดิ์ สิททวิวรรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓.

๒.๓.๓ การศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจน เจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่น นอกการศาสนาศึกษาหรือ สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็น กิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้น ว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนาศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวถึงการศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน ตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตาม หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณร ส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้ การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาส ให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนาศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของ พระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็ก ก่อนวัยเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติตั้งแต่วัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณร ศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชา พระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ อีกส่วนหนึ่ง โรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มี วัดต่าง ๆ จำนวนมาก จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการ ศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ แต่โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษา เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญ ศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๗๕}

^{๗๕}อ้างแล้ว.

การจัดการศึกษาและการจัดการอบรม ทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นงานที่ พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

๒.๓.๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีความเป็นมาอย่างยาวนาน นับแต่องค์สมเด็จพระสัมมา พระพุทธเจ้า ทรงประทานการอุปสมบทแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ ถือว่าเป็นการสืบศาสน ทายาทเป็นครั้งแรก และทรงประกาศความจริงแห่งชีวิตด้วยการแสดงพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมฤกษ์แห่งการประกาศพระพุทธศาสนา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน หลังจากนั้นทรงส่ง พระสาวกไปประกาศพระสัทธรรม ด้วยพระพุทธานุญาตว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่ มากเพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์แก่กึ่งโลก และความสุขแก่พวกทวยเทพและมนุษย์ อย่าไป โดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และความ งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน”^{๗๖}

นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา การประกาศพระพุทธศาสนาได้เริ่มแผ่ขยายไปทั่วชมพู ทวีปซึ่งทำให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงเป็น หน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการจักต้องกระทำ โดยการจัดการเทศนา อบรม สัณเฑาะพวชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมือง ดีของประเทศชาติ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (หลวง วรปญฺญโณ) ได้กล่าวไว้ว่า หน้าที่หรือบทบาทที่ วัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ดังนี้

๑. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์
๒. แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๓. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนา

โดยถูกต้อง^{๗๗}

พระมหาสมทรวง สิริสุทธิโร ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ว่าทั้ง วัดและพระสงฆ์ได้ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วย พระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต ซึ่งมีหน่วยอบรม อ.ป.ต.(หน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้ การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

^{๗๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๗๗} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (หลวง วรปญฺญโณ), การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือ พระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนาในทวี พลรัตน์ (บรรณาธิการ), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๘-๑๕๕.

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้อย่างนั้น

๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตน

๓. ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม

๔. ไม่เห็นแก่ความง่ายดีความธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของประชาชน

๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาได้ดี ต้องเป็นผู้รู้ศาสนาและปฏิบัติตนตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่ศาสนามีคำที่ใช้อยู่ ๒ คำ คือ คำว่า “เผยแพร่ง” และ “เผยแผ่” คำว่า เผยแพร่ง เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ ส่วนคำ ว่า เผยแผ่ หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจจะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ไม่เป็นที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ้มอล่วยและแสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน”^{๗๘}

^{๗๘} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑.

๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

วัดในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี มี ๕๔๙ วัด แบ่งเป็นเขตการปกครองคณะสงฆ์ ๑๐ อำเภอ^{๗๙} ได้แก่

๑. อำเภอเมืองสุพรรณบุรี มี ๑๘ ตำบล จำนวน ๙๘ วัด ได้แก่

๑). ตำบลท่าพี่เลี้ยง มี ๕ วัด	๒). ตำบลรั้วใหญ่ เขต ๑ มี ๕ วัด
๓). ตำบลรั้วใหญ่ เขต ๒ มี ๕ วัด	๔). ตำบลทับตีเหล็ก มี ๕ วัด
๕). ตำบลสนามชัย มี ๕ วัด	๖). ตำบลโคกโคเฒ่า มี ๔ วัด
๗). ตำบลโพธิ์พระยา มี ๕ วัด	๘). ตำบลพิหารแดง มี ๕ วัด
๘). ตำบลสวนแตง มี ๖ วัด	๙). ตำบลบ้านโพธิ์ มี ๖ วัด
๑๐). ตำบลดอนมะสังข์ มี ๕ วัด	๑๑). ตำบลสระแก้ว มี ๖ วัด
๑๒). ตำบลดอนกำยาน มี ๖ วัด	๑๓). ตำบลตลิ่งชัน มี ๖ วัด
๑๔). ตำบลศาลาขาว มี ๖ วัด	

๒. อำเภอบางปลาม้า มี ๑๕ ตำบล จำนวน ๗๕ วัด ได้แก่

๑). ตำบลโคกคราม เขต ๑ มี ๕ วัด	๒). ตำบลโคกคราม เขต ๒ มี ๕ วัด
๓). ตำบลบางปลาม้า เขต ๑ มี ๕ วัด	๔). ตำบลบางปลาม้า เขต ๒ มี ๕ วัด
๕). ตำบลวัดดาว มี ๕ วัด	๖). ตำบลสาละมี ๕ วัด
๗). ตำบลบางใหญ่ มี ๕ วัด	๘). ตำบลมะขามล้ม มี ๕ วัด
๘). ตำบลวังน้ำเย็น มี ๕ วัด	๑๐). ตำบลตะค่า มี ๕ วัด
๑๑). ตำบลวัดโบสถ์ มี ๕ วัด	๑๒). ตำบลบ้านแหลม มี ๕ วัด
๑๓). ตำบลจรเข้ใหญ่ มี ๕ วัด	๑๔). ตำบลกฤษณา มี ๕ วัด

๓. อำเภอสองพี่น้อง มี ๑๑ ตำบล จำนวน ๖๐ วัด

๑). ตำบลสองพี่น้อง มี ๕ วัด	๒). ตำบลหัวโพธิ์ มี ๕ วัด
๓). ตำบลบางพลับ มี ๕ วัด	๔). ตำบลบางตาเถร มี ๕ วัด
๕). ตำบลบางตะเคียน มี ๕ วัด	๖). ตำบลบ้านกุ่ม มี ๕ วัด
๗). ตำบลศรีสำราญ มี ๕ วัด	๘). ตำบลทุ่งคอก มี ๕ วัด
๘). ตำบลบ่อสุพรรณ มี ๗ วัด	๑๐). ตำบลหนองบ่อ มี ๗ วัด

^{๗๙} ชูพงศ์ ชูวงศ์วิเศษ, “อนุสรณ์โกฐิน ๕๓” (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา, ๒๕๕๓),

๔. อำเภออุทุมพร มี ๑๓ ตำบล จำนวน ๗๕ วัด ได้แก่

๑). ตำบลจรเข้สามพัน มี ๖ วัด	๒). ตำบลดอนคา เขต ๑ มี ๕ วัด
๓). ตำบลดอนคา เขต ๒ มี ๕ วัด	๔). ตำบลพลับพลาไชย เขต ๑ มี ๕
๕). ตำบลพลับพลาไชย เขต ๒ มี ๕	๖). ตำบลอุทุมพร มี ๖ วัด
๗). ตำบลหนองโอง เขต ๑ มี ๕ วัด	๘). ตำบลหนองโอง เขต ๒ มี ๕ วัด
๙). ตำบลบ้านไช้ มี ๖ วัด	๑๐). ตำบลสระพังลานดอนมะเกลือ มี ๖ วัด
๑๑). ตำบลยั้งทะลาย มี ๖ วัด	๑๒). ตำบลบ้านดอน มี ๕ วัด
๑๓). ตำบลระยะยาไสมี มี ๕ วัด	๑๔). ตำบลกระเจียนเจดีย์ มี ๕ วัด

๕. อำเภอศรีประจันต์ มี ๘ ตำบล จำนวน ๔๐ วัด ได้แก่

๑). ตำบลบ้านกร่าง มี ๕ วัด	๒). ตำบลบางงาม มี ๕ วัด
๓). ตำบลศรีประจันต์ มี ๕ วัด	๔). ตำบลวังน้ำซับ มี ๕ วัด
๕). ตำบลวังยาง มี ๕ วัด	๖). ตำบลปลายนา มี ๕
๗). ตำบลดอนปรู มี ๕ วัด	๘). ตำบลมดแดง มี ๕ วัด

๖. อำเภอดอนเจดีย์ มี ๗ ตำบล จำนวน ๓๖ วัด ได้แก่

๑). ตำบลไร่รถ มี ๖ วัด	๒). ตำบลดอนเจดีย์ มี ๕ วัด
๓). ตำบลทะเลบก มี ๕ วัด	๔). ตำบลสระกระโจม เขต ๑ มี ๕ วัด
๕). ตำบลสระกระโจม เขต ๒ มี ๕ วัด	๖). ตำบลหนองสาหร่าย เขต ๑ มี ๕ วัด
๗). ตำบลหนองสาหร่าย เขต ๒ มี ๕ วัด	

๗. อำเภอสามชุก มี ๗ ตำบล จำนวน ๓๔ วัด ได้แก่

๑). ตำบลสามชุก มี ๕ วัด	๒). ตำบลย่านยาว มี ๕ วัด
๓). ตำบลหนองผักนาก มี ๕ วัด	๔). ตำบลหนองสะเดา มี ๕ วัด
๕). ตำบลบ้านสระ มี ๖ วัด	๖). ตำบลกระเสี้ยว มี ๕ วัด
๗). ตำบลวังลึก มี ๕ วัด	

๘. อำเภอเดิมบางนางบวช มี ๑๐ ตำบล จำนวน ๔๙ วัด ได้แก่

๑). ตำบลเดิมบาง มี ๕ วัด	๒). ตำบลนางบวช มี ๕ วัด
๓). ตำบลเขาพระ มี ๖ วัด	๔). ตำบลทุ่งคลี มี ๖ วัด
๕). ตำบลป่าสะแก มี ๔ วัด	๖). ตำบลหัวเขา มี ๕ วัด
๗). ตำบลหัวนา มี ๖ วัด	๘). ตำบลเขาดิน มี ๕ วัด
๙). ตำบลป่องกรู มี ๗ วัด	๑๐). ตำบลยางนอน มี ๖ วัด

๙. **อำเภอหนองหญ้าไซ** มี ๖ ตำบล จำนวน ๓๒ วัด ได้แก่

๑). ตำบลหนองหญ้าไซ มี ๗ วัด	๒). ตำบลหนองราชวัตร มี ๕ วัด
๓). ตำบลหนองโพธิ์ มี ๕ วัด	๔). ตำบลทัพหลวง มี ๖ วัด
๕). ตำบลแจรงงาม มี ๗ วัด	๖). ตำบลหนองขาม มี ๕ วัด

๑๐. **อำเภอด่านช้าง** มี ๑๐ ตำบล จำนวน ๕๐ วัด ได้แก่

๑). ตำบลด่านช้าง เขต ๑ มี ๕ วัด	๒). ตำบลด่านช้าง เขต ๒ มี ๕ วัด
๓). ตำบลนิคมกระเสี้ยว มี ๕ วัด	๔). ตำบลวังยาว มี ๖ วัด
๗). ตำบลห้วยขมิ้น เขต ๑ มี ๕ วัด	๘). ตำบลห้วยขมิ้น เขต ๒ มี ๕ วัด
๙). ตำบลองค์พระ มี ๖ วัด	๕). ตำบลหนองมะค่าโมง เขต ๑ มี ๕ วัด
๑๐). ตำบลวังคัน มี ๖ วัด	๖). ตำบลหนองมะค่าโมง เขต ๒ มี ๕ วัด

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

พระครูสังฆรักษ์พัศวีร์ ธีรปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” จากผลการวิจัยพบว่าการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ถึงจะมีการปฏิบัติมากก็จริง แต่บางวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสยังไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าที่ควร ทั้งนี้ควรที่จะกำหนดเป็นตารางการทำวัตรไว้อย่างชัดเจน และถ้าพระรูปใดไม่ลงมาทำวัตรก็ควรจะมีบทกำหนดลงโทษไว้อย่างชัดเจน นอกจากพระรูปนั้นติดภารกิจจำเป็น เช่น สอนหนังสือในโรงเรียน^{๕๐}

พระมหาชวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรในจังหวัดภูเก็ตมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม

^{๕๐}พระครูสังฆรักษ์พัศวีร์ ธีรปญโญ, “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๔.

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน^{๕๑}

พระมหามณเฑียร วรธมฺโม (ซ้ายเกลี้ยง) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษาและด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุและจำนวนพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่ง วุฒิต่างการศึกษาสายสามัญ วุฒิต่างการศึกษาทางธรรม และวุฒิต่างการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน^{๕๒}

พระบัณฑิต ญาณธีโร (สุธีระตฤณณา) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตก และภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาค ๒ และเพื่อประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informant) จำนวน ๘ ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) จำนวน ๒ ชุด สำหรับสัมภาษณ์พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตของผู้วิจัย ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป และภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักปาปนิกรกรรม ๓ หลักกอคติ ๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ หลักสัปปริสธรรม ๗

^{๕๑}พระมหาชวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^{๕๒}พระมหามณเฑียร วรธมฺโม (ซ้ายเกลี้ยง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

หลักทศพิชราชธรรม ๑๐ หลักราชสังคหัตถุ ๔ หลักสาราณียธรรม ๖ หลักสิงคาลกสูตรและหลักอภิธานียธรรม ๗ ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาค ๒ ทั้ง ๖ ด้านที่โดดเด่น ได้แก่การมีวิสัยทัศน์และการสร้างแรงบันดาลใจ สอดคล้องกับภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตก ได้แก่ทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป และภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักปาปณิกธรรม ๓ และยังมีหลักธรรมของผู้นำที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม ๗ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ และหลักสังคหัตถุธรรม ๔ ผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ไทยสามารถนำภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้แก่การมีวิสัยทัศน์และการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งเป็นภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับหลักธรรมที่เกี่ยวกับผู้นำในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่หลักปาปณิกธรรม ๓ หลักสัปปริสธรรม ๗ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ และหลักสังคหัตถุธรรม ๔ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ผู้นำคณะสงฆ์ไทยในระดับต่างๆ ควรมีภาวะผู้นำดังกล่าว เพื่อที่จะสร้างวิสัยทัศน์ และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คณะสงฆ์ ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคณะสงฆ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป^{๕๓}

พระมหาอานนท์ อานนุโท (นรมาตร์) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอธิธานียธรรม ๗ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาภาพรวมของการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอธิธานียธรรม ๗ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอธิธานียธรรม ๗ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล โดยทำการศึกษาแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร จำนวน ๑๕๙ คน จากประชากรทั้งหมด ๒๔๙ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามการนำหลักภิกขุอธิธานียธรรม ๗ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดชุมพร ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติต่างๆ ดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้บรรยายข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลหรือตัวแปรต้น ค่า T-Test ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม ค่า F-Test (One-Way Anova) ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปและกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักภิกขุอธิธานียธรรม ๗ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่าพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรโดยส่วนมากแล้วได้นำหลักภิกขุอธิธานียธรรม ๗ ไปใช้ในการ

^{๕๓}พระบัณฑิต ญาณวีโร (สุธีระตฤษณา), “ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

บริหารกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ที่มาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๘ โดยพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรในพื้นที่เขตปกครองเป็นประจำและยังมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำชุมชน พร้อมกันนี้ยังมีการประเมินผล ให้ความสำคัญกับการประชุมโดยสละเวลามาเข้าร่วมประชุม มีการวางกฎระเบียบให้แก่คณะสงฆ์ด้วยการรณรงค์ให้วัดเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่ มีการยกย่องพระมหาเถระผู้ทำคุณงามความดีและเชิดชูให้เป็นเกียรติประวัติ ทำ ความเข้าใจในการบริหารงานตามจารีต พระพุทธศาสนา มีการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยให้ความรู้ถึงประโยชน์ของธรรมชาติ ทั้งนี้ยังส่งเสริมการปรับภูมิทัศน์ภายในอาวาสในเขตปกครองให้เป็นลานธรรม เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้มีประสบการณ์แลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านธรรมะ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักธรรมและส่งผลให้เกิดทัศนคติใหม่ๆ ในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาการเปรียบเทียบเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักกติกขุปรินานิชธรรม ๗ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญไม่พบความแตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๔๔}

ปกรณ ดันสกุล ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงาน และภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง เพื่อประมวลปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการของวัดพัฒนาตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์และแนวทางในการพิจารณาวัดพัฒนาตัวอย่าง ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการจัดการปกครองภายในวัด ๒) ด้านอาคารเสนาสนะ และ ๓) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อชุมชน โดยมีค่าความเชื่อมั่น ๐.๙๘ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง จำนวน ๓๐๒ คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพการบริหารงานโดยรวมของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่างอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยพบว่า ด้านอาคารเสนาสนะ มีสภาพการบริหารงานมากกว่าด้านอื่นๆ ๒) ปัญหาการบริหารงานโดยรวมของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยพบว่าด้านการจัดการปกครองภายในวัด มีปัญหาการบริหารงานมากกว่าด้านอื่นๆ ๓) ภาวะผู้นำโดยรวมของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง อยู่ในระดับมากโดยพบว่า ความสามารถทำงานเป็นทีมหรือคณะ และร่วมทำงานกับพระสังฆาธิการวัดอื่นได้ดี เป็นภาวะผู้นำที่อยู่ระดับ

^{๔๔} พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักกติกขุปรินานิชธรรม ๗”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

ปานกลางเพียงข้อเดียว ๔) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่าง มีปัญหามาก คือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ในปัจจุบันปกครองให้มีคุณภาพเป็นไปได้ยาก ขาดงบประมาณในการก่อสร้างและการพัฒนาวัดเจ้าอาวาสต้องช่วยเหลือตนเอง ประชาชนไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้รับ คือ ควรถวายความรู้ และส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเข้าใจทางด้านการบริหารทั่วไป ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาวัดด้านอาคารเสนาสนะเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกับเศรษฐกิจปัจจุบัน และควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน ตามลำดับ^{๕๕}

นรินทร์ พูลสวัสดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี” จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหามากที่สุด ด้านที่มี ปัญหาลงมาตามลำดับ คือ ด้านการติดตามผลและนิเทศการสอน ด้านหลักสูตรและองค์ประกอบ ของหลักสูตร และด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีปัญหามากที่สุดในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ความพร้อมของครู ในด้านความรู้เกี่ยวกับวิชาเฉพาะ และข้อที่มีปัญหามากที่สุดในแต่ละด้าน เรียงตามลำดับลงไป คือ การเชิญวิทยากรภายนอกมาสาธิตการสอนแก่ครูเป็นปัญหาในด้านการ ติดตามผลและนิเทศการสอน การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเป็นปัญหาในด้าน หลักสูตรและองค์ ประกอบของหลักสูตร และการจัดตั้งธนาคารข้อสอบเป็นปัญหาสำคัญที่สุด ในด้านการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยคำนึงถึง ประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนแล้ว พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๕๖}

^{๕๕} ปกรณ์ ดันสกุล, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา), ๒๕๔๖.

^{๕๖} นรินทร์ พูลสวัสดิ์, “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๓.

นริสา จิตรสำนัก^{๔๗} ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : ความคาดหวังกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการปฏิบัติงานในภาพรวมจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องการพิจารณาคุณลักษณะส่วนบุคคลเฉพาะด้าน ถึงแม้ว่าในภาพรวมความคาดหวังจะอยู่ในระดับมากก็ตาม และคำตอบแทนและสวัสดิการต้องไม่น้อยกว่าเดิม รวมทั้งการให้มีความสำเร็จในการทำงาน มีระบบบริหารที่มีสายการบังคับบัญชาสั้นลงขึ้น ส่วนด้านการปรับตัวนั้น บุคลากรพร้อมที่จะกระตือรือร้นมากขึ้น ซึ่งการพิจารณาคำตอบแทนผู้บังคับบัญชามีบทบาทอย่างมากในการพิจารณาคัดเลือกอย่างยุติธรรมว่า ใครเป็นผู้มีความเหมาะสมมากกว่า นอกเหนือจากดูผลการประเมิน การปฏิบัติงาน

จากผลรวมของงานวิจัยดังกล่าว พอจะสรุปโดยรวมได้ว่า พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองและการบริหาร มีปัญหาหลายประการที่เกิดขึ้น คือ จะปกครองพระภิกษุสงฆ์สามเณร ให้มีคุณภาพเป็นไปได้อย่าง ขาดงบประมาณในการก่อสร้างและการพัฒนาวัดประชาชน ไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงควรถวายเป็นความรู้และส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเข้าใจทางด้านการบริหารทั่วไป ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาวัดด้านอาคารเสนาสนะเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกับเศรษฐกิจปัจจุบัน และควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน ตามลำดับ

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการและกิจการคณะสงฆ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการและกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีดังนี้

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลหลักที่ใช้ในการบริหารครั้งนั้น คือ พระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมมาธิปไตย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรมและบัญญัติพระวินัย เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธ ศาสนา ปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๕ ข้อที่ ๕ ว่าด้วยเรื่อง การ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้อง ถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ฝ่าย คือ ๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์

^{๔๗} นริสา จิตรสำนัก, “การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : ความคาดหวังกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๓.

พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ พระสงฆ์บางรูปไม่เข้าใจพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ และผู้ปกครองขาดการเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางกฎระเบียบและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางการศึกษา การปกครอง แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ครอบบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี และมีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน และเป็นธรรม รวมทั้งมีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ กิจวัตรอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องกระทำตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามมาตราที่ ๓๗ การบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ที่พักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย^{๕๕}

พระครูประยุตปัญญการ(บุญยง กวีวิโส) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากในข้อมีการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือในการพัฒนาสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อสนับสนุนให้มีการสอนธรรมศึกษาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป และข้อมีการจัดสร้างห้องสมุดภายในวัดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ ส่วนข้ออื่นๆ พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร พบว่าพุทธศาสนิกชน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ปัญหาในการจัดการสงเคราะห์ ได้แก่ ปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากร ปัญหาด้านการจัดทุนการศึกษาที่ยังไม่ทั่วถึง ปัญหาด้านสถานที่ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างพระสังฆาธิการและหน่วยงานของภาครัฐ ปัญหาด้านงบประมาณ เป็นต้น ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอ ควรมีการจัดหาทุนสนับสนุนด้านการศึกษาให้ทั่วถึง จัดหาสถานที่เพื่อใช้ในการจัดการศึกษา

^{๕๕} พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต”, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

สงเคราะห์ควรมีการความร่วมมือระหว่างพระสังฆาธิการและหน่วยงานภาครัฐในการจัดการศึกษาสงเคราะห์^{๔๘}

พระวุฒิกरण วุฑฒิกโร ได้วิจัยเรื่องเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของพระราชวรมุนีมีจุดเด่นคือมีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับชั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจนโดยสามารถสรุปประเภทเนื้อหาของพุทธธรรมที่ท่านนำเสนอได้ ๔ ประเภท ดังนี้คือ

๑. เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม
๒. เนื้อหาประเภทบูรณาการและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๓. เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา
๔. เนื้อหาประเภทวิชาการ^{๔๙}

พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทสฺสี ได้วิจัยเรื่องวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชวิทยาคม(หลวงพ่อกุณฺ ปรสิสุทฺโธ) พบว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันของหลวงพ่อกุณฺ หลักรรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ท่านใช้ในการเผยแผ่หรือประกาศและวิธีการเผยแผ่ที่ท่านใช้บ่อยที่สุด คือการสนทนาธรรมและการตอบคำถาม ถือว่าเป็นวิธีการที่ท่านใช้สื่อถึงผู้ฟังง่ายที่สุด ไม่ต้องมีพิธีรีตองมากมาย ตลอดถึงการใช้บุคลิกลักษณะคือท่านนั่ง การพูดภาษาพื้นบ้านและการสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้ฟังอยู่เสมอ ความสัมฤทธิ์ผลในการเผยแผ่ที่มีคนทุกชนชั้นตั้งแต่กษัตริย์ คนรวย คนจนต่างพากันเข้าไปกราบนมัสการ^{๕๐}

พระมหาสัญญา ปญฺญาวิจิตรโต ได้วิจัยเรื่องรูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ กญฺจนิโก, “หลวงตาแพรเยื่อไม้”) พบว่า รูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ กญฺจนิโก, “หลวงตาแพรเยื่อไม้”) ทั้ง ๓ ประเภทคือ ๑. การเทศนา (เทศน์มหาชาติ และเทศน์ธรรมวัตร) ๒. การปาฐกถา บรรยายธรรม อภิปราย สนทนา และโต้วาที ๓. เขียนหนังสือ บทความ วรรณกรรมเรื่องสั้นต่างๆ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวมีวิธีการนำเสนอ ๔ วิธี คือ ๑. การนำเสนอโดยตรง ๒. การนำเสนอโดยเปรียบเทียบ ๓. การนำเสนอโดยใช้เชื่อมโยง ๔. การนำเสนอโดยใช้ตัวอย่าง และจากการศึกษาแนว

^{๔๘}พระครูประยุตฺตปญฺญากร (บุญยง กวีวิโส), “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^{๔๙}พระวุฒิกरण วุฑฒิกโร, “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมุนี”, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓.

^{๕๐}พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทสฺสี, “ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชวิทยาคม”, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓.

ทางการใช้สำนวนภาษาของท่าน ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปแบบดังกล่าวมานั้น ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะเด่น ๓ ประการ คือ ๑. การใช้ถ้อยคำ มีการใช้คำง่ายและการใช้คำเชิงสัพยอก ๒. การใช้ภาพพจน์ มีการใช้ภาพพจน์อุปมา ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน และภาพพจน์การเรียงเสียงธรรมชาติ ๓. การใช้สำนวนพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต คำพังเพย คำคม คำกลอน และแหล่มาประกอบ^{๕๒}

พระธนดล นาคพิพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษาการศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษาวุฒิการศึกษา ทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครอง พระภิกษุ สามเณรให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่ พระภิกษุ สามเณรให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุสามเณรดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ^{๕๓}

กฤษฎดา มมตะชบ ได้วิจัยเรื่องทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พบว่า โครงสร้างอำนาจการปกครองวัดในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ นั่นคือ เจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและปัจจัยต่าง ๆ คือ ที่ตั้งของวัด นิภาย สมณศักดิ์ ตำแหน่งทางการบริหาร

^{๕๒}พระมหาสถัญญา ปญานโก, “การศึกษารูปแบบและแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรมของ พระครูพิศาลธรรมโกศล”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓.

^{๕๓}พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

การศึกษาและอายุพรรษากำหนดทัศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดต่างกัน^{๕๔}

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าอาวาส

มีผู้ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าอาวาสไว้หลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการวิจัย ดังนี้

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ และเมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า ๑) ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘ ๒) ด้านการบริหารและการปกครอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ ๓) ด้านการศึกษา อบรมและสั่งสอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕ ๔) ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑^{๕๕}

พระครูพิศาลถิรธรรม ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านการปกครอง, ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘, ๓.๖๗ และ ๓.๘๗ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน^{๕๖}

พระครูสังฆรักษ์กฤษฏ์ตภณ สุเมโธ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีนั้น ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านการปกครอง

^{๕๔} กฤษดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย เชียงใหม่), ๒๕๔๓.

^{๕๕} พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ, “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๙๕-๙๖.

^{๕๖} พระครูพิศาลถิรธรรม, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๙.

และด้านสาธารณสุขมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๕ และ ๓.๕๔ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน^{๕๗}

พระครูไพโรจน์สารคุณ ได้วิจัยเรื่อง “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี” จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ตามแนวคิดของ แดรกและโรว์ (Drake, & Roe) ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านความคิดและทักษะด้านการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗ และเมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ (๑) ทักษะด้านเทคนิค อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๓) ทักษะด้านความคิดรวบยอด อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๔) ทักษะด้านความคิด อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๕) ทักษะด้านการสอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทุกข้อ^{๕๘}

พระครูสันติธรรมมาริต (บุญชัย สนฺติกโร) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) ด้านการปกครอง พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ (๒) ด้านการศาสนศึกษา พระสังฆาธิการ มีบทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง

^{๕๗} พระครูสังฆรักษ์กฤษฏีรัตน์ สุมะโร, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๑.

^{๕๘} พระครูไพโรจน์สารคุณ, “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๒-๑๐๓.

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๙ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๐ (๕) ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๖ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๘^{๙๙}

สรุปได้ว่า เจ้าอาวาสผู้เป็นพระสังฆาธิการที่รับหน้าที่ดูแลปกครองวัดในแต่ละวัดมีภาระหน้าที่ ๖ ด้าน ที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งนอกจากเจ้าอาวาสจะต้องจัดดำเนินการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งของมหาเถรสมาคม และต้องเป็นไปตามกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองด้วยแล้วนั้น ยังต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการเพื่อให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงด้วย

๒.๕.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จากงานวิจัยของหลายท่าน มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

พระมหาอุทัย พลเทโว (พลเทพ) ได้วิจัยเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมา ตามทัศนะของพระภิกษุ ไวยาวัจกรกรรมการวัด และอุบาสกอุบาสิกา โดยภาพรวมและหลายด้านอยู่ในระดับดีมาก ๒) การปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมาตามทัศนะของพระภิกษุ ไวยาวัจกรกรรมการวัด และอุบาสกอุบาสิกา โดยภาพรวมและหลายด้านอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นด้านการศึกษา อบรม และสั่งสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๓) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมา ตามทัศนะของพระภิกษุ ไวยาวัจกร กรรมการวัด และอุบาสกอุบาสิกา โดย

^{๙๙} พระครูสันติธรรมมาภิจิต (บุญชัย สนฺตติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๕-๑๔๖.

ภาพรวมและหลายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ โดยเจ้าอาวาสที่มีอายุต่ำกว่า ๕๐ ปีมีภาวะผู้นำสูงกว่าเจ้าอาวาสที่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป^{๑๐๐}

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น มีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภออยู่ในระดับมาก โดยพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะอำเภอและสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะตำบลมีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๑๐๑}

ปรีชา วิเศษศิริ ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” พบว่า ครูในโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่กรุงเทพมหานคร ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๔ ไม่แตกต่างกัน^{๑๐๒}

พระมหาพงษ์เชษฐ ธีรวโส (ไกรจันทร์) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของพระอุปัชฌาย์ ตามทัศนะของสัททวิहारิก จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า สัททวิहारิกที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่ำกว่านักธรรมเอกและนักธรรมเอก มีทัศนะต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของพระอุปัชฌาย์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๕ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสัททวิहारิกที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน ก็ไม่ส่งผลให้การ ปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของพระอุปัชฌาย์ แตกต่างกันอย่างใด^{๑๐๓}

พระสุข สุวิโร (มีนุช) ได้วิจัยเรื่อง “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ ศึกษาภรณ์ พระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความ

^{๑๐๐} พระมหาอุทัย พลเทโว (พลเทพ), “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาบริหารการศึกษา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา), ๒๕๔๙.

^{๑๐๑} ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น”, *ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๓.

^{๑๐๒} ปรีชา วิเศษศิริ, “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต), ๒๕๔๗.

^{๑๐๓} พระมหาพงษ์เชษฐ ธีรวโส (ไกรจันทร์), “การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของพระอุปัชฌาย์ ตามทัศนะของสัททวิहारิก จังหวัดนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาบริหารการศึกษา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา), ๒๕๔๗.

สัมพันธ์กับความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ การมองเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการศึกษาพระปริยัติธรรมการควบคุมจากเจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์ การกระตุ้นทางการศึกษาพระปริยัติธรรมจากบุคคลสำคัญ แรงจูงใจ ใฝ่ความสำเร็จ ระดับความเข้มข้นของการขัดเกลาจากสถาบันสงฆ์และความโน้มเอียงในการลาสิกขา^{๑๐๔}

พิทักษ์ จารุสมบัติ ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติทางการเมืองของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารงานตำรวจในจังหวัดระยองและชลบุรี” พบว่า มีทัศนคติทางการเมืองเป็นแบบผสมผสานระหว่างประชาธิปไตยกับอัตตาธิปไตยและผู้บริหารทั้งสองกลุ่มจัดอันดับให้การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในอันดับที่ ๑ และเด็กนักเรียนควรสนใจการเมืองอยู่ในอันดับที่ ๒ ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารงานตำรวจที่มีอายุต่ำกว่า ๔๕ ปี มีทัศนคติโน้มเอียงไปทางประชาธิปไตยมากกว่าผู้ที่มีอายุ ๔๕ ปี ขึ้นไป ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารงานตำรวจที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ๑๐ ปี ขึ้นไป มีทัศนคติโน้มเอียงไปทางประชาธิปไตยมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า ๑๐ ปี และผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารงานตำรวจที่บิदारัราชการหรือทำงานในรัฐวิสาหกิจมีทัศนคติโน้มเอียงไปทางประชาธิปไตยมากกว่าผู้ที่บิดาทำงานเอกชนหรือเป็นเจ้าของธุรกิจ^{๑๐๕}

นภดล สุรนครศรีรินทร์ ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล ตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่” เมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัย ด้านบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อการนำหลักธรรมาภิบาล มาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยด้านขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่แตกต่างกัน

^{๑๐๔} พระสุข สุวีโร (มีนุช), “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย (สังคมวิทยา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๘.

^{๑๐๕} พิทักษ์ จารุสมบัติ, “ทัศนคติทางการเมืองของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารงานตำรวจในจังหวัดระยองและชลบุรี”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๓๑.

ส่วนปัจจัยด้านขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบล^{๑๐๖}

พระมหาสุชนา โรจนญาโณ ได้วิจัยเรื่องบทบาทของ พระมหาโมคคัลลานเถระ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพบว่า ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระมหาโมคคัลลานะได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะการให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา การสนทนาการตอบปัญหาข้อข้องใจ การแสดงฤทธิ์โดยรับสนองพุทธบัญชาให้ไปปราบผู้เป็นมิถิณาทิฎฐิ การเป็นสมณทูตในเทวโลก และยมโลก แล้วนำเรื่องราวเหล่านั้นมาบอกแก่ชาวโลก และการแสดงธรรมแก่พุทธบริษัทและบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอธิบายขยายความ การเปรียบเทียบ การตอบคำถาม^{๑๐๗}

พระมหาสนธิ์ สนธิกร ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระมหากัจจายนเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระมหากัจจายนเถระได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีการสอน ๔ อย่าง คือ สันตัสสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา พร้อมทั้งใช้รูปแบบการสอนอีก ๔ อย่าง คือ แบบสากัจฉาหรือสนทนาธรรม แบบบรรยาย แบบตอบปัญหา และการวางกฎระเบียบโดยการอธิบายพุทธพจน์อย่างละเอียดลึกซึ้งเพื่อถ่ายทอดแก่ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจในหลักธรรมได้อย่างแจ่มแจ้ง เหมือนกับพระพุทธเจ้าทรงแสดงเองด้วยวิธีการบรรยายอธิบายเนื้อความแห่งธรรม และตอบปัญหาธรรม เป็นต้น จนเป็นที่ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้าให้ไปประกาศพระศาสนา ณ แคว้นอวันตี ทำให้บุคคลผู้ไม่มีศรัทธาเกิดศรัทธาเลื่อมใสเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสอยู่แล้วเกิดความเลื่อมใสมยิ่งขึ้น ส่วนบุคคลที่มีได้นับถือพระพุทธศาสนามาก่อน ก็หันมานับถือพระพุทธศาสนาประกาศตนเป็นอุบาสกจำนวนมาก ท่านได้ประพันธ์คัมภีร์ขึ้น ๖ เล่ม คือ กัจจายนไวยากรณ์ จูพนินรุตติ มหานินรุตติ เนตติ เปฏโกปเทส และวัณณนีติ^{๑๐๘}

พระมหากฤษฎา นันทเพชร ได้วิจัยเรื่อง ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคมโดย มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาถึงทศนคติของพระสงฆ์ผู้ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาสังคม ประการที่สอง เพื่อศึกษา ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อทศนคติของพระสงฆ์ ที่ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี

^{๑๐๖} นกตล สุรนครินทร์, “การนำหลักธรรมมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่), ๒๕๕๗.

^{๑๐๗} พระมหาสุชนา โรจนญาโณ, การศึกษาบทบาทของพระมหาโมคคัลลานเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, *ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐.

^{๑๐๘} พระมหาสนธิ์ สนธิกร, การศึกษาบทบาทของพระมหากัจจายนเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

ประการที่สามเพื่อศึกษาถึงบทบาทในการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ ของพระสงฆ์ผู้ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรีในปัจจุบันและแนวโน้มอนาคต การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ จากกลุ่มพระสงฆ์ที่เรียนบาลีเปรียญธรรมเก้าประโยค ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร และ พระนักศึกษารุ่นปี ๔ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง ในกรุงเทพมหานคร คือ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหาร และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ จำนวนตัวอย่าง ๑๘๕ ตัวอย่างและนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าF-test จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกในมหามกุฏราชวิทยาลัยต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ พระสงฆ์ที่เรียนเอกสังคมวิทยา มีทัศนคติเห็นด้วยกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมสูงกว่าพระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกศาสนาปรัชญา และวิชาเอกบาลีสันสกฤต และมีแนวโน้มว่า ปัจจัยอื่นๆ เช่น พรรษาสถาบันการศึกษา จำนวนครั้งในการติดตามสื่อโทรทัศน์ จะส่งผลให้พระสงฆ์มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมบางด้านแตกต่างกันด้วย^{๑๐๙}

พระมหาวิสมัญญา ทูยไรสงค์ ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด ประชากร / กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ๑๒ กลุ่ม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตราด ซึ่งมีอายุการก่อตั้งกลุ่ม ๓ ปีขึ้นไป และมีสถานที่ก่อตั้งกลุ่มอยู่ในวัดมีเจ้าอาวาสเป็นประธานกลุ่มหรือเป็นที่ปรึกษากลุ่ม และผู้เกี่ยวข้อง คือพระสงฆ์ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ผู้ศึกษาได้เลือกเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์และแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์และการประยุกต์หลักการในการส่งเสริมองค์กรชุมชน โดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกลุ่มและพื้นที่ทำการศึกษา คือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในอำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณสนับสนุนโดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ประการ คือ ๑. แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์และบทบาทในการส่งเสริมกลุ่ม/องค์กร ๒. แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านสังคมขั้นตอนการก่อตั้งกลุ่ม/องค์กร^{๑๑๐}

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักมาใช้ทำ

^{๑๐๙}พระมหาภุชญา นันทเพชร, ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), ๒๕๔๐.

^{๑๑๐}พระมหาวิสมัญญา ทูยไรสงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนศึกษากรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด, วิทยานิพนธ์ พัฒนารวมชนมหาบัณฑิต(สังคมสงเคราะห์ศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๔.

กิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณี พระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิตีสีโล) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ในการนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการศึกษา คือชุมชนวัดโนนเมืองที่พระครูศีลวราภรณ์ เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนากิจการชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็น ผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชนการสื่อสารกับ ชุมชนผ่านการเทศนา บรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งหมายไว้คือ ชุมชนปลอดจากอบายมุข โดย ขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของ ตนเอง การชี้ให้ประชาชนเห็นโทษของอบายมุข การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยมุ่งให้มีการปฏิบัติจริง ส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนได้นำเน้นการฝายกิจกรรมการพัฒนาที่ ยั่งยืน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า บทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ได้ส่งผลให้ชุมชนได้ร่วมมือ ทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อมุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอดและพึ่ง พากันเองในชุมชน^{๑๑๑}

พระมหาบุญมี อธิบุญโถ (วรรณวิเศษ) ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมิ่งคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิต ข้อปฏิบัติและบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระธรรมวิสุทธิมิ่งคล โดยศึกษาจากเอกสารและศึกษาจากภาคสนาม ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์จากผู้รู้ การศึกษาวิจัยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยโดยวิธีพรรณนาผล การศึกษาพบว่า พระธรรมวิสุทธิมิ่งคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรมแต่ ฐานะทางการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะ สงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถือธุดงค์วัตรเป็นเครื่องขัดเกลาภิเลสเป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน พระธรรมวิสุทธิมิ่งคลเป็นพระสงฆ์ที่เจริญด้วยปฏิบัติ มีอาจารย์วัตร อันงดงามอย่างเสมอต้นเสมอปลายมาโดยตลอด เป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์ประจำตัวคือการสอนธรรมะที่ เข้มงวดและจริงจัง ข้อวัตรปฏิบัติในแต่ละวันเป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา บทบาทการพัฒนาสังคมของท่านในด้านการปกครอง การเผยแผ่ สาธารณสงเคราะห์การทำงาน บำรุงสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือสังคมและประเทศชาตินั้น ได้รับผลออกมาเป็นที่น่าพอใจ เป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปการพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ

^{๑๑๑}พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนา ชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิตีสีโล), *วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชน มหาบัณฑิต (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑.

- ๑). ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น
- ๒). ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์ อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๑๒}

พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต (หวานดี) ได้วิจัยเรื่องบทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ พรรษาที่อุปสมบท สมณศักดิ์ วุฒิการศึกษาทางโลกและวุฒิการศึกษาทางธรรม ประชากรเป็นเจ้าอาวาสพำนักประจำอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. ๒๕๔๕ พบว่าพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมะอยู่ในระดับน้อย เจ้าอาวาสในจังหวัดสมุทรปราการ มีบทบาทในการพัฒนาสังคม ด้านการปกครองมากกว่าด้านอื่นตามลำดับการเป็นผู้นำที่ดีต้องมีธรรมะ ความอดทน เสียสละ และยุติธรรม ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ ฟังเหตุและผล ความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการพัฒนาสังคมแต่ละด้าน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ควรเน้นในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้ทราบและเข้าใจ สามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคมช่วยแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ได้^{๑๑๓}

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรังค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรังค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อจำแนกตาม พรรษาตำแหน่งทางคณะสงฆ์ และระยะเวลาในการปฏิบัติงานทั้งในและนอกชุมชนต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตประชาชนของพระสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีระดับ .๐๕ ส่วนอายุระดับการศึกษา แผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกบาลี และระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ไม่แตกต่างกัน^{๑๑๔}

^{๑๑๒}พระมหาบุญมี อธิปัญญา, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๙-๑๔.

^{๑๑๓}พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต, “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีจังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒-๒๔.

^{๑๑๔}พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรังค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(จิตวิทยาชุมชน)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘).

พระมหาปริวัฒน์ จิตวิริโย ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกันมีความเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าพระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกันมีความเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลในด้านนิติธรรม ด้านคุณธรรม ด้านความโปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความรับผิดชอบและด้านความคุ้มค่าไม่แตกต่างกัน^{๑๑๕}

พระมหาอุทัย พลเทโว ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่มีพรรษาแตกต่างกันตามทัศนะของพระภิกษุ ไวยาวัจกร และอุบาสกอุบาสิกา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๑๖}

พรพรรณ ชุ่มเปี่ยม ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร ทั้ง ๗ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมงาน ด้านการวินิจฉัยสั่งการและด้านการบริหารงานบุคคล มีการปฏิบัติในระดับมากและปัญหาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชรทั้ง ๗ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและด้านการบริหารงานบุคคลมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นการบริหารงานในภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งล้วนเป็นการศึกษาวิจัยที่ประมวลผลมาจากแบบสอบถามความคิดเห็น หรือความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานการบริหารกิจการคณะ

^{๑๑๕} พระมหาปริวัฒน์ จิตวิริโย, “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๙๐.

^{๑๑๖} พระมหาอุทัย พลเทโว, “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา), ๒๕๔๙.

สงฆ์ ดังนั้น ผลการวิจัยที่ได้จึง อาจมีความแตกต่างกันไปตามสถานะภาพส่วนบุคคล หรืออาจไม่พบความแตกต่างได้^{๑๑๗}

บุศรา เข้มทอง ได้วิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่า พนักงานธนาคารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้บริหาร ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงานและประเภทธนาคาร ในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านบุคลิกภาพ พนักงานที่มีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นสูงกว่าพนักงานที่มีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี^{๑๑๘}

สรุปจากเอกสารงานวิจัยที่ได้ทบทวนมาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยดีงามจึงต้องเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามกฎระเบียบและมติของมหาเถรสมาคม ทั้งยังต้องยึดมั่นพระธรรมวินัยเพราะเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล วัด ชุมชน สังคม และประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าตามหลักพระสัทธรรมคำสอน เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็น ผู้ใกล้ชิดกับประชาชน และประชาชนก็ให้ความเคารพนับถือพระสังฆาธิการ ดังนั้นความเจริญหรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรบุคคล วัด ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสังฆาธิการ

๒.๖ กรอบแนวการวิจัย

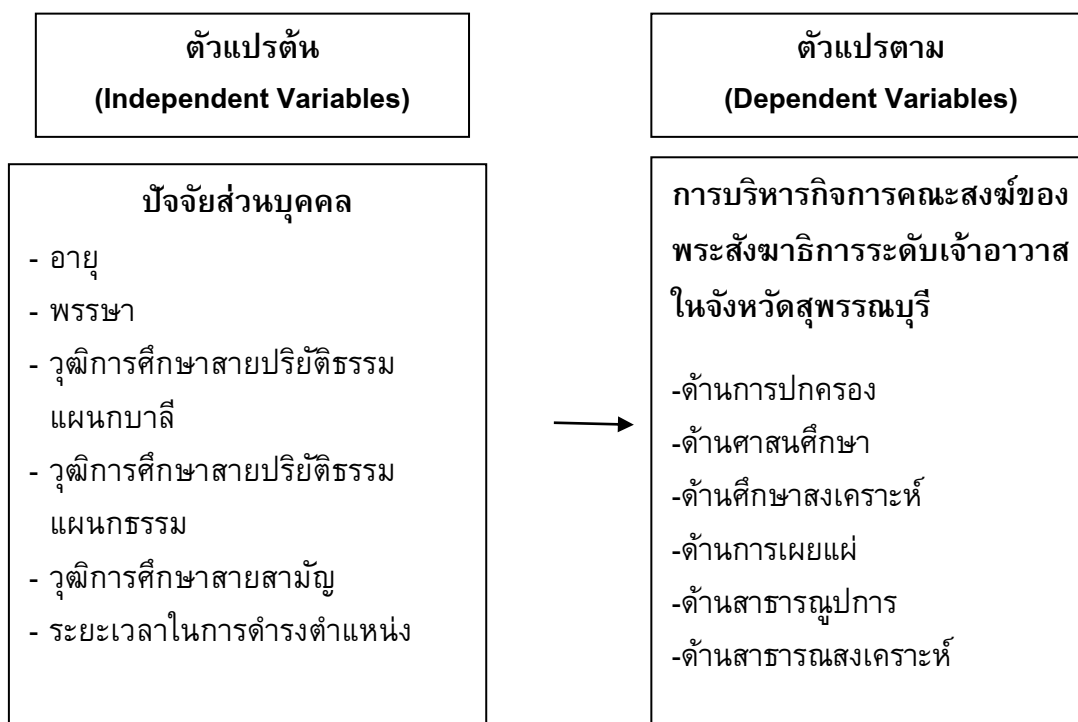
งานในวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลอันได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายปริยัติธรรมแผนกบาลี วุฒิการศึกษาสายปริยัติธรรมแผนกธรรม วุฒิการศึกษาสายสามัญ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

^{๑๑๗} พชรพรรณ ชุ่มเปี่ยม, "การบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร), ๒๕๔๓.

^{๑๑๘} บุศรา เข้มทอง, "คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี", วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม), ๒๕๔๒.

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการของคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการของเจ้าอาวาสในเขตปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี ระเบียบ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิด หัวข้อปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย
๓. กำหนดกลุ่มประชากร และประชากรที่ใช้ในการวิจัย
๔. สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
๕. นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
๖. ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรที่ใช้ในการวิจัย (Try Out)
๗. ดำเนินการส่งข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูล
๘. วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล
๙. สรุปและรายงานผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ พระภิกษุที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจำนวน ๕๔๙ รูป ซึ่งใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Convenience Sampling)

๒) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรซึ่งเป็นพระภิกษุที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจำนวน ๕๔๙ รูป โดยวิธีการของทาโรยามาเน (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๓๒ รูป มีระดับความเชื่อมั่นที่ ๙๕% ดังนั้น มีสูตรคำนวณ ดังนี้ (กรณีนี้ใช้ประชากร จำนวน ๕๔๙ คน)

$$\begin{aligned}
 n &= \frac{N}{1 + N(e)^2} \\
 &= \frac{549}{1 + 549(0.05)^2} \\
 &= \frac{549}{1 + 549(0.0025)} \\
 &= \frac{549}{1 + 1.3725} \\
 &= \frac{549}{2.3725}
 \end{aligned}$$

ได้จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง = ๒๓๒ คน

๓.๓ เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยการหาค่าสัดส่วนของจำนวนประชากรจำนวน ๕๔๙ คน ต่อจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ๒๓๒ คนโดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน ดังนี้

$$n = \frac{N_i}{N} \times n$$

โดย n = จำนวนตัวอย่างโดยแบ่งตามสัดส่วนประชากร

N_i = จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

n = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

N = จำนวนประชากร

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สถานที่	ประชากร (วัด)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี	๙๘	๔๑
อำเภอบางปลาม้า	๗๕	๓๒
อำเภอสองพี่น้อง	๖๐	๒๕
อำเภออู่ทอง	๗๕	๓๒
อำเภอศรีประจันต์	๔๐	๑๗
อำเภอดอนเจดีย์	๓๖	๑๕
อำเภอเดิมบางนางบวช	๔๙	๒๑
อำเภอสามชุก	๓๔	๑๔
อำเภอหนองหญ้าไซ	๓๒	๑๔
อำเภอด่านช้าง	๕๐	๒๑
รวมทั้งสิ้น		๒๓๒

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเพื่อวัด “การบริหารกิจการของเจ้าอาวาสในเขตปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยมีขั้นตอน ลักษณะและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๔.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- ๑) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้
- ๒) กำหนดกรอบ แนวคิด ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา
- ๔) สร้างเครื่องมือแล้วนำเสนอร่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
- ๕) นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
- ๖) ปรับปรุงแก้ไข
- ๗) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๔.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการบริหารกิจการของเจ้าอาวาสในเขตปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ (Check List) ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม วุฒิการศึกษาสายสามัญ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านการปกครอง	จำนวน	๑๐	ข้อ
๒. ด้านศาสนศึกษา	จำนวน	๗	ข้อ
๓. ด้านศึกษาสงเคราะห์	จำนวน	๑๐	ข้อ
๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	จำนวน	๑๐	ข้อ
๕. ด้านสาธารณูปการ	จำนวน	๘	ข้อ
๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์	จำนวน	๙	ข้อ

รวมทั้งหมด **๕๔ ข้อ**

ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

๕ หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
๔ หมายถึง	เห็นด้วยมาก
๓ หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
๒ หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
๑ หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๖ ด้าน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) ประกอบด้วยปัญหา แนวทางแก้ปัญห และข้อเสนอแนะ

๓.๔.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ
 ๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
- ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย
๑. อาจารย์พระปลัดสามารถ ทุมธราโร อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จ.นครปฐม
 ๒. อาจารย์พระมหาไยตะ ปยุตโต อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จ.นครปฐม
 ๓. ผ.ศ.ประสิทธิ์ ทองอ่อน อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จ.นครปฐม
 ๔. อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๕. อาจารย์ ประพัฒน์พงษ์ วัชรโสภาก อาจารย์พิเศษ อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จ.นครปฐม
๔. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์
๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังเจ้าคณะอำเภอ แจ้งให้เจ้าอาวาสขอความเมตตาอนุญาตให้ทำการแจกแบบสอบถามกับไวยาวัจกรและกรรมการวัดในวัดนั้นๆ หลังจากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัย พร้อมด้วยผู้ช่วยการวิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการเก็บข้อมูล แจกให้กับไวยาวัจกรและกรรมการวัด

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. หลังจากที่ได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๑. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะสถานภาพทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. ระดับความคิดเห็นจากการแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓. การทดสอบค่าที (t-test) กรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔. แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) ประกอบด้วยปัญหา อุปสรรคและแนวทางเขียนพรรณนาเป็นความเรียง

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการวิจัย เรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม วุฒิการศึกษาสายสามัญ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทาง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบตาราง และคำอธิบายใต้ตาราง โดยทำการวิเคราะห์ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ การวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๓ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ต่างกัน

๔.๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการของเจ้าอาวาสในเขตปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๕ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๓๒ รูปโดยจำแนกเป็น อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม วุฒิการศึกษาสายสามัญ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส โดยใช้สถิติความถี่ (Frequency) และสถิติร้อยละ(Percentage) ตามรายละเอียดในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของปัจจัยส่วนบุคคล
ของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n= ๒๓๒)

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
๓๐-๓๕ ปี	๔	๑.๗
๓๖-๔๐ ปี	๒๑	๙.๐
๔๑-๕๐ ปี	๙๙	๔๒.๗
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๐๘	๔๖.๖
พรรษา		
น้อยกว่า ๑๐ พรรษา	๕	๒.๒
๑๑-๒๐ พรรษา	๒๗	๑๑.๖
๒๑-๓๐ พรรษา	๑๐๕	๔๕.๓
๓๑ พรรษาขึ้นไป	๙๕	๔๐.๙
วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกบาลี		
เปรียญธรรม ๓-๔ ประโยค	๒๐๕	๘๘.๔
เปรียญธรรม ๕-๖ ประโยค	๒๓	๙.๙
เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค	๔	๑.๗
วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	๒	๐.๙
นักธรรมชั้นโท	๑๔	๖.๐
นักธรรมชั้นเอก	๒๑๖	๙๓.๑
วุฒิการศึกษาสายสามัญ		
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	๑๐	๔.๓
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	๕๕	๒๓.๗
ระดับอนุปริญญา	๙๙	๔๒.๗
ระดับปริญญาตรี	๕๔	๒๓.๓
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๔	๖.๐

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง		
ต่ำกว่า ๕ ปี	๔	๑.๗
๕-๑๐ ปี	๑๗	๗.๓
๑๑-๒๐ ปี	๑๑๗	๕๐.๔
๒๑-๓๐ ปี	๘๐	๓๔.๕
๓๑ ปี	๑๔	๖.๑

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า

๑. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๘๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๗ รองลงมาคือ อายุระหว่าง ๓๖-๔๐ ปี จำนวน ๒๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๐ อายุระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖ และมีอายุ ๓๐-๓๕ ปี จำนวน ๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗ ตามลำดับ

๒. พรรษา ๒๑-๓๐ พรรษา จำนวน ๑๐๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓ รองลงมาคือ ๓๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๘๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๙ มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖ และน้อยกว่า ๑๐ พรรษา จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๒ ตามลำดับ

๓. การศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ศึกษาเปรียญธรรม ๓-๔ ประโยค จำนวน ๒๐๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๔ รองลงมาคือ เปรียญธรรม ๕-๖ ประโยค จำนวน ๒๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๙ และเปรียญธรรม ๗-๘ ประโยค จำนวน ๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗

๔. การศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษานักธรรมชั้นเอก ๒๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๑ รองลงมาคือ นักธรรมชั้นโท ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ และนักธรรมชั้นตรี ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐.๙ ตามลำดับ

๕. การศึกษาสายสามัญระดับอนุปริญญา จำนวน ๘๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๗ รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๗ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๓ ตามลำดับ

๖. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส มากที่สุด ๑๑-๒๐ ปี จำนวน ๑๑๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔ รองลงมาคือ ๒๑-๓๐ ปี จำนวน ๘๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕ ๕-๑๐ ปี จำนวน ๑๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๓ ๓๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๑ และต่ำกว่า ๕ ปีจำนวน ๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗

๔.๒ การวิเคราะห์การบริหารกิจการของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมทุกด้าน

(n= ๒๓๒)

ข้อความ	ระดับการบริหาร		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. ด้านการปกครอง	๓.๒๖	๐.๓๔	ปานกลาง
๒. ด้านศาสนศึกษา	๓.๒๑	๐.๒๔	ปานกลาง
๓. ด้านศึกษาสงเคราะห์	๓.๒๐	๐.๒๓	ปานกลาง
๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๑๗	๐.๒๗	ปานกลาง
๕. ด้านสาธารณูปการ	๓.๑๖	๐.๒๖	ปานกลาง
๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์	๓.๒๐	๐.๒๖	ปานกลาง
รวม	๓.๒๐	๐.๑๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๐$) เมื่อพิจารณาเป็น
รายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง ($\bar{X} = ๓.๒๖$) รองลงมาได้แก่ด้าน
ศาสนศึกษา ($\bar{X} = ๓.๒๑$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านสาธารณูปการ($\bar{X} = ๓.๑๖$)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารกิจการของเจ้าอาวาสในเขต
ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปกครอง

(n= ๒๓๒)

ด้านการปกครอง	ระดับการบริหาร		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การปกครองพระภิกษุสงฆ์สามเณรที่อยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งของมหาเถรสมาคม	๓.๒๘	๐.๘๒	ปานกลาง
๒. สอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงามภายในวัด	๓.๑๙	๐.๗๘	ปานกลาง
๓. ใช้หลักการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการวัด	๓.๓๑	๐.๗๔	ปานกลาง
๔. จัดให้มีคณะกรรมการบริหารวัดอย่างเป็นรูปธรรม	๓.๓๔	๐.๗๗	ปานกลาง
๕. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานบริหารให้เป็นไปตามระเบียบของวัด	๓.๒๘	๐.๘๙	ปานกลาง
๖. จัดทำแผนในการบริหารวัดอย่างเป็นระบบ	๓.๓๘	๐.๗๗	ปานกลาง
๗. ประสานงานแต่ละฝ่ายเพื่อให้การดำเนินเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ	๓.๑๖	๐.๗๕	ปานกลาง
๘. มีการลงโทษพระภิกษุ สามเณร ที่กระทำผิดพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด	๓.๐๗	๐.๗๐	ปานกลาง
๙. กำหนดพัฒนาการทำงานเป็นที่มงานภายในวัด	๓.๓๖	๐.๖๙	ปานกลาง
๑๐. ปกครองและสอดส่องให้คฤหัสถ์ที่มาพำนักอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามระเบียบต่างๆของวัดด้วยดี	๓.๒๒	๐.๗๔	ปานกลาง
รวม	๓.๒๖	๐.๓๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปกครองโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง(\bar{X} = ๓.๒๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ได้แก่อำนาจในการบริหารวัดอย่างเป็นระบบ(\bar{X} = ๓.๓๘) รองลงมา กำหนดพัฒนาการทำงานเป็นที่มงานภายในวัด(\bar{X} = ๓.๓๖) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ มีการลงโทษพระภิกษุสามเณรที่กระทำผิดพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด (\bar{X} = ๓.๐๗)

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านศาสนศึกษา

(n= ๒๓๒)

ด้านศาสนศึกษา	ระดับการบริหาร		แปลผล
	\bar{X}	S.D	
๑. จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญให้กระจาย อย่างทั่วถึงแก่พระภิกษุสามเณร	๓.๓๔	๐.๗๘	ปานกลาง
๒. พระภิกษุสามเณรต้องศึกษาพระปริยัติธรรมทุกรูป	๓.๒๔	๐.๗๖	ปานกลาง
๓. เปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เข้ารับการศึกษ ทางโลกและทางธรรม	๓.๑๗	๐.๗๘	ปานกลาง
๔. จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์แผนกบาลี	๓.๑๐	๐.๖๔	ปานกลาง
๕. ดำเนินการส่งเสริมทุนการศึกษาแก่พระภิกษุและ สามเณรที่สอบไล่ได้	๓.๒๖	๐.๗๒	ปานกลาง
๖. มีตำราท่องบ่นหลักธรรมและสวดมนต์อย่างสม่ำเสมอ	๓.๒๒	.๗๗	ปานกลาง
๗. ใช้เทคโนโลยีและภาษาธรรมะที่ทันสมัยในการเรียน การสอน	๓.๐๖	๐.๗๑	ปานกลาง
รวม	๓.๒๑	๐.๒๔	ปาน กลาง

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านศาสนศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง(\bar{X} = ๓.๒๑) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชา
สามัญให้กระจายอย่างทั่วถึงแก่พระภิกษุสามเณร (\bar{X} = ๓.๓๔) รองลงมา คือ ดำเนินการส่งเสริม
ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณรที่สอบไล่ได้ (\bar{X} = ๓.๒๖) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่
ใช้เทคโนโลยีและภาษาธรรมะที่ทันสมัยในการเรียนการสอน (\bar{X} = ๓.๐๖)

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านศึกษาสงเคราะห์

(n= ๒๓๒)

ด้านศึกษาสงเคราะห์	ระดับการบริหาร		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. จัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๓.๒๖	๐.๗๖	ปานกลาง
๒. จัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา	๓.๒๙	๐.๗๐	ปานกลาง
๓. จัดให้มีการตั้งโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลภายในวัด	๓.๑๕	๐.๖๒	ปานกลาง
๔. จัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	๓.๒๔	๐.๗๑	ปานกลาง
๕. จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษาสงเคราะห์	๓.๓๑	๐.๗๖	ปานกลาง
๖. สนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์	๓.๒๑	๐.๗๓	ปานกลาง
๗. บริจาคทุนส่วนตัวของเจ้าอาวาสเพื่อการศึกษาแก่เด็กทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชน	๓.๒๗	๐.๗๑	ปานกลาง
๘. มีการวางแผนจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ ทางการศึกษาสงเคราะห์	๓.๒๑	๐.๗๒	ปานกลาง
๙. มีการออกไปสอนธรรมะตามโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่างๆ	๓.๑๒	๐.๖๙	ปานกลาง
รวม	๓.๒๓	๐.๒๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านศึกษาสงเคราะห์ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = ๓.๓๑$) รองลงมา คือ จัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ($\bar{X} = ๓.๒๙$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่มีการออกไปสอนธรรมะตามโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่างๆ ($\bar{X} = ๓.๑๒$)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาส
ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
(n= ๒๓๒)

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับการบริหาร		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การเผยแผ่ธรรมโดยวิธีการแสดงธรรมแบบปาฐกถา ภายในวัด	๓.๑๙	๐.๗๑	ปานกลาง
๒. การเผยแผ่ธรรมด้วยการมอบหนังสือธรรมะให้องค์กร ต่างๆ	๓.๑๖	๐.๗๘	ปานกลาง
๓. จัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและ ประชาชนทั่วไป	๓.๑๙	๐.๗๖	ปานกลาง
๔. จัดให้มีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่ออบรมศีลธรรม อันดีงาม และส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	๓.๓๑	๐.๗๗	ปานกลาง
๕. จัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะภายในวัด	๓.๑๙	๐.๗๑	ปานกลาง
๖. จัดให้มีการปฏิบัติธรรมบวชชีพรหมณ์ภายในวัด	๓.๐๓	๐.๖๓	ปานกลาง
๗. ส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรได้มีโอกาสออกเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในสถานที่ต่างๆ	๓.๒๔	๐.๗๕	ปานกลาง
๘. ในวันสำคัญทางศาสนาทำนสอนประชาชนไม่ให้เล่น เล่นการพนัน หรือสิ่งมอมเมาอื่นๆ	๓.๑๙	๐.๗๑	ปานกลาง
๙. ในวันพระช่วงเข้าพรรษาทำนได้ชักชวนประชาชนให้ รักษาศีลอุโบสถ	๓.๐๖	๐.๘๐	ปานกลาง
๑๐. มีการเทศนาธรรมหรือเปิดธรรมผ่านเครื่องกระจาย เสียงหมู่บ้านทุกวันพระ	๓.๓๒	๐.๗๑	ปานกลาง
รวม	๓.๒๐	๐.๒๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X}=๓.๒๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ มีการเทศนาธรรมหรือ
เปิดธรรมผ่านเครื่องกระจายเสียงหมู่บ้านทุกวันพระ ($\bar{X}=๓.๓๒$) รองลงมา คือ จัดให้มีการบวช
สามเณรภาคฤดูร้อน เพื่ออบรมศีลธรรมอันดีงาม และส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
($\bar{X}=๓.๓๑$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ จัดให้มีการปฏิบัติธรรมบวชชีพรหมณ์ภายในวัด
($\bar{X}=๓.๐๓$)

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้า
อาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสาธารณูปการ

(n= ๒๓๒)

ด้านสาธารณูปการ	ระดับการบริหาร		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑.จัดให้มีการพัฒนาอาคารสถานที่ให้สวยงาม และเป็น สัดส่วนที่ชัดเจน	๓.๐๙	๐.๖๘	ปานกลาง
๒.เน้นการบูรณะและการปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะที่มี คุณค่าเพื่ออนุรักษ์โบราณสถานของวัด	๓.๑๗	๐.๗๕	ปานกลาง
๓.วัดควรก่อสร้างรูปแบบให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น	๓.๑๖	๐.๘๔	ปานกลาง
๔.ดูแลความสะอาดในเรื่องห้องน้ำ และห้องสุขาให้สะอาด เรียบร้อยอยู่เสมอ	๓.๑๓	.๗๔	ปานกลาง
๕.จัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระบบ	๓.๓๒	๐.๘๑	ปานกลาง
๖.ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณูปการในวัด	๓.๒๐	๐.๘๐	ปานกลาง
๗.มีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้เข้าร่วมใน การพัฒนาสาธารณูปการในวัด	๓.๑๒	๐.๕๗	ปานกลาง
๘.มีการจัดทำแผนผังการพัฒนาการศาสนวัตถุและศาสน สถานให้เหมาะสมก่อนที่จะมีการก่อสร้างใด	๓.๑๔	๐.๘๑	ปานกลาง
รวม	๓.๑๖	๐.๒๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง
คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสาธารณูปการ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = ๓.๑๖) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ จัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระบบ
(\bar{X} = ๓.๓๒) รองลงมา คือ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณูปการในวัด (\bar{X} = ๓.๒๐)
และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ จัดให้มีการพัฒนาอาคารสถานที่ให้สวยงามและเป็นสัดส่วนที่
ชัดเจน (\bar{X} = ๓.๐๙)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
เจ้าอาวาสในเขตปกครองนครศ.ที่จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสาธารณสงเคราะห์
(n= ๒๓๒)

ด้านสาธารณสงเคราะห์	ระดับการบริหาร		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑.อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล	๓.๒๙	๐.๗๓	ปานกลาง
๒.ช่วยเหลือประชาชนในยามประสบภัยทางธรรมชาติ	๓.๑๗	๐.๖๖	ปานกลาง
๓.ช่วยเหลือวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน	๓.๒๘	๐.๘๔	ปานกลาง
๔.บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อสร้างโรงพยาบาล สถานที่สงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์สามเณรที่อาพาธ	๓.๒๗	๐.๗๗	ปานกลาง
๕.จัดพระสงฆ์ไปประกอบพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนาตามที่ได้รับนิมนต์	๓.๐๕	๐.๔๙	ปานกลาง
๖.เป็นผู้นำชุมชนในการจัดระเบียบสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการปราบปรามยาเสพติด	๒.๙๙	๐.๗๒	ปานกลาง
๗.ให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๒๕	๐.๗๕	ปานกลาง
๘.มีการจัดตั้งห้องสมุดสำหรับประชาชนไว้ในวัด	๓.๐๓	.๗๓	ปานกลาง
๙.ช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางราชการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ	๓.๐๗	๐.๘๔	ปานกลาง
รวม	๓.๒๐	๐.๒๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ อำนาจความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล ($\bar{X} = ๓.๒๙$) รองลงมา คือ ช่วยเหลือวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน ($\bar{X} = ๓.๒๘$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ เป็นผู้นำชุมชนในการจัดระเบียบสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการปราบปรามยาเสพติด ($\bar{X} = ๒.๙๙$)

๔.๓ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า พระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สายพระปริยัติธรรม วุฒิการศึกษาสายสามัญและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ แตกต่างกัน ตามสมมติฐานที่ ๑ – ๕ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัด
สุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม
(n=๒๓๒)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน	อายุ								f	Sig.
	๓๐ - ๓๕ ปี (๔ รูป)		๓๖ - ๔๐ ปี (๒๑ รูป)		๔๑ - ๕๐ (๙๙ รูป)		๕๑ ปีขึ้นไป (๑๐๘รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
๑. ด้านการปกครอง	๓.๒๕	๐.๑๗	๓.๓๐	๐.๓๓	๓.๒๒	๐.๓๕	๓.๒๙	๐.๓๔	๐.๘๓	๐.๔๘
๒. ด้านการศึกษา	๓.๑๙	๐.๐๗	๓.๒๓	๐.๒๘	๓.๒๐	๐.๒๓	๓.๒๑	๐.๒๔	๐.๐๙	๐.๙๗
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๓๓	๐.๓๓	๓.๓๖	๐.๒๙	๓.๒๐	๐.๒๔	๓.๒๒	๐.๒๔	๒.๖๓	๐.๐๕
๔. ด้านการเผยแผ่	๓.๔๕	๐.๑๓	๓.๒๓	๐.๒๑	๓.๑๕	๐.๒๒	๓.๒๔	๐.๒๓	๔.๔๑	๐.๐๖
๕. ด้านการสาธารณูปการ	๓.๓๔	๐.๓๑	๓.๒๐	๐.๒๔	๓.๑๙	๐.๒๖	๓.๑๓	๐.๒๗	๑.๕๖	๐.๒๐
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๓๑	๐.๓๒	๓.๑๙	๐.๒๑	๓.๑๕	๐.๒๘	๓.๑๕	๐.๒๕	๐.๕๗	๐.๖๔
ภาพรวม	๓.๓๑	๐.๒๒	๓.๒๕	๐.๒๖	๓.๑๙	๐.๒๖	๓.๒๑	๐.๒๖	๑.๖๘	๐.๓๘

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามพรรษา โดยภาพรวม

(n=๒๓๒)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน	พรรษา								f	Sig.
	น้อยกว่า ๑๐ พรรษา (๕ รูป)		๑๑-๒๐ พรรษา (๒๗ รูป)		๒๑ – ๓๐ พรรษา (๑๐๕ รูป)		๓๑ พรรษาขึ้นไป (๙๕ รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๒๘	๐.๒๒	๓.๑๐	๐.๓๔	๓.๒๗	๐.๓๘	๓.๒๙	๐.๒๙	๒.๒๓	๐.๐๙
ด้านการศึกษา	๓.๐๘	๐.๒๓	๓.๒๑	๐.๒๓	๓.๒๐	๐.๒๒	๓.๒๒	๐.๒๗	๐.๖๑	๐.๖๑
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๐๔	๐.๒๔	๓.๒๙	๐.๒๓	๓.๒๓	๐.๒๕	๓.๒๓	๐.๒๕	๑.๔๖	๐.๒๓
ด้านการเผยแผ่	๓.๓๓	๐.๑๙	๓.๒๐	๐.๒๐	๓.๑๗	๐.๒๒	๓.๒๔	๐.๒๓	๒.๐๓	๐.๑๑
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๓๕	๐.๒๑	๓.๑๙	๐.๒๕	๓.๑๕	๐.๒๖	๓.๑๗	๐.๒๘	๐.๙๘	๐.๔๐
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๒๔	๐.๑๔	๓.๑๕	๐.๒๗	๓.๑๔	๐.๒๘	๓.๑๗	๐.๒๓	๐.๔๑	๐.๗๕
ภาพรวม	๓.๒๒	๐.๒๑	๓.๑๙	๐.๒๕	๓.๑๙	๐.๒๗	๓.๒๒	๐.๒๖	๑.๒๙	๐.๓๗

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสายปริยัติธรรมแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตาม
วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยภาพรวม

(n=๒๓๒)

การบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ๖ ด้าน	วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกบาลี						f	Sig.
	เปรียญธรรม ๓ - ๔ (๒๐๕ รูป)		เปรียญธรรม ๕ - ๖ (๒๓ รูป)		เปรียญธรรม ๗ - ๙ (๔ รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๒๖	๐.๓๕	๓.๒๘	๐.๒๒	๓.๑๕	๐.๒๔	๐.๒๔	๐.๗๘
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๒๑	๐.๒๔	๓.๑๔	๐.๒๖	๓.๒๕	๐.๒๕	๑.๐๒	๐.๓๖
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๒๓	๐.๒๔	๓.๒๓	๐.๓๒	๓.๑๙	๐.๒๙	๐.๐๔	๐.๙๖
ด้านการเผยแผ่	๓.๒๑	๐.๒๓	๓.๑๙	๐.๑๘	๓.๐๙	๐.๓๑	๐.๕๓	๐.๕๙
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๑๗	๐.๒๗	๓.๑๓	๐.๒๕	๓.๐๙	๐.๑๒	๐.๔๒	๐.๖๖
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๑๖	๐.๒๖	๓.๑๔	๐.๒๘	๓.๐๓	๐.๔๐	๐.๕๕	๐.๕๘
ภาพรวม	๓.๒๑	๐.๒๗	๓.๑๙	๐.๒๕	๓.๑๓	๐.๒๗	๐.๔๗	๐.๖๖

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีเปรียญธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขต
ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์
ของ เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตาม
วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยภาพรวม

(n=๒๓๒)

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน	วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกธรรม						f	Sig.
	นักธรรมชั้นตรี (๒ รูป)		นักธรรมชั้นโท (๑๔ รูป)		นักธรรมชั้นเอก (๒๑๖ รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
๑.ด้านการปกครอง	๓.๕๐	๐.๒๘	๓.๑๙	๐.๒๐	๓.๒๖	๐.๓๕	๐.๘๒	๐.๔๔
๒.ด้านการศึกษา	๓.๒๕	๐.๑๘	๓.๑๘	๐.๑๘	๓.๒๑	๐.๒๔	๐.๑๔	๐.๘๗
๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๐๖	๐.๐๘	๓.๑๘	๐.๑๗	๓.๒๓	๐.๒๔	๐.๗๗	๐.๔๖
๔.ด้านการเผยแผ่	๓.๓๖	๐.๕๑	๓.๑๙	๐.๓๐	๓.๒๐	๐.๒๒	๐.๕๓	๐.๕๘
๕.ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๒.๙๔	๐.๔๔	๓.๑๙	๐.๒๖	๓.๑๗	๐.๒๗	๐.๗๙	๐.๔๖
๖.ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๒.๘๙	๐.๑๖	๓.๒๙	๐.๒๖	๓.๑๕	๐.๒๖	๒.๙๑	๐.๐๕
ภาพรวม	๓.๑๗	๐.๒๘	๓.๒๐	๐.๒๓	๓.๒๐	๐.๒๖	๐.๙๙	๐.๔๘

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาส
ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสายสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาสายสามัญ โดยภาพรวม

(n=๒๓๒)

การบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ๖ ด้าน	วุฒิการศึกษาสายสามัญ										f	Sig.
	มัธยมศึกษาตอนต้น (๑๐ รูป)		มัธยมศึกษาตอน ปลาย (๕๕ รูป)		ระดับอนุปริญญา (๙๙ รูป)		ระดับปริญญาตรี (๕๔ รูป)		สูงกว่าปริญญาตรี (๑๔ รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
๑.ด้านการปกครอง	๓.๒๓	๐.๔๘	๓.๒๗	๐.๒๗	๓.๒๔	๐.๒๖	๓.๒๘	๐.๔๙	๓.๓๑	๐.๓๔	๐.๒๐	๐.๙๔
๒.ด้านการศาสนศึกษา	๓.๑๕	๐.๒๙	๓.๒๓	๐.๒๖	๓.๒๐	๐.๒๕	๓.๑๙	๐.๒๑	๓.๒๔	๐.๒๐	๐.๓๘	๐.๘๓
๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๓๒	๐.๒๖	๓.๒๑	๐.๒๔	๓.๒๓	๐.๒๐	๓.๒๔	๐.๒๗	๓.๒๒	๐.๒๒	๐.๔๔	๐.๗๘
๔.ด้านการเผยแผ่	๓.๑๖	๐.๑๓	๓.๒๔	๐.๒๒	๓.๒๐	๐.๒๓	๓.๑๗	๐.๒๔	๓.๒๓	๐.๒๔	๐.๘๓	๐.๕๑
๕.ด้านการสาธารณูปการ	๒.๙๕	๐.๓๓	๓.๑๘	๐.๒๖	๓.๑๙	๐.๒๕	๓.๑๕	๐.๒๗	๓.๒๕	๐.๑๕	๒.๒๓	๐.๐๗
๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๑๓	๐.๒๓	๓.๑๙	๐.๒๕	๓.๑๕	๐.๒๖	๓.๑๔	๐.๒๗	๓.๑๔	๐.๒๙	๐.๓๘	๐.๘๒
ภาพรวม	๓.๑๖	๐.๒๙	๓.๒๒	๐.๒๕	๓.๒๐	๐.๒๔	๓.๒๐	๐.๒๙	๓.๒๓	๐.๒๔	๐.๗๔	๐.๖๖

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ พระสังฆาธิการที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาส
ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามระยะเวลาการ
ดำรงตำแหน่ง โดยภาพรวม

(n=๒๓๒)

การบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ๖ ด้าน	ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง										f	Sig.
	ต่ำกว่า ๕ ปี (๔รูป)		๕ - ๑๐ ปี (๑๗ รูป)		๑๑ - ๒๐ ปี (๘๖ รูป)		๒๑ - ๓๐ ปี (๑๐๘ รูป)		๓๑ ปีขึ้นไป (๑๗รูป)			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
ด้านการปกครอง	๓.๔๘	๐.๒๒	๓.๒๖	๐.๔๙	๓.๒๙	๐.๓๘	๓.๒๑	๐.๒๙	๓.๓๖	๐.๒๒	๑.๕๐	๐.๒๐
ด้านการศาสนศึกษา	๓.๒๒	๐.๒๑	๓.๑๑	๐.๑๙	๓.๒๓	๐.๒๔	๓.๒๑	๐.๒๕	๓.๑๙	๐.๒๒	๐.๙๔	๐.๔๔
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๒๕	๐.๒๑	๓.๑๙	๐.๒๐	๓.๒๒	๐.๒๔	๓.๒๕	๐.๒๖	๓.๑๘	๐.๒๖	๐.๔๓	๐.๗๘
ด้านการเผยแผ่	๓.๓๒	๐.๑๒	๓.๑๔	๐.๒๑	๓.๒๑	๐.๒๔	๓.๒๐	๐.๒๒	๓.๒๔	๐.๒๔	๐.๖๔	๐.๖๓
ด้านการสาธารณูปการ	๓.๐๙	๐.๒๖	๓.๑๓	๐.๒๖	๓.๑๔	๐.๒๘	๓.๑๙	๐.๒๖	๓.๒๓	๐.๒๕	๐.๖๖	๐.๖๒
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๔๗	๐.๑๗	๓.๒๓	๐.๒๗	๓.๑๗	๐.๒๗	๓.๑๒	๐.๒๕	๓.๑๕	๐.๒๔	๒.๓๓	๐.๐๕
ภาพรวม	๓.๓๑	๐.๒๐	๓.๑๘	๐.๒๗	๓.๒๑	๐.๒๘	๓.๒๐	๐.๒๖	๓.๒๓	๐.๒๔	๑.๐๘	๐.๔๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขต
ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน

๔.๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลข้อมูลปลายเปิด ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๓๒ รูป ได้ผู้ตอบแบบสอบถาม ตามรายละเอียดในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงจำนวนความถี่ (Frequency) เกี่ยวกับปัญหาด้านการปกครองและ
ข้อเสนอแนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะ
สงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปกครอง

ปัญหาอุปสรรค ด้านการปกครอง	ข้อเสนอแนะ ด้านการปกครอง
๑. ในระบบการปกครองของพระสงฆ์ เอง บางส่วนยังปกครองแบบระบบอุปถัมภ์ คือ การเอื้ออำนาจประโยชน์ต่อตนเอง และ พวกพ้องของตน เช่น พระผู้ใหญ่ไม่ค่อย เปิดโอกาสให้พระผู้น้อยแสดงความคิดเห็น หรือไม่ยอมรับความคิดเห็น	๑. แต่ละวัดควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจน และเป็นรูปแบบเดียวกันเมื่อมีการกระทำ ผิดต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยไม่ เห็นแก่พวกพ้อง
๒. บุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธ ศาสนา ควรคัดสรรให้ดีและเมื่อบวชแล้ว ทำผิดวินัยต้องมีการลงโทษอย่างเคร่งครัด และเด็ดขาด	๒. เจ้าอาวาสเสียสละดูแล พระภิกษุ สามเณรอย่างใกล้ชิดมากกว่านี้
๓. ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มีการ ประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส น้อยเกินไป	๓. การบริหารงานของเจ้าอาวาสควรมีการ อำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
๔. พระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่บวชมาแล้ว บางรูป ยังไม่เข้าใจกฎระเบียบของมหาเถร สมาคม	๔. สงเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในกา ปกครอง ทั้งฝ่ายวัดและบ้านเมือง
๕. ขาดบุคคลากรที่มีความสามารถใน การช่วยเหลืองานเจ้าอาวาส	๕. แต่ละวัดควรคัดสรรบุคคลที่จะมาบวชอย่าง เคร่งครัด

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงปัญหาอุปสรรคด้านศาสนศึกษาและข้อเสนอแนะด้านศาสนศึกษา

ปัญหาอุปสรรค ด้าน ศาสนศึกษา	ข้อเสนอแนะ ด้าน ศาสนศึกษา
๑. ในการศึกษาต่อของพระสงฆ์ บางครั้งถูกจำกัดสิทธิอันเนื่องมาจาก นโยบายของรัฐและมหาเถรสมาคม ทำให้ พระสงฆ์มีทางเลือกในการศึกษาต่อน้อย	๑. ควรจัดหาทุนการศึกษาไว้อย่าง เพียงพอกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่ กำลังศึกษาเล่าเรียน
๒. สถานศึกษาอยู่ห่างไกล ทำให้การเดินทางไม่สะดวก และสถานศึกษาที่จะ รองรับการศึกษาของพระสงฆ์มีน้อยรวมถึง สาขาวิชาด้วย	๒. รัฐบาลควรมีงบประมาณให้พระภิกษุ สามเณรได้เรียนหนังสือ ตั้งแต่ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับปริญญาตรี
๓. ขาดงบประมาณทุนการศึกษาแก่ พระภิกษุสามเณรที่มีฐานะยากจน	๓. พระภิกษุสามเณรควรมีการ ศึกษาทั้งทาง ปรียัติและปฏิบัติอย่างจริงจัง
๔. พระภิกษุสามเณรเรียนหนังสือทางโลกมาก เกิน จนละเลยการปฏิบัติกรรมฐาน	๔. ควรจัดตั้งกองทุนเรียนดีแต่ยากจน สำหรับ พระภิกษุสามเณรที่ยากจน
๕. พระภิกษุสามเณรขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ใน การเรียน	๕. ควรมีการศึกษาดูงานแก่พระภิกษุสามเณร เช่น วัดที่มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อเป็น แรงจูงใจ

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหาอุปสรรค ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ข้อเสนอแนะ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๑. ประชาชนขาดความสนใจใน หลักธรรม ไม่ มีเวลาเข้ามาฟังธรรม	๑. พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้ รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม
๒. ขาดงบประมาณในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๒. สำนักงานพระพุทธศาสนาควรมีนโยบายให้ ไปวัดในวันหยุด เพื่อเป็นการปฏิบัติธรรม ของครอบครัว
๓. พระสงฆ์ประพฤติตัวไม่เหมาะสม ประชาชนเลยขาดความศรัทธา	๓. พระสงฆ์ควรอยู่ในพระธรรมวินัยเป็น แบบอย่างของพุทธศาสนิกชน
๔. พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ และ เทศน์เก่งน้อย	๔. พระสงฆ์ต้องจัดการอบรมคุณ ธรรม จริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
๕. วัดขาดหนังสือธรรมะ ในการศึกษา เพื่อสั่งสอนพุทธศาสนิกชน	๕. ทางหน่วยงานต้องมีการบริการพระสงฆ์ เวลาออกไปเผยแผ่ศาสนา

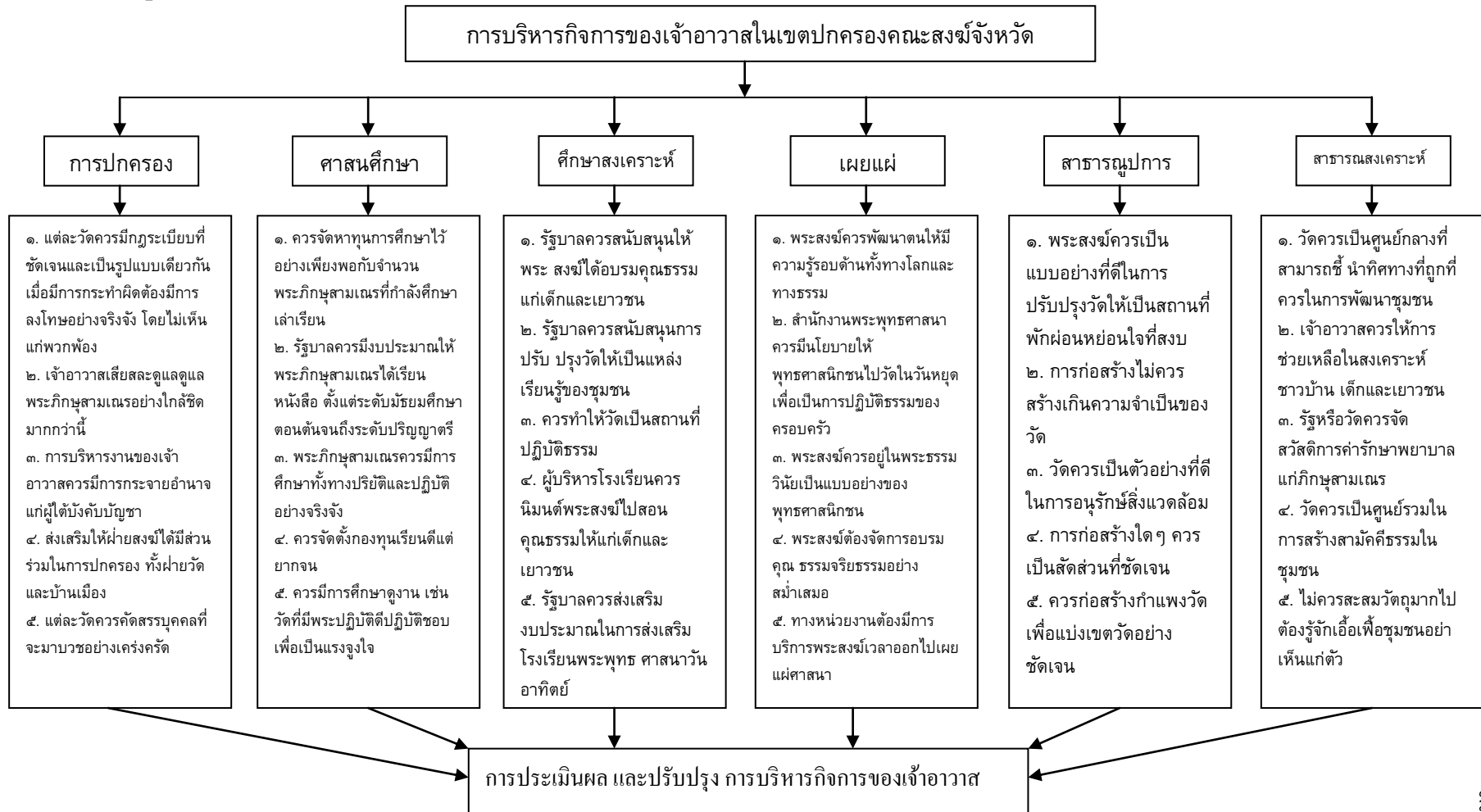
ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านสาธารณูปการ

ปัญหาอุปสรรค ด้านสาธารณูปการ	ข้อเสนอแนะ ด้านสาธารณูปการ
๑. วัดกับบ้านอยู่ใกล้กันเกินไป ทาง วัดจึงขาด ความสงบในการบำเพ็ญสมณ ธรรม	๑. พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีใน การปรับ ปรุงวัดให้เป็นสถานที่พักผ่อน หย่อนใจที่สงบ
๒. พระภิกษุสามเณรมีจำนวนมากขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าน้ำค่าไฟรายเดือน จำนวนมาก	๒. การก่อสร้างไม่ควรสร้างเกินความจำเป็น ของวัด
๓. วัดขนาดเล็ก ไม่มีงบประมาณในการ ก่อสร้าง ศาสนวัตถุที่เพียงพอต่อความ จำเป็น	๓. วัดควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม
๔. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นไม่มีส่วน ร่วมในการช่วยเหลืองบประมาณ การ บูรณปฏิสังขรณ์วัด	๔. การก่อสร้างใดๆ ควรเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน
๕. รัฐบาลไม่สนใจและอุดหนุน งบประมาณให้วัดอย่างทั่วถึง	๕. ควรก่อสร้างกำแพงวัดเพื่อแบ่งเขตวัด อย่างชัดเจน

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

ปัญหาอุปสรรค ด้าน สาธารณสงเคราะห์	ข้อเสนอแนะ ด้าน สาธารณสงเคราะห์
๑. องค์กรท้องถิ่นขาดการสนับสนุนงบประมาณต่างๆ ให้เพียงพอในแต่่วัด	๑. วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้ นำทิศทางที่ถูกที่ควรในการพัฒนาชุมชน
๒ ชาวบ้านไม่ค่อยสนใจ การตั้งกองทุน . สาธารณะภัยต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสังคม	๒. เจ้าอาวาสควรให้การช่วยเหลือในสงเคราะห์ชาวบ้าน เด็กและเยาวชน
๓. พระสังฆาธิการขาดการประสาน งานอย่างจริงจัง	๓. รัฐหรือวัดควรจัดสวัสดิการค่าแก่ภิกษุสามเณร
๔. พระสังฆาธิการไม่มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือสังคม	๔. วัดควรเป็นศูนย์กลางรวมในการสร้างสามัคคีธรรมในชุมชน
๕. พระสงฆ์ไม่แกนนำในการส่งเสริมอาชีพต่างๆ ภายในชุมชน	๕. ไม่ควรสะสมวัตถุมากเกินไป ต้องรู้จักเอื้อเพื่อชุมชนอย่าเห็นแก่ตัว

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body Of Knowledge)

แผนภูมิที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body Of Knowledge)

จากแผนภูมิที่ ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body Of Knowledge) การบริหารกิจการของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เกิดความรู้ใหม่ในการที่จะนำไปพัฒนาการบริหารกิจการของพระสังฆาธิการ ดังนี้

ด้านการปกครอง

๑. แต่ละวัดควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบเดียวกันเมื่อมีการกระทำผิด ต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยไม่เห็นแก่พวกพ้อง

๒. เจ้าอาวาสเสียสละดูแล พระภิกษุสามเณรอย่างใกล้ชิดมากกว่านี้

๓. การบริหารงานของเจ้าอาวาสควรมีการกระจายอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

๔. ส่งเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ทั้งฝ่ายวัดและบ้านเมือง

๕. แต่ละวัดควรคัดสรรบุคคลที่จะมาบวชอย่างเคร่งครัด

ด้านการศึกษา

๑. ควรจัดหาทุนการศึกษาไว้อย่างเพียงพอกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียน

๒. รัฐบาลควรมีนงบประมาณให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนหนังสือ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับปริญญาตรี

๓. พระภิกษุสามเณรควรมีการศึกษาทั้งทางปริยัติและปฏิบัติอย่างจริงจัง

๔. ควรจัดตั้งกองทุนเรียนดีแต่ยากจน

๕. ควรมีการศึกษาดูงาน เช่น วัดที่มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อเป็นแรงจูงใจ

ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๑. รัฐบาลควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชน

๒. รัฐบาลควรสนับสนุนการปรับ ปรังวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

๓. ควรทำให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

๔. ผู้บริหารโรงเรียนควรมิมนต์พระสงฆ์ไปสอนคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน

๕. รัฐบาลควรส่งเสริมงบประมาณในการส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธ ศาสนาวันอาทิตย์

ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา

๑. พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม

๒. สำนักงานพระพุทธศาสนาควรมีนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันหยุด เพื่อเป็นการปฏิบัติธรรมของครอบครัว

๓. พระสงฆ์ควรอยู่ในพระธรรมวินัยเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชน

๔. พระสงฆ์ต้องจัดการอบรมคุณ ธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ

๕. ทางหน่วยงานต้องมีการบริการพระสงฆ์เวลาออกไปเผยแผ่ศาสนา

ด้านการสาธารณูปการ

ที่สงบ

๑. พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
๒. การก่อสร้างไม่ควรสร้างเกินความจำเป็นของวัด
๓. วัดควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๔. การก่อสร้างใดๆ ควรเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน
๕. ควรก่อสร้างกำแพงวัดเพื่อแบ่งเขตวัดอย่างชัดเจน

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑. วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้ นำทิศทางที่ถูกที่ควรในการพัฒนาชุมชน
๒. เจ้าอาวาสควรให้การช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้าน เด็กและเยาวชน
๓. รัฐหรือวัดควรจัดสวัสดิการการรักษาพยาบาลแก่ภิกษุสามเณร
๔. วัดควรเป็นศูนย์รวมในการสร้างสามัคคีธรรมในชุมชน
๕. ไม่ควรสะสมวัตถุมากเกินไป ต้องรู้จักเอื้อเพื่อชุมชนอย่าเห็นแก่ตัว

ทำให้เกิดการนำเอาองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยนี้ นำกลับไปวิเคราะห์ประเมินผล และปรับปรุงการบริหารกิจการของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดียิ่งขึ้น และถูกต้องตามข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงอีกด้วย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ สัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยการหาค่าสัดส่วนของจำนวน ประชากรจำนวน ๕๔๙ รูป ต่อจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ๒๓๒ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดย อธิบายเหตุผลและวิธีการตอบ และรับแบบสอบถามกลับคืนมา ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ของแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไป เพื่อทดสอบสมมติฐานระหว่างตัวแปรที่ทำการศึกษาว่า มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยการใช้ การทดสอบค่าที (t-test) กรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างในสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ปรากฏผลวิจัยดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ และมีพรรษา ๒๑-๓๐ พรรษา จำนวน ๑๐๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓ ส่วนการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นพบว่ามีการศึกษาเปรียญธรรม ๓-๔ ประโยค จำนวน ๒๐๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๔ และการศึกษาสายพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมพบว่า มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก ๒๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๑ ส่วนการศึกษาสายสามัญ พบว่า มีระดับอนุปริญญา จำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๗ และระยะเวลาในการดำรง ตำแหน่งพบว่า เป็นเจ้าอาวาส มากที่สุด ๒๑-๓๐ ปี จำนวน ๑๐๘ รูป

๕.๑.๒ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง รองลงมาได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการสาธารณูปการ โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ด้านการปกครอง พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ จัดทำแผนในการบริหารวัดอย่างเป็นระบบ รองลงมา กำหนดพัฒนาการทำงานเป็นทีมงานภายในวัด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ มีการลงโทษพระภิกษุสามเณรที่กระทำผิดพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด

ด้านการศาสนศึกษา พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญให้กระจายอย่างทั่วถึงแก่พระภิกษุสามเณร รองลงมา คือ ดำเนินการส่งเสริมทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่สอบไล่ได้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ ใช้เทคโนโลยีและภาษาธรรมะที่ทันสมัยในการเรียนการสอน

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษาสงเคราะห์ รองลงมา คือ จัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ มีการออกไปสอนธรรมะตามโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ มีการเทศนาธรรมหรือเปิดธรรมผ่านเครื่องกระจายเสียงหมู่บ้านทุกวันพระ รองลงมา คือจัดให้มีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่ออบรมศีลธรรมอันดีงาม และส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ จัดให้มีการปฏิบัติธรรมบวชชีพราหมณ์ภายในวัด

ด้านการสาธารณูปการ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ จัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระบบ รองลงมา คือ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณูปการในวัด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ จัดให้มีการพัฒนาอาคารสถานที่ให้สวยงาม และเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า การบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ อำนาจความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล รองลงมา คือ ช่วยเหลือวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ เป็นผู้นำชุมชนในการจัดระเบียบสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการปราบปรามยาเสพติด

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ของพระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสาย พระปริยัติธรรม วุฒิการศึกษาสายสามัญ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต่างกันมีการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน มีดังนี้

พระสังฆาธิการที่มีอายุ แตกต่างกัน การบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

พระสังฆาธิการที่มีพรรษา แตกต่างกันมี การบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิกการศึกษาสายปริยัติธรรม แตกต่างกันมีการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิกการศึกษาสายสามัญ แตกต่างกันมีการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

พระสังฆาธิการที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส แตกต่างกันมีการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

๕.๑.๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี มีดังนี้

ด้านการปกครอง โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไปน้อย คือ ในระบบการปกครองของพระสงฆ์เอง บางส่วนยังปกครองแบบระบบอุปถัมภ์ คือ การเอื้ออำนาจประโยชน์ต่อตนเอง และพวกพ้องของตน เช่น พระผู้ใหญ่ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้พระผู้น้อยแสดงความคิดเห็น

คิดเห็นหรือไม่ยอมรับความคิดเห็น จำนวน ๒๙ รูป แต่ละวัดควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบเดียวกันเมื่อมีการกระทำผิดต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยไม่เห็นแก่พวกพ้อง จำนวน ๒๗ รูป บุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ควรคัดสรรให้ดีและเมื่อบวชแล้วทำผิดวินัยต้องมีการลงโทษอย่างเคร่งครัดและเด็ดขาด จำนวน ๒๐ รูป เจ้าอาวาสเสียสละดูแลพระภิกษุ สามเณรอย่างใกล้ชิดมากกว่านี้ จำนวน ๑๘ รูป ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส น้อยเกินไป จำนวน ๑๗ รูป การบริหารงานของเจ้าอาวาสควรมีการกระจายอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา จำนวน ๑๔ รูป พระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่บวชมาแล้วบางรูปยังไม่เข้าใจกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม จำนวน ๑๕ รูป ส่งเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ทั้งฝ่ายวัดและบ้านเมืองจำนวน ๑๐ รูป และขาดบุคคลากรที่มีความสามารถในการช่วยเหลืองานเจ้าอาวาส จำนวน ๑๓ รูป แต่ละวัดควรคัดสรรบุคคลที่จะมาบวชอย่างเคร่งครัด จำนวน ๗ รูป

ด้านการศาสนศึกษา โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไปน้อย คือในการศึกษาต่อของพระสงฆ์บาง ครั้งถูกจำกัดสิทธิอันเนื่องมาจากนโยบายของรัฐและมหาเถรสมาคม ทำให้พระสงฆ์มีทางเลือกในการศึกษาต่อน้อย จำนวน ๒๗ รูป ควรจัดหาทุนการศึกษาไว้พอเพียงพอกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียน จำนวน ๒๘ รูป สถานศึกษาอยู่ห่างไกล ทำให้การเดินทางไม่สะดวก และสถานศึกษาที่จะรองรับการศึกษาของพระสงฆ์มีน้อยรวมถึงสาขาวิชาด้วย จำนวน ๒๒ รูป รัฐบาลควรมีงบประมาณให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนหนังสือ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๙ รูป ขาดงบประมาณทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่มีฐานะยากจน จำนวน ๒๑ รูป พระภิกษุสามเณรควรมีการศึกษาทั้งทางปริยัติและปฏิบัติอย่างจริงจัง จำนวน ๑๓ รูป พระภิกษุสามเณรเรียนหนังสือทางโลกมากเกินไป จนละเลยการปฏิบัติกรรมฐาน จำนวน ๑๘ รูป ควรจัดตั้งกองทุนเรียนดีแต่ยากจน สำหรับพระภิกษุสามเณรที่ยากจน จำนวน ๑๒ รูป และพระภิกษุสามเณรขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียน จำนวน ๑๑ รูป ควรมีการศึกษาดูงานแก่พระภิกษุสามเณร เช่นวัดที่มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อเป็นแรงจูงใจ จำนวน ๙ รูป

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไปน้อย คือ ห้องสมุดขาดแคลนหนังสือธรรมะ จำนวน ๒๗ รูป รัฐบาลควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชน จำนวน ๒๘ รูป ทางวัดไม่มีห้องสมุดสำหรับบริการประชาชน จำนวน ๑๘ รูป รัฐบาลควรสนับสนุนการปรับปรุงวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน จำนวน ๒๑ รูป ขาดงบประมาณในการจัดสร้างห้องสมุด จำนวน ๑๕ รูป ควรทำให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม จำนวน ๑๖ รูป ทางพระสงฆ์ขาดการส่งเสริมทุนการศึกษาทั้งพระภิกษุสามเณร และเด็กเยาวชน จำนวน ๑๓ รูป ผู้บริหารโรงเรียนควรมิมนต์พระสงฆ์ไปสอนคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน จำนวน ๑๔ รูป และหน่วยงานท้องถิ่นขาดการส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์

จำนวน ๑๐ รูป รัฐบาลควรส่งเสริมงบประมาณในการส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ จำนวน ๘ รูป

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมาก
ไปน้อย คือ ประชาชนขาดความสนใจในหลักธรรม ไม่มีเวลาเข้ามาฟังธรรม จำนวน ๒๓ รูป
พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม จำนวน ๒๒ รูป
ขาดงบประมาณในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๑๘ รูป สำนักงานพระพุทธศาสนาควรมี
นโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันหยุด เพื่อเป็นการปฏิบัติธรรมของครอบครัว จำนวน ๒๐ รูป
พระสงฆ์ประพฤติตัวไม่เหมาะสม ประชาชนเลยขาดความศรัทธา จำนวน ๑๖ รูป พระสงฆ์ควร
อยู่ในพระธรรมวินัยเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชน จำนวน ๑๘ รูป พระภิกษุสามเณรที่มี
ความรู้ และเทศน์เก่งน้อย จำนวน ๑๔ รูป พระสงฆ์ต้องจัดการอบรมคุณ ธรรมจริยธรรมอย่าง
สม่ำเสมอ จำนวน ๑๖ รูป และวัดขาดหนังสือธรรมะในการศึกษาเพื่อสั่งสอนพุทธศาสนิกชน
จำนวน ๑๒ รูป ทางหน่วยงานต้องมีการบริการพระสงฆ์เวลาออกไปเผยแผ่ศาสนา จำนวน ๑๓ รูป

ด้านการสาธารณูปการ โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไปน้อย
คือ วัดกับบ้านอยู่ใกล้กันเกินไป ทางวัดจึงขาดความสงบในการบำเพ็ญสมณธรรม จำนวน ๒๕
รูป พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สงบ
จำนวน ๒๖ รูป พระภิกษุสามเณรมีจำนวนมากขึ้นทำให้ค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าน้ำค่าไฟรายเดือน
จำนวนมาก จำนวน ๒๑ รูป การก่อสร้างไม่ควรสร้างเกินความจำเป็นของวัด จำนวน ๒๐ รูป
วัดขนาดเล็กไม่มีงบประมาณในการก่อสร้างศาสนวัตถุที่เพียงพอต่อความจำเป็น จำนวน ๑๗
รูป วัดควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๑๑ รูป องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นไม่มี
ส่วนร่วมในการช่วยเหลืองบประมาณ การบูรณปฏิสังขรณ์วัด จำนวน ๑๓ รูป การก่อสร้างใดๆ
ควรเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน จำนวน ๑๐ รูป และรัฐบาลไม่สนใจและอุดหนุนงบประมาณให้วัดอย่าง
ทั่วถึง จำนวน ๑๑ รูป ควรก่อสร้างกำแพงวัดเพื่อแบ่งเขตวัดอย่างชัดเจน จำนวน ๑๐ รูป

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไป
น้อย คือ องค์การท้องถิ่นขาดการสนับสนุนงบประมาณต่างๆ ให้เพียงพอในแต่ละวัด จำนวน ๒๕
รูป วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้ นวัตกรรมที่ถูกต้องที่ควรในการพัฒนาชุมชน จำนวน ๒๘ รูป
ชาวบ้านไม่ค่อยสนใจ การตั้งกองทุนสาธารณะภัยต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสังคม จำนวน ๒๐ รูป
เจ้าอาวาสควรให้การช่วยเหลือในสงเคราะห์ชาวบ้าน เด็กและเยาวชน จำนวน ๒๓ รูป
พระสังฆาธิการขาดการประสานงานอย่างจริงจัง จำนวน ๑๘ รูป รัฐหรือวัดควรจัดสวัสดิการ
คำรักษาพยาบาลแก่ภิกษุสามเณร จำนวน ๒๐ รูป พระสังฆาธิการไม่มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อ
ช่วยเหลือสังคม จำนวน ๑๘ รูป วัดควรเป็นศูนย์กลางรวมในการสร้างสามัคคีธรรมในชุมชน
จำนวน ๑๗ รูป และพระสงฆ์ไม่แกนนำในการส่งเสริมอาชีพต่างๆ ภายในชุมชน จำนวน ๑๕ รูป
ไม่ควรสะสมวัตถุมากไป ต้องรู้จักเอื้อเพื่อชุมชนอย่าเห็นแก่ตัว จำนวน ๑๕ รูป

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปราย ได้ดังนี้

๕.๒.๑ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ โดยรวมทั้ง ๖ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่าพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสมีหน้าที่โดยตรงที่ต้องกระทำตามมาตราที่ ๓๗ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่กำหนดให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือที่พำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการปกครองของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักที่ใช้ในการบริหารครั้งนั้น คือ พระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมมาธิปไตย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรมและบัญญัติพระวินัย เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา ปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ข้อที่ ๕ ว่าด้วยเรื่อง การ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ฝ่าย คือ ๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ เมื่อพิจารณารายด้านมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

ด้านการปกครอง การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๑$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ พระสงฆ์บางรูปไม่เข้าใจพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ และผู้ปกครองขาดการเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางกฎระเบียบและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทาง การปกครอง แนวทางในการแก้ปัญหา ได้แก่ ควรอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือ

แบบอย่างที่ดี และมีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม รวมทั้งมีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ กิจวัตรอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญฺโญ**^๑ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” จากผลการวิจัยพบว่าการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ถึงจะมีการปฏิบัติมากก็จริง แต่บางวัดโดยเฉพาเจ้าอาวาสยังไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าที่ควร ทั้งนี้ควรจะกำหนดเป็นตารางการทำวัตรไว้อย่างชัดเจน และถ้าพระรูปใดไม่ลงมาทำวัตรก็ควรจะมีบทกำหนดลงโทษไว้อย่างชัดเจน นอกจากพระรูปนั้นติดภารกิจจำเป็น เช่น สอนหนังสือในโรงเรียน

ด้านการศาสนศึกษา พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องกระทำตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามมาตราที่ ๓๗ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุข สุวีโร (มีนุช)**^๒ ได้วิจัยเรื่อง “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ศึกษา กรณี พระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ การมองเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการศึกษาพระปริยัติธรรม การควบคุมจากเจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์ การกระตุ้นทางการศึกษาพระปริยัติธรรมจากบุคคลสำคัญแรงจูงใจ ใฝ่ความสำเร็จ ระดับความเข้มข้นของการขัดเกลาจากสถาบันสงฆ์และความโน้มเอียงในการลาสิกขา

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องกระทำตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามมาตราที่ ๓๗ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูประยุตปญฺญากร**

^๑พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญฺโญ, “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๔.

^๒พระสุข สุวีโร (มีนุช), “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา** (บัณฑิตวิทยาลัย), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๘.

บุญยง กวีวิโส)^๓ ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร การจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากในข้อมีการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือในการพัฒนาสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อเสนอสนับสนุนให้มีการสอนธรรมศึกษาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป และข้อมีการจัดสร้างห้องสมุดภายในวัดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ ส่วนข้ออื่นๆ พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร พบว่า พุทธศาสนิกชน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ปัญหาในการจัดการสงเคราะห์ได้แก่ ปัญหาเรื่อง การขาดแคลนบุคลากร ปัญหาด้านการจัดทุนการศึกษาที่ยังไม่ทั่วถึง ปัญหาด้านสถานที่ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างพระสังฆาธิการและหน่วยงานของภาครัฐ ปัญหาด้านงบประมาณ เป็นต้น ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอ ควรมีการจัดหาทุนสนับสนุนด้านการศึกษาให้ทั่วถึง จัดหาสถานที่เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ควรมีการทำความร่วมมือระหว่างพระสังฆาธิการและหน่วยงานภาครัฐในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากพระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องศีลธรรมและความประพฤติดีงาม มีความรู้ทางธรรมะในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาเผยแผ่แก่ประชาชนได้นำไปประพฤติปฏิบัติสำหรับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมและดียิ่งขึ้น บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจึงเป็นไปทั้งในระบบการศึกษาทั้งในวัดและโรงเรียนการพูดคุยสนทนา การแสดงธรรมในโอกาสต่างๆ และผ่านสื่อหรือวิธีการอื่นๆที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูใบฎีกาสุชาติ ติวโร (พิศาลพันธ์)**^๔ ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการโดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่

^๓พระครูประยุตปัญญากร (บุญยง กวีวิโส), “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^๔พระครูใบฎีกาสุชาติ ติวโร (พิศาลพันธ์), “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

พระพุทธศาสนาในชุมชนชาวมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และเพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนชาวมอญ ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุสงฆ์ผู้ออกเผยแผ่ธรรม ต้องพึงพาอาศัยบุคคลภายนอกที่เป็นคฤหัสถ์เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน หรือที่เรียกว่า อุบาสก อุบาสิกา คือผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นกลุ่มคนที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาสืบเรื่อยมา โดยใช้หลักการในการเผยแผ่นั้นมี ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่เผยแผ่ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ฟังเทศนา และส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของผู้แสดงธรรมโดยตรง ซึ่งวิธีการเผยแผ่มีการสอนในหลายรูปแบบ ได้จำแนกวิธีการสอนไว้ ๔ ประเภท คือ การสอนแบบสากัจฉา (แบบสนทนา) การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบตอบปัญหา และแบบวางกฎข้อบังคับ ซึ่งการปกครองคณะสงฆ์มีแบบแผนวางไว้เป็นแนวปฏิบัติ ๒ ส่วน คือ ส่วนหลัก กำหนดเขตปกครอง และส่วนย่อย เป็นการกำหนดหน้าที่ คุณลักษณะพิเศษ หรือสำนวนลีลาที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พอสรุปได้ดังนี้ (๑) เสียงดัง ฟังชัด (๒) มีเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอน นำเสนออย่างมีเหตุมีผล (๓) เนื้อหานำเสนอใกล้ตัว สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน (๔) เนื้อหาธรรมะมีชีวิตชีวา มองเห็นด้วยภาพด้วยการยกตัวอย่างอุทาหรณ์ (๕) เนื้อหามีองค์แห่งความรู้ใหม่ ชวนให้ขบคิด อยู่เสมอ (๖) มีการพัฒนาเนื้อหาไปตามลำดับ (๗) มีเนื้อหาเหมาะสมกับยุคสมัย (๘) ใช้ภาษาธรรมะในการนำเสนอที่เข้าใจง่าย (๙) มีความสอดคล้องกับพุทธวิธีในการสื่อสาร (๑๐) มีความสอดคล้องกับหลักนิเทศศาสตร์

ด้านการสาธารณูปการ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก วัดเป็นศูนย์กลางสำคัญในชีวิตของประชาชน วัดเป็นที่ที่ประชาชนในชุมชนจัดตั้งขึ้นเป็นศูนย์กลางชุมชน การพัฒนาอาคารสถานที่ การปฏิสังขรณ์เสนาสนะ ซึ่งเกิดจากแรงศรัทธาและความร่วมมือของชาวบ้านและพระสงฆ์ภายในวัด รวมทั้งการดูแลใช้สอย และการรักษาสาธารณูปการภายในวัด จึงทำให้หน้าที่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระชนดล นาคสุวรรณโณ (นาคพิพัฒน์)**^๕ ได้วิจัยเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด และมีผลวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นว่าศักยภาพของพระสังฆาธิการบางรูปมีกำลังบารมีมากก็สร้างอาคารเสนาสนะได้มากมาย ผิดกับเจ้าสำนักบางรูปซึ่งจะหาเงินแต่ละครั้งก็ยังไม่ค่อยช่ำชอง อาคารสักหรอภายในวัด หรือคิดจะสร้างกุฏิ ศาลาบำเพ็ญกุศล อาคารเสนาสนะอื่น ๆ ให้วัดของตนเองก็ยิ่งยาก การก่อสร้างเสนาสนะก็ยิ่งจำเป็นต้องทำสำหรับพระสังฆาธิการทุกวัดด้วย แต่

^๕พระชนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

ต้องกำหนดให้ได้มาตรฐานตามที่กฎ หรือระเบียบของ มหาเถรสมาคม ตามที่กระทรวง วัฒนธรรมกำหนดให้รักษาเอกลักษณ์ไทยเป็นทรงไทยเป็นเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย แต่ ปัจจุบันสร้างวัดกันอย่างสะเปะสะปะดูแล้วไม่สวยงาม บางเสนาสนะสร้างแล้วไม่ได้ใช้ แต่ บางอย่างจำเป็นต้องใช้กลับไม่สร้างให้พอเพียง เช่น ห้องน้ำ ที่มีแต่ความสกปรก เพราะขาดการ ทำความสะอาดอย่างจริงจังเป็นต้นโดยการขาดความเอาใจใส่ดูแลอย่างทั่วถึง ขาดการวางแผน ที่ดีและจึงทำให้ไม่นำเข้าไปทำบุญ เพราะบางวัดเข้าไปแล้วไม่เจริญหูเจริญตา จึงกลายเป็นว่า สาเหตุมาจากการสร้างเสนาสนะอันไม่เป็นระเบียบนั่นเอง

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสใน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการ สาธารณสงเคราะห์ อาจได้มีการดำเนินการอยู่แล้ว โดยชุมชนหรือหน่วยงานองค์กรต่างๆ ที่ เกี่ยวข้อง พระสงฆ์จึงได้เพียงเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งหรือบางครั้งบางคราว ในการดำเนินการ ส่งเสริมให้การสงเคราะห์ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูรัตนาสุตารักษ์ (สมชาย รตนสีโล)**^๖ ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอบางใหญ่จังหวัดนนทบุรี พบว่า พระสงฆ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ และวิชาการในการพัฒนาชุมชน บางวัดยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านเศรษฐกิจ พร้อมทั้งขาด การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในวัด ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการเป็น ผู้นำ ควรสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับชุมชน และวางตัวเป็นแบบอย่าง ควรมีการรณรงค์ทุก วัดให้เกิดการสร้างสิ่งแวดล้อม และที่ร่มรื่นภายในวัด เพื่อความสุขภาพสบายใจในขณะที่เข้า มายังบริเวณวัด ตลอดจนมีการติดตามผลงานและประเมินผลของการพัฒนาจิตใจ เพื่อเป็น ข้อมูล ในการพัฒนาชุมชนในที่อื่นๆ ต่อไป

๕. ๒.๒ ผลการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขต ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัด สุพรรณบุรี ของพระสังฆาธิการ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาสายพระปริยัติธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้า พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมี ประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑. จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุแตกต่างกัน มีการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้

^๖พระครูรัตนาสุตารักษ์ (สมชาย รตนสีโล), “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบางใหญ่จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

เนื่องจากอายุอาจไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธนดล นาคสุวณฺโณ (นาคพิพัฒน์)**^๗ ได้ศึกษาเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาและทำความเข้าใจพระธรรมคำสอนในแต่ละช่วงอายุที่มีการศึกษา แตกต่างกัน เนื่องจากความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในแต่ละช่วงอายุที่มีต่อการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานแตกต่างกันออกไป

๒. จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากพรรษาหรือระยะเวลาอุปสมบทไม่ได้เป็นอุปสรรคใดๆ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพราะเมื่อพระสังฆาธิการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสย่อมมีกฎระเบียบและภาวะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวิรุฒ นรรัตน์**^๘ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีระยะเวลาอุปสมบทแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสายปริยัติธรรม แตกต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการบางรูปไม่มีการศึกษาปริยัติธรรม แต่ก็การบริหารงานคณะสงฆ์ได้เพราะมีแนวนโยบายเดียวกัน คือ เนื่องมาจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และฉบับแก้ไข (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายตราสามดวงรวมทั้งคำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ตลอดจนหลักกรรมของพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ดังนั้น การดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ต้องคำนึงถึงกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ พระธรรมวินัยอย่างเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวิรุฒ นรรัตน์**^๙ ได้วิจัย

^๗พระธนดล นาคสุวณฺโณ (นาคพิพัฒน์), การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์, **วิทยานิพนธ์ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)**, ๒๕๕๓.

^๘พระวิรุฒ นรรัตน์. "บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย", **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)**, ๒๕๕๒.

^๙เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๙

เรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ที่แตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕

๔. จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสายสามัญแตกต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการ บางครั้งแม้จะมีการศึกษาที่สูงแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะสามารถแสดงบทบาทการบริหารงานของตนได้เต็มที่ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากพระสงฆ์มีระบบอาวุโส ซึ่งต้องผ่านความเห็นชอบจากพระระดับชั้นปกครองก่อน จึงจะสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวิรุฒ นรรัตน์**^{๑๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาสายสามัญ (ทางโลก) ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕

๕. จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแตกต่างกัน มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสเมื่อดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักสิกขาบทในพระธรรมวินัยที่เหมือนกันและต้องเคารพภักฎมหาเถรสมาคม รวมไปถึงภารกิจทั้ง ๖ ด้านควบคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวิรุฒ นรรัตน์**^{๑๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่าระยะเวลาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ที่แตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕

^{๑๑} อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๑.

^{๑๑} อ่างแล้ว, หน้า ๑๐๒.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้การบริหารงานคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสควรมีการตรวจสอบ หรือฝึกทักษะสำหรับบุคคลที่จะเข้ามาบรรพชา อุปสมบทในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ให้เป็นไปตาม หลักพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม และเมื่อมีการกระทำผิดต่อพระธรรมวินัย ทำให้ชื่อเสียงพระพุทธศาสนาเสียหายเกิดขึ้น ต้องมีการลงโทษอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่ก็ตาม

๒. ด้านการศาสนศึกษา เจ้าอาวาสควรมีการส่งเสริมการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรที่มาจากบวชเรียนในทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญ และมีการตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์โดยตรง โดยมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล หรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนในส่วนของการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เจ้าอาวาสควรมีบทบาทในการส่งเสริมในด้านการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นตน ที่เรียนดีแต่ยากจน หรือมีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาสงเคราะห์ เช่น ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละวัด ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด และศูนย์สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กและเยาวชน เพื่อให้บุคคลต่างๆ หรือเด็กและเยาวชน ได้มีส่วนร่วมในวัดมากขึ้น

๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสแต่ละวัดควรมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุกมากขึ้น หรือมีกุศโลบายในการดึงประชาชนให้เห็นความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา โดยมีการประสานงานกันระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัด กับสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ให้มีการประชาสัมพันธ์หลักธรรมผ่านสื่อต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น และมีการอบรมเด็กเยาวชนในแต่ละสถานศึกษาทุกๆ ปี ที่สำคัญคือ ควรมีโครงการอบรมพระนักเทศน์ในแต่ละอำเภอ เพื่อให้พระสังฆาธิการสามารถสั่งสอนประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ด้านการสาธารณูปการ เจ้าอาวาสควรประสานงานกับทางราชการในการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพให้ประชาชน และมีการวางแผนพัฒนาวัดควบคู่กับการพัฒนาชุมชน โดยมีการประสานงานกันระหว่างองค์กรท้องถิ่น และผู้นำชุมชนให้มีส่วนร่วมการทำงานด้วยกัน และ

ด้านการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดควรมีการก่อสร้างให้เพียงพอต่อความจำเป็น ไม่ควรก่อสร้างอะไรที่มากจนเกินความจำเป็นของวัด

๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เจ้าอาวาสควรเป็นผู้ประสานงานกับทางราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชน เช่นกองทุนอาหารกลางวันสำหรับเด็ก กองทุนช่วยเหลือยามเกิดภัยธรรมชาติ หรือจัดตั้งห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชน และมีการแสดงพิพิธภัณฑ์สถานทางพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้เรียนรู้

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. ด้านการปกครอง มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(๑) ผู้ปกครองคณะสงฆ์ ควรลงพื้นที่เพื่อดูแล และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้ปกครอง

(๒) การออกกฎ ระเบียบ ภายในวัด ควรเป็นไปตามมติที่ประชุม จากการประชุมร่วมกันของผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง

๒. ด้านการศาสนศึกษา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(๑) ควรจัดห้องเรียนพระปริยัติธรรมแยกออกเป็นเอกเทศ สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมโดยเฉพาะ

(๒) ควรจัดให้มีการอบรมนักรรรมก่อนสอบในทุกระดับชั้น โดยจัดสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มาเป็นวิทยากร

(๓) ควรจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตลอดทั้งปี เว้นไว้เพียงในวันธัมมัสสวนะ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเทศกาลสำคัญๆ ประจำปีเท่านั้น

(๔) ควรจัดหาเครื่องมือและสื่อการสอนที่ทันสมัย

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(๑) ควรกระจายทุนการศึกษาสงเคราะห์ให้เข้าถึงผู้ที่มีความต้องการอย่างแท้จริง โดยพระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าของทุนพึงประสานงานกับตัวแทนสถานศึกษา หรือ

ตัวแทนของชุมชนให้เป็นผู้สำรวจ และจัดมอบทุนให้แก่ผู้ที่ยากไร้ซึ่งสามารถนำทุนการศึกษานี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(๑) ควรเลือกวิธีการนำเสนอและนำเทคนิคในการเผยแผ่ที่สามารถกระตุ้นและสร้างความสนใจแก่ประชาชนในกลุ่มวัยรุ่นได้

(๒) ควรทำงานเชิงรุก เผยแผ่โดยอาศัยสื่อกลางในชุมชนนั้นๆ อาทิ เสียงตามสายของหมู่บ้าน เป็นต้น

๕. ด้านการสาธารณูปการ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(๑) ควรประสานงานและขอความช่วยเหลือจากส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาให้ การสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะแก้ววัดในสังกัดพื้นที่

๖. ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(๑) คณะสงฆ์ควรประสานงานและร่วมมือกันทำงานกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียดด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เช่น พระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ รวมถึงผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง เช่น ไวยาวัจกร กรรมการวัด หรือผู้นำชุมชน เป็นต้น

๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ หรือเทคนิคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบเทคนิค กลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้

๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาโดยเฉพาะในด้านใดด้านหนึ่งของงานในกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ประการ คือ งานการปกครอง งานการศึกษา งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสุขสงเคราะห์ เพื่อจักได้ทราบข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์เฉพาะแก่การคณะสงฆ์ด้านนั้นๆ

๕.๓.๔ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

๑. ด้านการนำผลวิจัยไปใช้

๑.๑ พระสังฆาธิการเจ้าอาวาสวัด สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน

๑.๒ พระสังฆาธิการผู้ปกครองระดับเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะจังหวัดสามารถนำผลการวิจัยไปตรวจสอบติดตาม เพื่อประเมินผลและพัฒนางานด้านการปกครอง

๑.๓ ประชาชนทั่วไป สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาวิถีชีวิต ของตนเองให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตไทยในยุคปัจจุบัน

๒. ข้อเสนอแนะในการศึกษาและวิจัย

๒.๑ การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสังฆาธิการในเรื่องการปกครองที่เป็นปัจจัยส่งเสริมต่อการจัดการศึกษาของพระสังฆาธิการ

๒.๒ การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลด้านการปกครองพระสังฆาธิการระหว่างจังหวัด

๒.๓ การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลด้านการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ระหว่างจังหวัด

๒.๔ การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาระหว่างจังหวัด

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙).

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

_____. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____. คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.

_____. หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรม การศาสนา, ๒๕๓๙.

คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี, อนุสรณ์กฐิน ๕๑, (สุพรรณบุรี : โรงพิมพ์สุพรรณบรรณ, ๒๕๕๑).

จันทร์ธานี สงวนนาม. เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง. ม.ป.ท., ๒๕๓๖.

ชุบ กาญจนประกร. หลักรัฐประศาสนศาสตร์. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๑๐.

ชูพงศ์ ชูวงษ์วิชช, “อนุสรณ์กฐิน ๕๓” (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดดา, ๒๕๕๓).

ทิตยา สุวรรณชฎ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

เด่น ชะเนติย์ง. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๓๓.

ติน ปรัชญพฤทธิ. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

_____ ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ทองหล่อ เดชไทย. หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,

๒๕๓๗.

ชนจรส พูนสิทธิ์. การจัดการองค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

ธีรฤทธิ บุญโยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร :

อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.

นิตย สัมมาพันธ์. การบริหารเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙.

บรรจบ เนียมมณี. หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคร

รินทร์ วิโรฒ, ๒๕๒๓.

บุญทัน ดอกไธสง. การจัดการองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา

จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐ

ประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.

ประเวศ วะสี, พระสงฆ์กับการเรียนรู้เท่าทันสังคม, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบัน

ราชภัฏ, ๒๕๓๙).

ปรีชา ช่างขวัญยืน. ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร

: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ปิยโสภณ นามแฝง. ก้าวใหม่แห่งคณะสงฆ์ การศึกษาเผยแผ่ นำการปกครองก่อสร้าง.

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เจียฮั่ว, ๒๕๔๖.

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม,

๒๕๔๒.

พยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : พรวนนกการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺ). การคณะสงฆ์ และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

_____ เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :

สหธรรมิก, ๒๕๓๙.

_____ . **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๓๘.

_____ . **เมืองไทยจะวิกฤติถ้าคนไทยมีศรัทธา วิปริต**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๓๗.

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน). **การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของ
พระสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๒๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่
ที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก
จำกัด, ๒๕๓๙.

พระพุทธวรญาณ, (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน), **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ**,
พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล. **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอชเอพี
เพรส จำกัด, ๒๕๓๙.

พระมหาอุทัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร :
บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ
พุทธธรรม, ๒๕๓๙).

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), **การบริหารวัด**, พิมพ์ครั้งที่ ๗ , (นครปฐม : เพชรเกษม
การพิมพ์, ๒๕๔๘).

พระราชรัตนมุนี (ชยวัฒน์ ปญฺญาสิริ). **การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของ
วัด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.

พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นฺริตฺติเมธี). **พระสงฆ์กับการพัฒนาศาสนาสังคม**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พระวิสุทธีภักทธาดา (ประสิทธิ์ พุทฺหมรฺสี), **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม**,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พุทธทาสภิกขุ. **การบริหารธุรกิจแบบพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, มปป..

ไพโรธ เลิศพิริยกุลมล, **สภาพปัญหาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์**, กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
สภาราชภัฏ, ๒๕๓๙.

ภาวิตา ธาราตรีสุทธิและวิบูลย์ ไตวณะบุตร, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**,
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

มณฑนา อินทสมิต. **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร : พุทธธรรมเพื่อการบริหารทรัพยากร
มนุษย์ทางการศึกษา**. เลย : สถาบันราชภัฏเลย, ม.ป.ป..

มานพ พลไพรินทร์. **คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : หจก. ชูติมาการพิมพ์,
ม.ป.ป.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ
ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร, ๒๕๔๕.

วิโรจน์ สารรัตนะ. **การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๒.

วีระ อัมพันสุข. **พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เอราวัณ
การพิมพ์, ๒๕๒๖.

วัชรী บูรณสิงห์, **การบริหารหลักสูตร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓).
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธีระฟิล์มและไซ
เท็กซ์, ๒๕๔๑.

สมคิด บางโม. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามั่งคณาจารย์ (ช่วง วรปัญญา), **การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระ
สังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนาในทวี พลรัตน์
(บรรณาธิการ)**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐).

สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
_____. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ,
๒๕๔๔.

สมาน รังสิโยภุชฎี. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พัทธอักษร,
๒๕๔๒.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **กฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์
ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย**, พ.ศ. ๒๕๔๓,

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการ
ประชุม พระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน, ม.ป.ป. เอกสาร
อัดสำเนา.

สิรภาพ เหล่าลาภะ. พุทธศาสตร์การเมือง. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สุทธิวงศ์ ตันยาพิศาลสุทธิ, “มส.สร้างหลักสูตรเจ้าอาวาสใหม่”หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, (๑๒
ธันวาคม ๒๕๔๕).

สุธี สุทธิสมบูรณ์. หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สวัสดิการสำนักงาน, ๒๕๒๗.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๙. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐.

สุพิน เกชาคุปต์. การจัดการปฏิบัติงาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. การบริหารงานแบบพุทธ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส่องสยาม จำกัด,
๒๕๓๘.

เสนาะ ดิยาวี. หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

กฤษดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัด
ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, ๒๕๔๓.

นภดล สุรนักรินทร์, “การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะ
ของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, ๒๕๔๗.

นรินทร์ พูลสวัสดิ์, “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๓.

นริสา จิตรสำนัก. การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : ความคาดหวังกับ
การพัฒนาการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

- ปกรณัม ตันสกุล. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๖.
- ปรีชา วิเศษศิริ, “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๔ ของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๗.
- ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, “การบริหารงานการศาสนาของศิษษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น”, **ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, ๒๕๔๓.
- บุศรา เข้มทอง, “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๒.
- พชรพรรณ ชุ่มเปี่ยม, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๔๓.
- พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต, “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีจังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระครูไพโรจน์สารคุณ, “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬา ลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข, “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูประยุตปญญากร (บุญยง กวีวิโส), “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการ การศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.
- พระครูพิศาลธีรธรรม, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสันติธรรมมาภิจิต (บุญชัย สุนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูสังฆรักษ์ภักษภูฏิตถุณ สุเมโธ, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขต อำเภอลี้ลู่กกา จังหวัดปทุมธานี, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ชีรปัญญา, “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**”, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระชนดล นาคสุวรรณโณ (นาคพิพัฒน์). การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระบัณฑิต ญาณธีโร(สุธีระตฤชณา). ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีรวงศ์, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓.

พระมหากษฏา นันทเพชร. ทศนคติพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

พระมหาชวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรม
วิสุทธิมงคล บัว ญาณสมปนฺโน. **วิทยานิพนธ์ ศาสตราศตรมหาบัณฑิต.**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหาบุญเลิศ ธรรมทสฺสี, “ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาคม”,

ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๔๓.

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง. บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอ

ปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ. **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต**

วิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.

พระมหาปริวัฒน์ ฐิตวิริโย, “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรม

มาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์**

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหามณเฑียร ธรรมโม (ซ้ายเกลี้ยง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ

สงฆ์จังหวัดพังงา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย :**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาพงษ์เชษฐ ธีรวโส (ไกรจันทร์), “การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของ พระ

อุปัชฌาย์ ตามทัศนะของสังฆวิহারิก จังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสต**

รมหาบัณฑิต (สาขาบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครราชสีมา), ๒๕๔๗.

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนา

ชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม ฐิติ

ลีโล). **วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.**

พระมหาวิมลัญญา ทูยไชสงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนศึกษากรณี : กลุ่ม

สัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด, **วิทยานิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต(สังคม**

สงเคราะห์ศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๔.

พระมหาสุชญา โรจนญาโณ, การศึกษาบทบาทของพระมหาโมคคัลลานเถระในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนา, **ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลง**

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระมหาสัญญา ปญญาณีโก, “การศึกษารูปแบบและแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครู

พิศาลธรรมโกศล”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหา**

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาสนธิ์ สนฺตติกโร, การศึกษาบทบาทของพระมหากัจจายนเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา,
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 ๒๕๔๓.

พระมหาอานนท์ อานนฺโท (นรมาตร์). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการ
 ประยุกต์ใช้หลักภิกขุอุปหานิยธรรม ๗. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
 บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาอุทัย พลเทพ (พลเทพ), “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส ศึกษาเฉพาะกรณี
 อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขา
 บริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗.

พระวุฒิกิรณ วุฒิกิรณ, “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมนี”,
 ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 ๒๕๔๓.

พระสุข สุวีโร (มีนุช), “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระ
 นิสิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
 มหาบัณฑิต (สังคมวิทยา), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 ๒๕๓๘.

พิทักษ์ จารุสมบัติ, “ทัศนคติทางการเมืองของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารงานตำรวจใน
 จังหวัดระยองและชลบุรี”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหาร
 การศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๑.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Dale Yoder, **Personnel Principles and Policies**, (fourth printing, Englewood Cliffs :
 New Jersey Prentice - Hall, Inc. 1956).

Don Hellriegel, **Management**, Third Edition, (Addison - Wesley Publishing Company
 .Lmc., 1982).

E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (Second Edition, California : Science Research
 Associates Lnc., 1995).

Luthans Freeman. **Ogranization Behavioral**. 7th Ed. Singapore : Mcgraw - Hill, 1995.

L. Gulick and J. Urwick , **Papers on t he Science of Administration**, (New York :
Institute of Public Administration, 1973).

William Ouchi, **Organization And Management**, (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill,
1971).

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง

โทร., โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๙๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๖)/๐๓๔

วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระปลัดสามารถ ธมฺมธโร

ด้วย พระราชปริยัติโมลี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๗๓๔๐๔๘๒๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ได้ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว
พระปลัดสามารถ ธมฺมธโร
ทางโรงเรียนไร่ขิง
๕ ตุลาคม ๒๕๕๔

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง

โทร., โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๙๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๖)/๐๓๔ วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๔

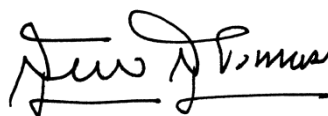
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาโยตะ ปยุตโต

ด้วย พระราชปริยัติโมลี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๗๓๔๐๔๘๒๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้า
อาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อม
แล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง

โทร., โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๙๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๖)/๐๓๔ วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

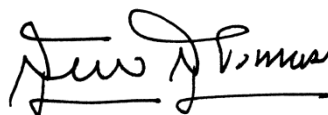
เรียน อาจารย์ ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น

ด้วย พระราชปรีดีโมลี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๗๓๔๐๔๘๒๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้า
อาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อม
แล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

สงวนใจ
ดร.ยุธนา ปรานี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง

โทร., โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๙๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๖)/๐๓๔

วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

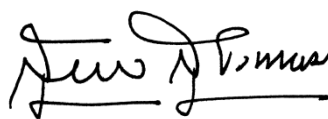
เรียน อาจารย์ ดร.ยุธนา ปรานี

ด้วย พระราชปรีดีโมลี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๗๓๔๐๔๘๒๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้า
อาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดร.สุพล
ศ.ดร.สุพล ประสาท
๓๐ ก.ย. ๕๕

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง

โทร., โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๙๑๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๖)/๐๓๔

วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ประพัฒน์พงษ์ วัชรโสภณ

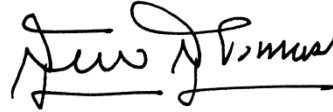
ด้วย พระราชปริยัติโมลี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๗๓๔๐๔๘๒๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๓๓๖๘ ๕๕
๒.๗๕
๕/๘/๕๔.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาคผนวก ข.

ผลการหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (IOC)
ของแบบสอบถามเกี่ยวกับงานวิจัย

เรื่อง : **การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัด**
สุพรรณบุรี

ข้อ ที่	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัด สุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคน ที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า loc	แปลผล
๑.	การปกครองพระภิกษุสงฆ์ สามเณรที่อยู่ใน วัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งของมหาเถรสมาคม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	สอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม ภายในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	ใช้หลักการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วน ร่วมในการบริหารและจัดการวัด	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔.	จัดให้มีคณะกรรมการบริหารวัดอย่างเป็น รูปธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานบริหารให้ เป็นไปตามระเบียบของวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

๖.	จัดทำแผนในการบริหารวัดอย่างเป็นระบบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗.	ประสานงานแต่ละฝ่ายเพื่อให้การดำเนินเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘.	มีการลงโทษพระภิกษุ สามเณร ที่กระทำผิดพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙.	กำหนดพัฒนาการทำงานเป็นที่มงานภายในวัด	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๐.	ปกครองและสอดส่องให้คฤหัสถ์ที่มาพำนักอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามระเบียบต่างๆของวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อที่	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
	๒. ด้านการศาสนศึกษา	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า loc	แปลผล
๑.	จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญให้กระจายอย่างทั่วถึง แก่พระภิกษุสามเณร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	พระภิกษุสามเณรต้องศึกษาพระปริยัติธรรมทุกรูป	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	เปิดโอกาสให้ภิกษุสามเณรได้เข้ารับการศึกษาทางโลกและทางธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์แผนกบาลี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	ดำเนินการส่งเสริมทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่สอบไล่ได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖.	มีตำราท่องบ่นหลักธรรมและสวดมนต์อย่างสม่ำเสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗.	ใช้เทคโนโลยีและภาษาธรรมะที่ทันสมัยในการเรียนการสอน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ ที่	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัด สุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคน ที่					สรุปและแปลผล		
	๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า loc	แปล ผล
๑.	จัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังจริยธรรมแก่ เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจใน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	จัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์เพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ ผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	จัดให้มีการตั้งโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศล ภายในวัด	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔.	จัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษา สงเคราะห์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖.	สนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗.	บริจาคทุนส่วนตัวของเจ้าอาวาสเพื่อ การศึกษาแก่เด็กทั้งในโรงเรียนของรัฐและ เอกชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘.	มีการวางแผนจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาสงเคราะห์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙.	มีการออกไปสอนธรรมะตามโรงเรียนหรือ สถานศึกษาต่าง ๆ	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๐	เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนมาสนทนาธรรม ได้ทุกโอกาส	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ ที่	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัด สุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	ร ว ม	ค่า loc	แปล ผล
	๔. ด้านการเผยแผ่	๑	๒	๓	๔	๕	ร ว ม	ค่า loc	แปล ผล
๑.	การเผยแผ่ธรรมโดยวิธีการแสดงธรรมแบบ ปาฐกถาภายในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	การเผยแผ่ธรรมด้วยการมอบหนังสือธรรมะ ให้องค์การต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	จัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	จัดให้มีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อ อบรมศีลธรรมอันดีงาม และส่งเสริมการใช้ เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	จัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะภายใน วัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖.	จัดให้มีการปฏิบัติธรรมบวชชีพรหมณ์ ภายในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗.	ส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรได้มีโอกาสออกเผย แผ่พระพุทธศาสนาในสถานที่ต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘.	ในวันสำคัญทางศาสนาทำนสอนประชาชน ไม่ให้เล่นการพนัน หรือสิ่งมอมเมาอื่นๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙.	ในวันพระช่วงเข้าพรรษาทำนได้ชักชวน ประชาชนให้รักษาศีลอุโบสถ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

๑๐	มีการเทศนาธรรมหรือเปิดธรรมผ่านเครื่องกระจายเสียงหมู่บ้านทุกวันพระ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อที่	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
	๕. ด้านการสาธารณูปการ	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า loc	แปลผล
๑.	จัดให้มีการพัฒนาอาคารสถานที่ให้สวยงามและเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	เน้นการบูรณะและการปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะที่มีคุณค่าเพื่ออนุรักษ์โบราณสถานของวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	วัดควรก่อสร้างรูปแบบให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔.	ดูแลความสะอาดในเรื่องห้องน้ำ และห้องสุขาให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	จัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระบบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖.	ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณูปการในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗.	มีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้เข้าร่วมในการพัฒนาสาธารณูปการในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘.	มีการจัดทำแผนผังการพัฒนาการศาสนวัตถุและศาสนสถานให้เหมาะสมก่อนที่จะมีการก่อสร้างใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อที่	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
	๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า	แปล

							ม	loc	ผล
๑.	อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัด เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	ช่วยเหลือประชาชนในยามประสบภัยทาง ธรรมชาติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	ช่วยเหลือวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อสร้างโรงพยาบาล สถานที่สงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์สามเณรที่ อาพาธ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	จัดพระสงฆ์ไปประกอบพิธีกรรมในทาง พระพุทธศาสนาตามที่ได้รับนิมนต์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖.	เป็นผู้นำชุมชนในการจัดระเบียบสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการปราบปรามยาเสพติด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗.	ให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการทำบุญใน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘.	ช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางราชการให้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙.	มีการจัดตั้งห้องสมุดสำหรับประชาชนไว้ในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
เรื่อง : การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัด
สุพรรณบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี” สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้กรอกแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ระดับเจ้า

อาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์

ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้ศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งในความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล ป.ธ. ๙)
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ ๑ ด้านปัจจัยส่วนบุคคล เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของพระสังฆาธิการ ซึ่งเป็น
ผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเติมค่าลงในช่องว่าง หรือ ทำเครื่องหมาย (✓) ที่ตรงกับความเป็นจริงของ
ท่านให้มากที่สุด

๑. อายุ

๓๐-๓๕ ปี

๓๖-๔๐ ปี

๔๑-๕๐ ปี

๕๑ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

น้อยกว่า ๑๐ พรรษา

๑๑-๒๐ พรรษา

๒๑-๓๐ พรรษา

๓๑ พรรษาขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม

๓.๑ แผนกบาลี

เปรียญธรรม ๓-๔ ประโยค

เปรียญธรรม ๕-๖ ประโยค

เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค

ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

๓.๒ แผนกธรรม

- นักธรรมชั้นตรี
 นักธรรมชั้นโท
 นักธรรมชั้นเอก
 ไม่มีวุฒินักธรรม
๔. วุฒิการศึกษาสายสามัญ
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 ระดับมัธยมศึกษาปลาย
 ระดับอนุปริญญา
 ระดับปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี
๕. ระยะเวลาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส
- ต่ำกว่า ๕ พรรษา
 ๕-๑๐ พรรษา
 ๑๑-๒๐ พรรษา
 ๒๑-๓๐ พรรษา
 ๓๑ พรรษาขึ้นไป

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรีทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านให้มากที่สุด เพียง ๑ เครื่องหมาย ลงในช่องระดับปัญหาว่าข้อใดมีปัญหา มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

- ๕ หมายความว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายความว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- ๓ หมายความว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ หมายความว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- ๑ หมายความว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การบริหารงานของพระสังฆาธิการ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
ด้านการปกครอง					
๑. การปกครองพระภิกษุสงฆ์ สามเณรที่อยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎระเบียบ					

ข้อบังคับและคำสั่งของมหาเถรสมาคม					
๒. สอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยตั้งงามภายในวัด					
๓. ใช้หลักการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการวัด					
๔. จัดให้มีคณะกรรมการบริหารวัดอย่างเป็นรูปธรรม					
๕. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานบริหารให้เป็นไปตามระเบียบของวัด					
๖. จัดทำแผนในการบริหารวัดอย่างเป็นระบบ					
๗. ประสานงานแต่ละฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ					
๘. มีการลงโทษพระภิกษุ สามเณร ที่กระทำผิดพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด					
๙. กำหนดพัฒนาการทำงานเป็นทีมงานภายในวัด					
๑๐. ปกครองและสอดส่องให้คฤหัสถ์ที่มาพำนักอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามระเบียบต่างๆของวัดด้วยดี					
ด้านศาสนศึกษา					
๑. จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญให้กระจายอย่างทั่วถึง แก่พระภิกษุสามเณร					
๒. พระภิกษุสามเณรต้องศึกษาพระปริยัติธรรมทุกรูป					
๓. เปิดโอกาสให้ภิกษุสามเณรได้เข้ารับการศึกษาด้านโลกและทางธรรม					
๔. จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์แผนกบาลี					
๕. ดำเนินการส่งเสริมทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่สอบไล่ได้					

๖. มีตำราท่องบ่นหลักธรรมและสวดมนต์อย่างสม่ำเสมอ					
๗. ใช้เทคโนโลยีและภาษาธรรมะที่มีทันสมัยในการเรียนการสอน					
ด้านการศึกษาสงเคราะห์					
๑. จัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา					
๒. จัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา					
๓. จัดให้มีการตั้งโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลภายในวัด					
๔. จัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด					
การบริหารงานของพระสังฆาธิการ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๕. จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษาสงเคราะห์					
๖. สนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์					
๗. บริจาคทุนส่วนตัวของเจ้าอาวาสเพื่อการศึกษาแก่เด็กทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชน					
๘. มีการวางแผนจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆทางการศึกษาสงเคราะห์					
๙. มีการออกไปสอนธรรมะตามโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่างๆ					

๑๐. เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนมาสนทนาธรรมได้ทุกโอกาส					
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๑. การเผยแผ่ธรรมโดยวิธีการแสดงธรรมแบบปาฐกถาภายในวัด					
๒. การเผยแผ่ธรรมด้วยการมอบหนังสือธรรมะให้องค์กรต่างๆ					
๓. จัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป					
๔. จัดให้มีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่ออบรมศีลธรรมอันดีงาม และส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์					
๕. จัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะภายในวัด					

การบริหารงานของพระสังฆาธิการ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๖. จัดให้มีการปฏิบัติธรรมบวชชีพรหมณ์ภายในวัด					
๗. ส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรได้มีโอกาสออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานที่ต่างๆ					
๘. ในวันสำคัญทางศาสนาทำนสอนประชาชนไม่ให้เล่นการพนัน หรือสิ่งมอมเมาอื่นๆ					
๙. ในวันพระช่วงเข้าพรรษาทำนได้ชักชวนประชาชนให้รักษาศีลอุโบสถ					
๑๐. มีการเทศนาธรรมหรือเปิดธรรมผ่านเครื่องกระจายเสียงหมู่บ้านทุกวันพระ					

ด้านสาธารณูปการ					
๑. จัดให้มีการพัฒนาอาคารสถานที่ให้สวยงาม และเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน					
๒. เน้นการบูรณะและการปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะที่มีคุณค่าเพื่ออนุรักษ์โบราณสถานของวัด					
๓. วัดควรก่อสร้างรูปแบบให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น					
๔. ดูแลความสะอาดในเรื่องห้องน้ำ และห้องสุขาให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ					
๕. จัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระบบ					
๖. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณูปการในวัด					
๗. มีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้เข้าร่วมในการพัฒนาสาธารณูปการในวัด					

การบริหารงานของพระสังฆาธิการ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๘. มีการจัดทำแผนผังการพัฒนาการศาสนวัตถุและศาสนสถานให้เหมาะสมก่อนที่จะมีการก่อสร้างใด					
ด้านสาธารณสงเคราะห์					
๑. อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล					
๒. ช่วยเหลือประชาชนในยามประสบภัยทางธรรมชาติ					
๓. ช่วยเหลือวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน					
๔. บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อสร้างโรงพยาบาล					

สถานที่สงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์สามเณรที่อาพาธ					
๕. จัดพระสงฆ์ไปประกอบพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนาตามที่ได้รับนิมนต์					
๖. เป็นผู้นำชุมชนในการจัดระเบียบสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการปราบปรามยาเสพติด					
๗. ให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๘. มีการจัดตั้งห้องสมุดสำหรับประชาชนไว้ในวัด					
๙. ช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางราชการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ					

ส่วนที่ ๓ ปัญหาแนวทางแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การบริหารกิจการของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี

ด้านการปกครอง

ปัญหา.....

.....

แนวทางการแก้ปัญหาและ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ด้านศาสนศึกษา

ปัญหา.....

.....

แนวทางการแก้ปัญหาและ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ด้านศาสนาสงเคราะห์

ปัญหา.....

.....

แนวทางการแก้ปัญหาและ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหา.....

.....

แนวทางการแก้ปัญหาและ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ด้านสาธารณูปการ

ปัญหา.....

.....

แนวทางการแก้ปัญหาและ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

ปัญหา.....

.....

.....

แนวทางการแก้ปัญหาและ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

“ขอขอบคุณในความร่วมมือนี้อตอบแบบสอบถาม”

ภาคผนวก ง

ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า Alpha)

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถามเพื่องานวิจัย
เรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี

.....

ข้อ	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
๑	๒๒๘.๑๑	๒๘๓.๙๔	๐.๖๔	๐.๙๑
๒	๒๒๗.๘๕	๒๘๖.๕๒	๐.๕๖	๐.๙๑
๓	๒๒๗.๙๓	๒๘๖.๔๒	๐.๖๓	๐.๙๑
๔	๒๒๗.๙๓	๒๘๗.๑๔	๐.๕๘	๐.๙๑
๕	๒๒๘.๒๑	๒๘๘.๔๐	๐.๕๐	๐.๙๑
๖	๒๒๗.๙๘	๒๘๔.๘๒	๐.๕๙	๐.๙๑
๗	๒๒๗.๘๔	๒๘๕.๓๗	๐.๕๙	๐.๙๑

୯	ଅଅଷ.ଅଅ	ଅଷ୯.୩୧	୦.୬୩	୦.୯୧
୧୦	ଅଅଷ.୩୯	ଅଷ୬.ଅ୩	୦.୧୧	୦.୯୧
୧୧	ଅଅଷ.୧୯	ଅଷ୩.୧୦	୦.୬୯	୦.୯୧
୧୨	ଅଅଷ.୩୩	ଅଷ୦.୯୬	୦.୯୩	୦.୯୧
୧୩	ଅଅଷ.୧୬	ଅଷ୬.୯୯	୦.୬୯	୦.୯୧
୧୪	ଅଅଷ.ଅ୩	ଅଷ୩.୯୧	୦.୧୧	୦.୯୧
୧୫	ଅଅଷ.୯୦	ଅଷ୩.ଅ୩	୦.୬୧	୦.୯୧
୧୬	ଅଅଷ.୯ଅ	ଅଷ୩.୯୩	୦.୬୧	୦.୯୧
୧୭	ଅଅଷ.୩୩	ଅଷ୯.୯୦	୦.୬୧	୦.୯୧
୧୮	ଅଅଷ.୧୬	ଅଷ୩.୯୦	୦.୬୩	୦.୯୧
୧୯	ଅଅଷ.ଅ୧	ଅଷଅ.୩୬	୦.୬୯	୦.୯୧
୨୦	ଅଅଷ.୯୩	ଅଷଅ.ଅ୯	୦.୬୬	୦.୯୧
୨୧	ଅଅଷ.୧୬	ଅଷ୬.୧୩	୦.୬୧	୦.୯୧
୨୨	ଅଅଷ.୧୬	ଅଷ୧.୧୧	୦.୬୯	୦.୯୧
ଝି	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ଅଅ	ଅଅଷ.୯୩	ଅଷ୧.୧୬	୦.୬ଅ	୦.୯୧
ଅ୩	ଅଅଷ.୧୦	ଅଷ୧.୧୯	୦.୧୧	୦.୯୧
ଅ୯	ଅଅଷ.୧୧	ଅଷ୩.୯୯	୦.୬୯	୦.୯୧
ଅ୧	ଅଅଷ.୯୩	ଅଷ୬.୯୦	୦.୧୯	୦.୯୧
ଅ୬	ଅଅଷ.୩ଅ	ଅଷ୬.୧୯	୦.୧୩	୦.୯୧
ଅ୩	ଅଅଷ.୩୦	ଅଷ୩.୯୦	୦.୬୯	୦.୯୧
ଅ୯	ଅଅଷ.୩୩	ଅଷ୧.ଅ୧	୦.୬୧	୦.୯୧
ଅ୯	ଅଅଷ.୧୦	ଅଷ୧.୬୩	୦.୧୯	୦.୯୧
୩୦	ଅଅଷ.୧୧	ଅଷ୩.୯୯	୦.୬୯	୦.୯୧
୩୧	ଅଅଷ.୯୩	ଅଷଅ.୯୬	୦.ଅ୩	୦.୯ଅ

୩୩	ଅଥର.୧୧	ଅଥର.୧୦	୦.୩୧	୦.୩୩
୩୩	ଅଥର.୩୩	ଅଥର.୧୧	୦.୧୩	୦.୩୩
୩୧	ଅଥର.୧୧	ଅଥର.୩୧	୦.୩୩	୦.୩୧
୩୧	ଅଥର.୩୩	ଅଥର.୩୩	୦.୩୧	୦.୩୧
୩୩	ଅଥର.୧୩	ଅଥର.୩୩	୦.୩୩	୦.୩୧
୩୩	ଅଥର.୩୩	ଅଥର.୧୩	୦.୩୩	୦.୩୧
୩୩	ଅଥର.୧୩	ଅଥର.୩୩	୦.୩୩	୦.୩୧
୩୩	ଅଥର.୩୩	ଅଥର.୩୩	୦.୩୩	୦.୩୧
୧୦	ଅଥର.୩୩	୩୦୧.୩୦	-୦.୧୩	୦.୩୩
୧୧	ଅଥର.୩୩	ଅଥର.୧୧	୦.୧୩	୦.୩୩
୧୩	ଅଥର.୧୩	ଅଥର.୧୧	୦.୧୧	୦.୩୩
୧୩	ଅଥର.୩୩	ଅଥର.୩୩	୦.୧୩	୦.୩୩
୧୧	ଅଥର.୧୦	ଅଥର.୩୩	୦.୧୩	୦.୩୩
୧୧	ଅଥର.୧୦	ଅଥର.୩୩	୦.୧୩	୦.୩୩
୧୧	ଅଥର.୧୩	ଅଥର.୩୩	୦.୧୩	୦.୩୩
ଝି	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
୧୩	ଅଥର.୩୩	ଅଥର.୦୧	୦.୩୩	୦.୩୧
୧୩	ଅଥର.୧୩	ଅଥର.୧୩	୦.୩୩	୦.୩୧
୧୩	ଅଥର.୧୩	ଅଥର.୩୩	୦.୧୩	୦.୩୩
୧୩	ଅଥର.୩୩	ଅଥର.୩୩	୦.୩୩	୦.୩୧
୧୦	ଅଥର.୩୩	ଅଥର.୧୩	୦.୦୦	୦.୩୩

Reliability Coefficients ୩୦ Items

N of Case ୧୦

Alpha ୦.୯୧୧

Standardized item Alpha ୦.୯୧୩

ภาคผนวก จ.

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถาม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/

หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เรียน พระเทพสุวรรณโมลี (เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี)
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระราชปริยัติโมลี ฉายา วิบุโล รักษาสถิตวิมลศีล ๕๒๗๓๐๔๘๒๑ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากนักเรียนภายในโรงเรียนของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงเรียนมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน

นายอานนท์ นรมาตรี โทร. ๐๘๙-๒๒๙-๕๑๙๕

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	:	พระราชปริยัติโมลี (ไพฑูลย์ ฉายา วิบุโล นามสกุล โสมนัส)
เกิด	:	๒๙ พฤษภาคม ๒๕๐๒
สถานที่เกิด	:	๑๓๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านซุง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
การศึกษา	:	เปรียญธรรม ๙ ประโยค ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.)
อุปสมบท	:	๒๓ มีนาคม ๒๕๒๓
หน้าที่ในอดีต	:	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดสามพระยา เลขานุการรองเจ้าคณะภาค ๑ เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๔ อาจารย์สอนนักธรรม – บาลี สำนักเรียนวัดสามพระยา รองผู้อำนวยการ โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา ม.มจร.
หน้าที่ปัจจุบัน	:	กรรมการตรวจธรรมสนามหลวง กรรมการตรวจบาลีสสนามหลวง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสำนักแม่กองธรรมสนามหลวง กรรมการออกปัญหานักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรีต่างประเทศ เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม เจ้าสำนักเรียนวัดสุวรรณาราม
ที่อยู่ปัจจุบัน	:	วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐